

Europos strateginių investicijų fondo įgyvendinimo Lietuvos Respublikoje galimybės

Vertinimo ataskaita

Parengė

Parengta Europos Komisijos atstovybės
Lietuvoje užsakymu, 2016

Autorių nuomonė nebūtinai sutampa su
oficialia Europos Komisijos nuomone.

© Europos Komisijos atstovybė Lietuvoje, 2016

TURINYS

EXECUTIVE SUMMARY	5
SUMMARY	6
SANTRAUKA	10
IŠPLĖSTINĖ SANTRAUKA	11
NAUDOJAMOS SAŲOKOS	15
PAVEIKSLŲ SAŲAŠAS	16
LENTELIŲ SAŲAŠAS	17
1. FINANSAVIMO ŠALTINIŲ SKIRTUMAI BEI PRIVALUMAI	18
1.1. Investicijų plano Europai ir Fondo tarpusavio ryšys	18
1.2. Fondo funkcionavimo mechanizmas	19
1.3. Fondo finansavimo prioritetai	21
1.4. Viešojo finansavimo šaltiniai Lietuvoje.....	22
1.4.1. Nacionalinio biudžeto lėšos	22
1.4.2. ESI fondų lėšos.....	24
1.4.3. Tiesiogiai skirstomos ES lėšos.....	29
1.5. Privatūs finansavimo šaltiniai Lietuvoje	29
1.5.1. Vertybinių popierių rinka	29
1.5.2. Alternatyvių skolinimo šaltinių rinka	31
1.5.3. Kredito įstaigų teikiamas finansavimas.....	31
1.5.4. Tarptautinių finansų įstaigų teikiamas finansavimas.....	33
1.6. Fondo finansavimas	34
2. FONDO PATRAUKLUMAS LIETUVOS EKONOMINĖS VEIKLOS SEKTORIAMS	35
2.1. Esamos situacijos įvertinimas.....	35
2.2. ESI fondų finansavimas	37
2.3. 2014-2020 m. ESI fondų finansavimas	42
2.4. Finansavimo trūkumas	46
2.5. Fondo finansavimo patrauklumo apibūdinimas.....	48
3. FONDO PATRAUKLUMAS LIETUVOS ŪKIO SUBJEKTAMS	50
3.1. Bendrieji apklausos duomenys	50
3.2. Projektų vykdymo patirtis	51
3.3. Projektų vykdymo perspektyvos	54
3.4. Priežastys, dėl kurių projektai nėra įgyvendinami.....	56
3.5. Ilgalaikių investicijoms imlių projektų vykdymas.....	59
4. LIETUVOS EKONOMIKOS YPATUMŲ POVEIKIS FONDO ĮGYVENDINIMUI....	63
4.1. Materialinės investicijos	63
4.2. Ūkio subjektų dydis.....	64
4.3. Gyventojų pajamos.....	64
4.4. Finansavimo rinka	66
4.5. Lietuvos ekonomikos dydis	67
4.6. Lietuvos geografinė padėtis bei tarptautinė prekyba.....	69
4.7. Investicijų projektų / programų rizikos lygmuo.....	72
4.8. Inovacijų apimtys	73

4.9.	Informacinių technologijų infrastruktūra	75
4.10.	Pagrindiniai ekonominės situacijos veiksniai ir jų valdymas	76
5.	LIETUVOJE ĮGYVENDINAMŲ PROJEKTŲ POŽYMIAI	79
6.	LIETUVOS INVESTICINĖS APLINKOS YPATUMAI	80
7.	FONDO FUNKCIONAVIMO LIETUVOJE MECHANIZMAS	83
7.1.	Fondo mechanizmas (projektams iki 10 mln. €).....	84
7.2.	Fondo mechanizmas (projektams virš 10 mln. €).....	86
1 priedas.	Ekonominės veiklos sektorių sąrašas pagal EVRK 2.0 redakciją.....	88
2 priedas.	Ūkio subjektų skaičiaus pasiskirstymas pagal regionus ir ekonominę veiklą 2016 m.....	89
3 priedas.	Darbo našumas pagal EVRK 2.0 sektorius 2010-2015 m.....	90
4 priedas.	ES valstybių bendrasis vidaus produktas 2006-2015 m.....	91
5 priedas.	Lietuvos verslo aplinkos ypatumų įtakos ilgalaikių investicijų vykdymui vertinimas.....	92
6 priedas.	Klausimynas siūstas asociacijoms bei verslo subjektams.....	93
7 priedas.	Klausimynas siūstas finansuotojams.....	103

EXECUTIVE SUMMARY

The Fund is an initiative by European Commission and EIB, which aims to overcome current investment gap in the European Union and to crowd-in private investment. Currently, one of the most popular ways to get financing is a commercial bank lending, which is pro-cyclical. Largest share of Lithuanian taxpayers include entities that have up to nine insured employees (79.72%), and projects supported by ESI funds in Lithuania with a value of less than 1 million € accounted for more than 80% of all projects financed. Funding gap which has been identified in various sectors of economic activity amounts to 7.911 million €. Lithuanian gross fixed capital formation indicators are basically already at sustainable level. Project implementation is mainly restricted by non-availability of funding.

Main features of projects implemented in Lithuania are project maturity, financial viability, compliance with Fund's financing priorities and focus on increase of productivity. Main obstacles to long-term investment are lack of qualified personnel and instability of strategic legal acts. Lithuania has large informal economy and significant loss of tax revenue potential, inflexible labor laws, lack of education quality. Lithuania has a small market, and recently labor productivity growth was slower than wage growth, which reduced the competitiveness of the economy.

Following assessment, two Fund administration mechanisms have been proposed: one for smaller and one for larger-scale projects, and seven communication statements were suggested with a goal of increasing number of projects supported by Fund and awareness of Fund's financing.

SUMMARY

The Fund is an initiative by European Commission and EIB, which aims to overcome current investment gap in the European Union and to crowd-in private investment. The Fund implements first part of Investment Plan for Europe while second part is covered by European Investment Project Portal and European Investment Advisory Hub, and third part aims for greater regulatory predictability, in order to remove barriers to investment in Europe and to further strengthen the single market.

The Fund's functioning can be described as a mechanism through which the European Commission provides a guarantee, i.e. down-side protection for failure of investment projects, thereby reducing overall risk of investment projects. Fund's financing priorities include research, technological development and innovation, development of the energy sector, development of transport infrastructures, equipment and innovative technologies for transport, financial support to entities having up to 3 000 employees, development and deployment of information and communication technologies, environment and resource efficiency, human capital, culture and health.

Key public sources of funding available in Lithuania are national budget (state budget, local budgets), ESI Funds, as well as EU funds distributed directly by the European Commission and the EU's executive agencies. National budget is an attractive source of financing, which does not have to be repaid, but it is associated with political risk and inadequate investment needs analysis. From the biggest part of ESI funds is granted in the form of non-repayable grants, project promoters need to contribute their own funds and assume the project risks. The main sources of private financing in Lithuania are the stock market, alternative sources of lending market, commercial banks and international financial institutions. In terms of market capitalization index, Lithuania ranks 85 in the world, and this is a weakness of the Lithuanian economy. Currently, one of the most popular ways to get financing is commercial bank lending. Bank financing is pro-cyclical and debt default risk is borne by the operator. The main benefits of financing by international financial institutions include in-depth analysis of investment projects / business plans, analysis and verification of economic benefits while main disadvantages are related to a relatively long decision-making process and high initial value of the project.

Key specificities of Fund financing are that it is directed towards both large-scale and small-scale projects, covers wide range of economic activity sectors, procedures for proposal submission are the same regardless of the entity sector or nature of the project, project viability and profitability is verified by independent experts, Fund financing is cheaper than commercial banks' or pooled funds' financing, Fund financing is repayable.

Fund financing advantages are that project promoter does not need to look for the most appropriate measure to implement the project, project promoter is eligible to receive support when developing project concept without negatively affecting intellectual property rights, project promoter can be sure that financing decision will be based exclusively on the economic logic of the project, Fund financing priorities

are wide enough to cover investment projects / business plans in majority of economic activity areas.

In Lithuania the largest share of taxpayers are entities that have up to nine insured employees (79.72%) and a significant part (41%) of them are operating in Vilnius region. The most popular sectors of economic activity are the wholesale and retail trade, repair of motor vehicles and motorcycles and other services sectors.

During both 2007-2013 and 2014-2020 financing periods projects supported by ESI funds in Lithuania with a value of less than 1 million € accounted for more than 80% of all projects financed. For the 2007-2013 period, projects in manufacturing, educational, professional, scientific and technical sectors of economic activity were not financed in most cases. Funding gap which has been identified in various sectors of economic activity amounts to 7.911 million. Meanwhile, the Lithuanian gross fixed capital formation indicators are basically already at sustainable level. Conformance with Fund's financing priorities, project size, project economic activity sector, the project financing stream (source of income), project geographic location, the project focus on exports, implementation of the project through public-private partnership mode have been identified as main criteria for Funds' financing attractiveness in Lithuania.

Survey results suggested that respondents have heard about Fund's funding opportunities and investigated them. Moreover, respondents who did not receive public financing stated that they could not ensure equity financing, did not meet the award conditions, the application has been under appraisal for far too long, or projects have been delayed due to shortage of public financing. Absolute majority of investment projects had a value of less than 5 million € (76% of cases), therefore it would be more appropriate to focus on projects of this value. Thus, priority should be given to financing of projects with higher value, however, it is also necessary to put in place an adequate framework to access Fund's resources for financing of smaller (up to 10 million €) projects. Moreover, survey suggests that projects in manufacturing, water supply, sewerage, waste management and remediation activities and construction sectors are the ones seen as most relevant.

Project implementation is mainly restricted by non-availability of funding, while other factors (lack of human resources, the project risk profile, lack of support, lack of time resources, rapidly changing business environment) were indicated as less relevant. The majority (60%) of the respondents see the need for implementation of long-term capital-intensive investment projects in their economic activity sector, they also understand need for clustering and cooperation. Respondents also noted the need to implement joint projects and provided specific examples of potential benefits of cooperation in wholesale and retail trade sector.

In 2016 gross fixed capital formation amounted to 20,76% of GDP in Lithuania (21-22% is considered to be sustainable). In Lithuania, over 99% of all active businesses are SMEs, large part of the population (29.3%) is at the risk of poverty and income inequality is among the highest in the European Union.

Lithuania's economy has underdeveloped capital market, while banks apply strict funding requirements and Lithuanian creditors have no special financial instruments for R&D activities. In 2015 Lithuania's economy was the fifth smallest economy in the EU (smaller are economies of Malta, Cyprus, Estonia and Latvia) and

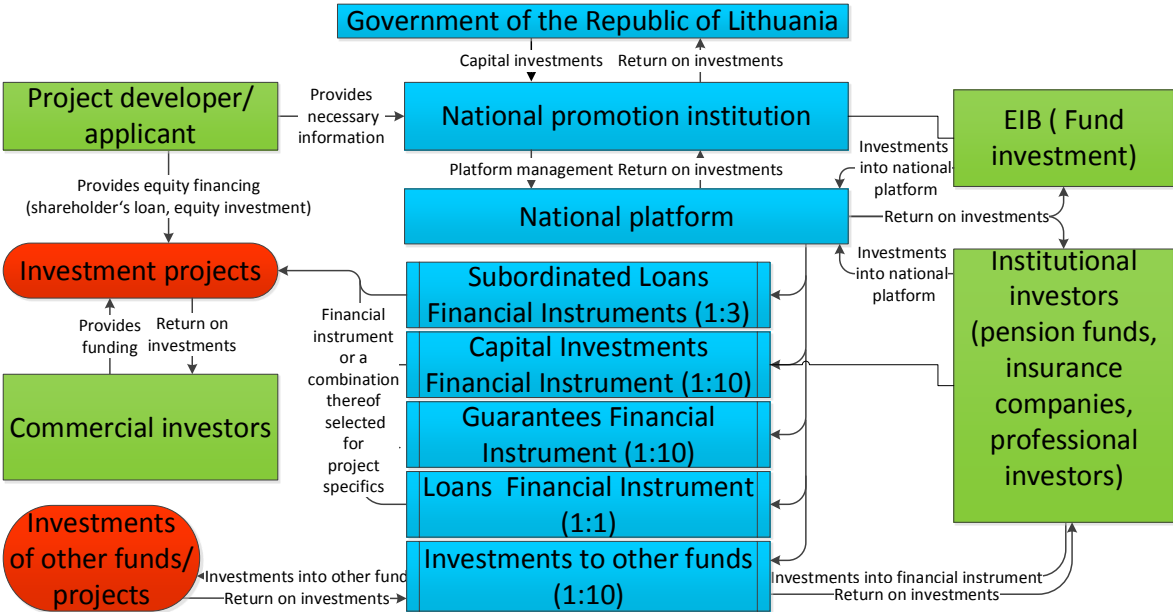
represented only 0.25% of total EU GDP, while Lithuania's foreign trade balance is constantly negative. It is important to note that in 2016 Lithuania was given 29 rank in the global ranking of logistics. Investment projects, which are implemented in Lithuania and whose output is directed towards Lithuanian market, are faced with declining demand trends and low level of income. One of the major drawbacks that can negatively affect implementation of Fund's projects in Lithuania is lack of public investment efficiency, lack of innovative activities in the Lithuanian economy and its' dependence on the ESI funding. Lithuania has highly developed information technology infrastructure and broadband Internet access.

Main features of the projects implemented in Lithuania are investment project maturity, financial viability, compliance with Fund financing priorities and focus on increase of productivity.

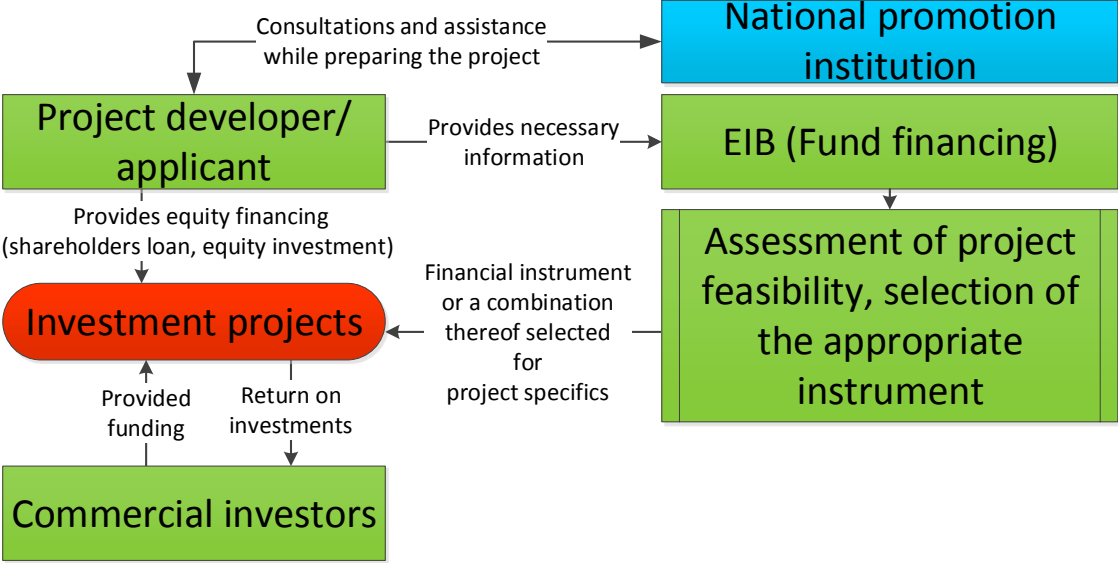
Recently, labor productivity growth in Lithuania was slower than wage growth, which reduced the competitiveness of the economy. Main obstacles to long-term investment are lack of qualified personnel and instability of strategic legal acts. Lithuania has large informal economy and, consequently, significant loss of tax revenue potential, inflexible labor laws, lack of education quality. Lithuania is a small market with a low aggregate demand, which is influenced by low level of income.

Following assessment of Lithuanian economy, two Fund administration mechanisms have been proposed: one for smaller and one for larger-scale projects.

Fund administration mechanism in Lithuania (for smaller projects)

Fund administration mechanisms in Lithuania (for larger-scale projects)

SANTRAUKA

Fondas yra EK bei EIB iniciatyva, kuria siekiama įveikti dabartinių investicijų Europos Sąjungoje trūkumą bei paskatinti privačių investicijų pritraukimą. Šiuo metu vienas populiariausių būdų gauti finansavimą Lietuvoje yra komercinių bankų finansavimas, šis finansavimas yra procikliškas. Lietuvoje didžiausią dalį mokesčių mokėtojų sudaro ūkio subjektai, turintys iki devynių apdraustųjų (79,72 %), ir ESI fondų lėšomis finansuoti projektai, kurių vertė neviršijo 1 mln. €, Lietuvoje sudarė daugiau kaip 80 % visų finansuotų projektų. Identifikuotas finansavimo trūkumas sudaro 7.911 mln. € skirtinguose ekonominės veiklos sektoriuose, o Lietuvos materialinių investicijų rodikliai iš esmės yra pasiekę tvarų lygį. Projektų įgyvendinimą labiausiai riboja finansavimo (ne)prieinamumas.

Pagrindiniai Lietuvoje įgyvendinamų projektų požymiai yra investicijų projekto parengtumas, finansinis gyvybingumas, atitiktis Fondo finansavimo prioritetams bei orientacija į darbo našumo didinimą. Ilgalaikių investicijų vykdymui labiausiai trukdo kvalifikuotų darbuotojų trūkumas bei strateginių teisės aktų nuostatų nestabilumas, be to, Lietuvoje yra didelė šešėlinės ekonomikos dalis ir nesurenkamų mokesčių potencialas, nelankstus darbo santykių reglamentavimas, nepakankama švietimo kokybė, maža rinka, darbo našumo augimas Lietuvoje yra lėtesnis, nei darbo užmokesčio augimas, tai mažina ūkio konkurencingumą.

Atlikus vertinimą, pasiūlyti du Fondo administravimo Lietuvoje mechanizmai: mažesnės apimties ir didesnės apimties projektams, bei septyni komunikaciniai teiginiai, turintys didžiausią reikšmę, siekiant padidinti Fondo projektų skaičių Lietuvoje bei Fondo finansavimo žinomumą.

IŠPLĖSTINĖ SANTRAUKA

Fondas yra EK bei EIB iniciatyva, kuria siekiama įveikti dabartinių investicijų Europos Sąjungoje trūkumą bei paskatinti privačių investicijų pritraukimą. Fondo esmė yra tai, kad EK, teikdama garantiją, prisiima pradinę nesėkmingų investicijų riziką, tokiu būdu sumažinant investicijų projektų rizikingumą. Fondo finansavimo prioritetai apima mokslinius tyrimus, technologinę plėtrą ir inovacijas, energetikos sektoriaus vystymą, transporto infrastruktūros ir įrangos bei novatoriškų transporto technologijų vystymą, finansinę paramą subjektams, kuriuose yra ne daugiau kaip 3 000 darbuotojų, informacinių ir ryšių technologijų kūrimą ir diegimą, aplinkos ir išteklių naudojimo efektyvumą, žmogiškąjį kapitalą, kultūrą ir sveikatą.

Pagrindiniai Lietuvos Respublikoje prieinami viešojo finansavimo šaltiniai yra valstybės biudžeto, savivaldybių biudžetų lėšos, ESI fondų lėšos, taip pat ES lėšos, skirstomos tiesiogiai Europos Komisijos bei ES vykdomųjų agentūrų. Nacionalinio biudžeto lėšos yra patrauklus finansavimo šaltinis, kurio nereikia gražinti, tačiau jis yra susijęs su politine rizika bei nepakankama investicijų poreikio analize. Didžioji ESI fondų lėšų dalis taip pat yra skiriama negražintinos subsidijos forma, tačiau projektų vykdytojai taip pat turi prisidėti savo lėšomis bei prisiimti projekto įgyvendinimo riziką. Pagrindiniai privataus finansavimo šaltiniai Lietuvoje yra vertybinių popierių rinka, alternatyvių skolinimo šaltinių rinka, komercinių bankų bei tarptautinių finansų įstaigų teikiamas finansavimas. Šiuo metu vienas populiariausių būdų gauti finansavimą Lietuvoje yra komercinių bankų finansavimas. Bankų teikiamas finansavimas yra procikliškas, o visa skolinių įsipareigojimų nevykdymo rizika tenka pačiam ūkio subjektui.

Pagrindiniai Fondo finansavimo ypatumai yra tai, kad Fondo finansavimas yra skirtas tiek didelės apimties projektams, tiek mažos apimties projektams, apima platų ekonominės veiklos sektorių spektrą, o potencialiems projektų vykdytojams projektinio pasiūlymo pateikimo tvarka yra ta pati, nepriklausomai nuo ūkio subjekto veiklos sektoriaus ar projekto pobūdžio, projekto gyvybingumą bei rentabilumą patikrina nepriklausomi ekspertai, Fondo finansavimas yra pigesnis lėšų pritraukimo šaltinis, nei komercinių bankų ar sutelktinio finansavimo platformos teikiamas finansavimas, Fondo finansavimas yra gražintinas finansavimas.

Fondo teikiamo finansavimo privalumai yra tai, kad projekto vykdytojui nereikia ieškoti jo projekto įgyvendinimui labiausiai tinkamos priemonės, projekto vykdytojui yra teikiamos konsultacijos jo projekto koncepcijos parengimui bei suformulavimui be neigiamo poveikio galimam intelektinės nuosavybės teisių pažeidimui, projekto vykdytojas gali būti tikras, kad sprendimas dėl finansavimo suteikimo bus paremtas tik ekonomine projekto logika, Fondo finansavimo prioritetai yra pakankamai platūs tam, kad būtų galima rengti investicijų projektus / verslo planus daugelyje ekonominės veiklos sričių.

Lietuvoje didžiausią dalį mokesčių mokėtojų sudaro ūkio subjektai, turintys iki devynių apdraustųjų (79,72 %), didžioji dalis (41 %) ūkio subjektų veikia Vilniaus regione. Populiariausi ekonominės veiklos sektoriai yra didmeninės ir mažmeninės prekybos, variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto bei kitos aptarnavimo veiklos sektoriai.

ESI fondų lėšomis finansuoti projektai, kurių vertė neviršijo 1 mln. €, Lietuvoje sudarė daugiau kaip 80 % visų finansuotų projektų. 2007-2013 m. laikotarpiu dažniausiai buvo atsisakoma finansuoti projektus apdirbamosios gamybos sektoriuje, taip pat švietimo bei profesinės, mokslinės ir techninės veiklos sektoriuose.

Identifikuotas finansavimo trūkumas sudaro 7.911 mln. € skirtinguose ekonominės veiklos sektoriuose, o Lietuvos materialinių investicijų rodikliai iš esmės yra pasiekę tvarų lygį. Pagrindiniai Fondo finansavimo patrauklumo kriterijai yra atitiktis Fondo finansavimo prioritetams, projektų dydis, projekto ekonominės veiklos sektorius, projekto pajamų šaltinis, projekto geografinė vieta, projekto (ne)orientacija į eksportą, viešosios ir privačios partnerystės projektų įgyvendinimas.

Atlikus apklausą, buvo nustatyta, kad respondentai girdėjo apie Fondo teikiamas finansavimo galimybes, taip pat jas nagrinėjo. Be to, negavę finansavimo respondentai nurodė, kad negalėjo užtikrinti nuosavo finansavimo dalies, neatitiko finansavimo skyrimo sąlygų, paraiška buvo ilgai vertinama, arba projektams buvo atidėtas finansavimas dėl viešojo finansavimo lėšų trūkumo. Dažniau įgyvendinami investicijų projektai, kurių vertė neviršija 5 mln. € (76 % atvejų). Prioritetas turėtų būti teikiamas didesnės apimties projektų finansavimui, pasitelkiant Fondo išteklius, tačiau taip pat yra būtina sukurti prielaidas pasinaudoti Fondo ištekliais, finansuojant mažesnės (iki 10 mln. €) apimties projektus. Labiausiai aktualu vykdyti projektus apdirbamosios gamybos, vandens tiekimo, nuotekų valymo, atliekų tvarkymo ir regeneravimo bei statybos sektoriuose.

Projektų įgyvendinimą labiausiai riboja finansavimo (ne)prieinamumas, tuo tarpu kiti veiksniai (žmogiškųjų išteklių trūkumas, projekto rizikingumas, pagalbos trūkumas, laiko resursų stoka, greitai kintanti verslo aplinka) buvo nurodyti daug rečiau. Didžioji dalis (60 %) respondentų savo ekonominės veiklos sektoriuje mato ilgalaikio pobūdžio bei kapitalui imlių investicijų projektų įgyvendinimo poreikį, taip pat supranta klasterizacijos bei bendradarbiavimo, siekiant užtikrinti konkurencingumą tarptautinėse rinkose, poreikį. Respondentai pažymėjo būtinybę įgyvendinti jungtinius projektus bei pateikė konkrečius potencialios bendradarbiavimo naudos didmeninės ir mažmeninės prekybos sektoriuje pavyzdžius.

2016 m. Lietuvos bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas sudarė 20,76 % Lietuvos BVP (tvariu laikomas 21-22 % dydis). Lietuvoje virš 99 % visų veikiančių ūkio subjektų yra SVV subjektai, taip pat didelė gyventojų dalis (29,3 %) patiria skurdo riziką, o gyventojų pajamų netolygumas vienas iš didžiausių visoje Europos Sąjungoje.

Lietuvos ekonomika pasižymi mažai išvystyta kapitalo rinka, taip pat griežtais finansavimo reikalavimais, o Lietuvos rinkoje veikiančys kreditoriai neturi specialių finansinių priemonių, skirtų MTEPI veiklai. Lietuvos ekonomika 2015 m. buvo penkta pagal dydį nuo pabaigos (mažesnės yra tik Maltos, Kipro, Estijos ir Latvijos ekonomikos) bei sudaro tik 0,25 % nuo visos ES BVP, o Lietuvos užsienio prekybos balansas nuolat yra neigiamas. Lietuvai 2016 m. buvo suteikta 29 vieta globaliame logistikos reitinge. Investicijų projektai, kurie yra įgyvendinami Lietuvoje ir kurių sukuriama produkcija yra skiriama Lietuvos rinkai, susiduria su mažėjančios

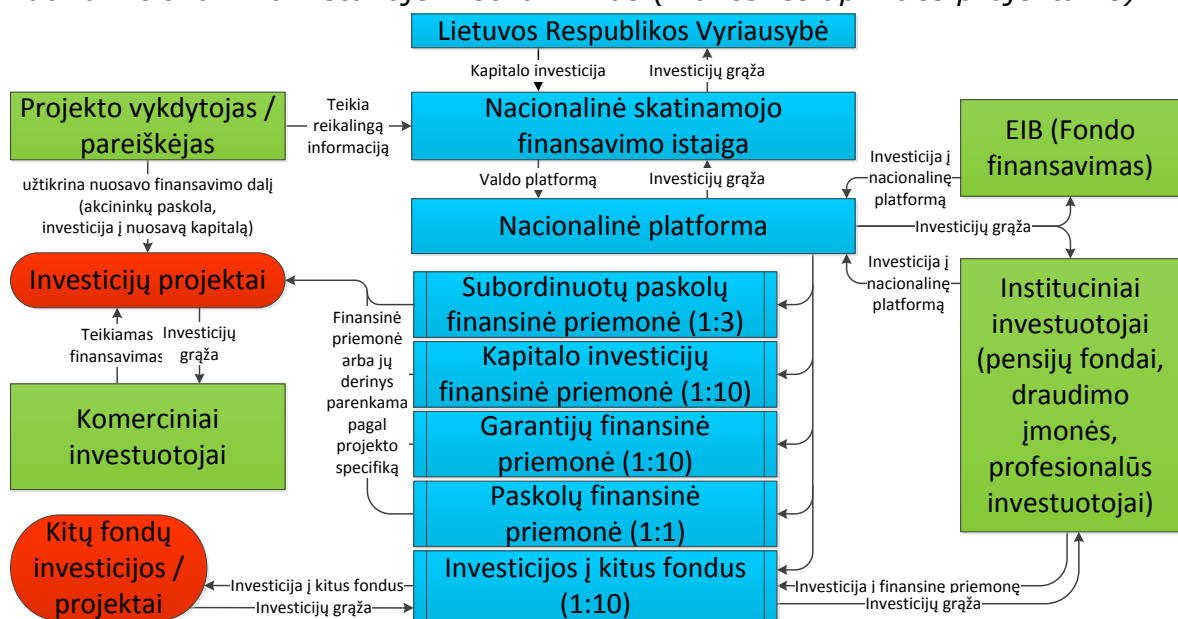
paklausos tendencijomis bei mažų pajamų lygiu, tačiau politinių rizikų pasireiškimas yra labai mažai tikėtinas. Vienas iš pagrindinių trūkumų, kuris gali neigiamai paveikti Fondo finansuojamų projektų įgyvendinimą Lietuvoje yra viešųjų investicijų efektyvumo stoka, taip pat inovatyvios veiklos Lietuvos ekonomikoje stoka ir jos priklausomybė nuo ESI fondų finansavimo. Lietuvoje yra stipriai išvystyta informacinių technologijų infrastruktūra ir plačiajuosčio interneto prieiga.

Pagrindiniai Lietuvoje įgyvendinamų projektų požymiai yra investicijų projekto parengtumas, finansinis gyvybingumas, atitiktis Fondo finansavimo prioritetams bei orientacija į darbo našumo didinimą.

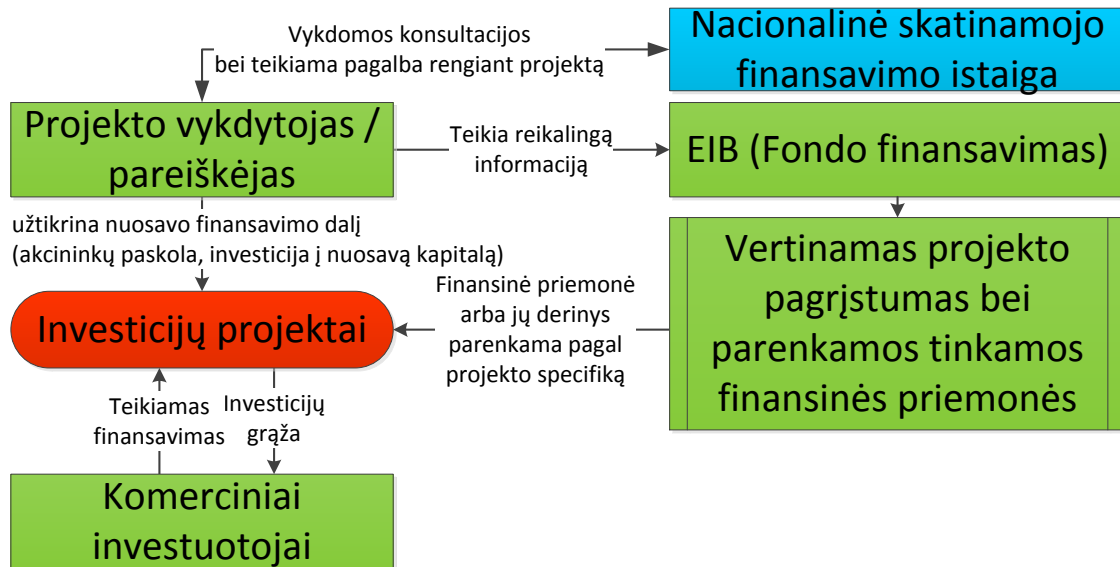
Pastaraisiais metais darbo našumo augimas Lietuvoje yra lėtesnis, nei darbo užmokesčio augimas, tai mažina ūkio konkurencingumą. Ilgalaičių investicijų vykdymui labiausiai trukdo kvalifikuotų darbuotojų trūkumas bei strateginių teisės aktų nuostatų nestabilumas. Lietuvoje yra didelė šešėlinės ekonomikos dalis ir nesurenkamų mokesčių potencialas, nelankstus darbo santykių reglamentavimas, nepakankama švietimo kokybė, maža rinka.

Pasiūlyti du Fondo administravimo Lietuvoje mechanizmai: mažesnės apimties ir didesnės apimties projektams.

Fondo funkcionavimo Lietuvoje mechanizmas (mažesnės apimties projektams)

Fondo funkcionavimo Lietuvoje mechanizmas (didesnės apimties projektams)

NAUDOJAMOS SĄVOKOS

Fondas – Europos strateginių investicijų fondas

ESI – Europos struktūrinės investicijos

ES – Europos Sąjunga

EK – Europos Komisija

EIB – Europos investicijų bankas

EIF – Europos investicijų fondas

EKA – Europos Komisijos atstovybė Lietuvoje

MTEPI – Moksliniai tyrimai, eksperimentinė plėtra ir inovacijos

VIPA – UAB „Viešųjų investicijų plėtros agentūra“

NSFI – Nacionalinė skatinamojo finansavimo įstaiga

Fondo reglamentas – 2015 m. birželio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 2015/1017 dėl Europos strateginių investicijų fondo, Europos investavimo konsultacijų centro ir Europos investicinių projektų portalo, kuriuo iš dalies keičiamos reglamentų (ES) Nr. 1291/2013 ir (ES) Nr. 1316/2013 nuostatos dėl Europos strateginių investicijų fondo

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

Paveikslas 1.1. Emitentų bei finansų maklerių įmonių skaičiaus kitimas 2010-2016 metais	30
Paveikslas 1.2. Paskolų nefinansinėms korporacijoms likutinė vertė, mln. € pagal EVRK sektorius	32
Paveikslas 1.3. Paskolų nefinansinėms korporacijoms likutinė vertė, mln. €	33
Paveikslas 2.1. Apdraustųjų skaičiaus pasiskirstymas pagal mokesčių mokėtojus	35
Paveikslas 2.2. Veikiantys ūkio subjektai regionuose	37
Paveikslas 2.3. Regioninio BVP sudėtis bei kitimas	37
Paveikslas 2.4. 2007-2013 m. laikotarpio projektų skaičius (pagal EVRK)	39
Paveikslas 2.5. 2007-2013 m. laikotarpio projektų vertė (pagal EVRK)	40
Paveikslas 2.6. Nefinansuotų projektų skaičius (2007-2013; EVRK).....	42
Paveikslas 2.7. 2014-2020 m. laikotarpio projektų skaičius (pagal EVRK)	43
Paveikslas 2.8. 2014-2020 m. laikotarpio projektų vertė (pagal EVRK)	44
Paveikslas 2.9. Nefinansuotų projektų skaičius (2014-2020 m.; pagal EVRK) ...	45
Paveikslas 2.10. Nefinansuotų projektų vertė (2014-2020 m.; pagal EVRK)	46
Paveikslas 3.1. Apklausos ūkio subjektams respondentai	50
Paveikslas 3.2. Atsisakymo nagrinėti Fondo teikiamas galimybes priežastys	51
Paveikslas 3.3. Projektų įgyvendinimo patirtis	51
Paveikslas 3.4. Priežastys, dėl kurių nebuvo siekiama viešojo finansavimo	52
Paveikslas 3.5. Nuosavomis (skolintomis) lėšomis įgyvendintų projektų vertės	53
Paveikslas 3.6. Planuojamų įgyvendintų projektų skaičius bei vertė.....	54
Paveikslas 3.7. Planuojamų įgyvendinti projektų EVRK sektoriai	55
Paveikslas 3.8. Planuojamų įgyvendinti projektų vertės (pagal EVRK).....	56
Paveikslas 3.9. Projektų įgyvendinimą ribojantys veiksniai (pagal ūkio subjektų dydį)	57
Paveikslas 3.10. Projektų įgyvendinimą ribojantys veiksniai (pagal ūkio subjektų veiklos trukmę).....	58
Paveikslas 3.11. Ilgalaikių, kapitalo investicijoms imlių projektų įgyvendinimas	60
Paveikslas 3.12. Lietuvos ūkio subjektų bendradarbiavimas	60
Paveikslas 3.13. Priežastys, dėl kurių bendradarbiavimas netikslingas	61
Paveikslas 4.1. Pajamų netolygumas	66
Paveikslas 4.2. ES valstybių BVP augimas 2006-2015 metais	68
Paveikslas 4.3. Pagrindinės pasaulio lietuvių bendruomenės užsienio šalyse	68
Paveikslas 4.4. Pagrindinės Lietuvos eksporto kryptys (valstybės)	69
Paveikslas 4.5. Lietuvos savivaldybės	70
Paveikslas 4.6. Lietuvos MTEPI išlaidų santykis su BVP, %	74
Paveikslas 4.7. MTEPI išlaidos pagal sektorius, mln. €	75
Paveikslas 7.1. Fondo funkcionavimo Lietuvoje mechanizmas (mažesnės apimties projektams).....	86
Paveikslas 7.2. Fondo funkcionavimo Lietuvoje mechanizmas (didesnės apimties projektams).....	86

LENTELIŲ SĄRAŠAS

Lentelė 2.1. Ūkio subjektų skaičiaus lyginamosios dalies regionuose pokyčiai ...	36
Lentelė 2.2. Finansuotų projektų vertės (2007-2013 m.)	38
Lentelė 2.3. Materialinės investicijos 2007-2014 metais.....	39
Lentelė 2.4. Materialinių investicijų ir ES SP projektų vertės palyginimas	41
Lentelė 2.5. Finansuotų projektų vertės (2014-2020 m.)	46
Lentelė 2.6. Finansavimo trūkumas.....	47
Lentelė 4.1. Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo rodikliai	63
Lentelė 4.2. Skurdo riziką patiriančių gyventojų rodikliai.....	65
Lentelė 4.3. Tarptautinės prekybos duomenys, mln. €.....	71
Lentelė 4.4. Lietuvos globalus logistikos reitingas	72
Lentelė 4.5. 2007-2013 ES struktūrinės paramos išmokėjimai, mln. €.....	74
Lentelė 4.6. Lietuvos ekonominės situacijos veiksniai ir jų valdymo priemonės .	76
Lentelė 6.1. Darbo našumo augimas	80
Lentelė 6.2. Mokesčių pajamų ir BVP santykis	81

1. FINANSAVIMO ŠALTINIŲ SKIRTUMAI BEI PRIVALUMAI

Šiame skyriuje yra įvertinamas Fondo teisinis bei ekonominis funkcionavimo mechanizmas, Fondo finansavimo prioritetai, atliekama Lietuvos Respublikoje prienamų viešojo finansavimo šaltinių teisinio reglamentavimo analizė, įvertinama privačių finansavimo šaltinių rinka bei identifikuojami pagrindiniai skirtumai tarp Fondo teikiamų finansavimo galimybių ir kitų šiuo metu Lietuvoje prienamų finansavimo šaltinių, taip pat atliekama Fondo teikiamo finansavimo privalumų bei Fondo finansavimo patrauklumą didinančių veiksnių analizė.

1.1. Investicijų plano Europai ir Fondo tarpusavio ryšys

Fondas yra EK bei EIB iniciatyva, kuria siekiama įveikti dabartinį investicijų Europos Sąjungoje trūkumą bei paskatinti privačių investicijų pritraukimą, įgyvendinant strateginę reikšmę turinčius investicijų projektus. Fondas yra įsteigtas kaip Investicijų plano Europai sudedamoji dalis.

Pagrindinis dokumentas, kuriuo buvo paskelbta apie Investicijų planą Europai yra 2014 m. lapkričio 26 d. Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos Centriniam Bankui, Europos Ekonomikos ir Socialinių Reikalų Komitetui, Regionų Komitetui ir Europos Investicijų Bankui (COM(2014)903 galutinis). Remiantis šiuo dokumentu Investicijų planą Europai sudaro trys pagrindinės dalys:

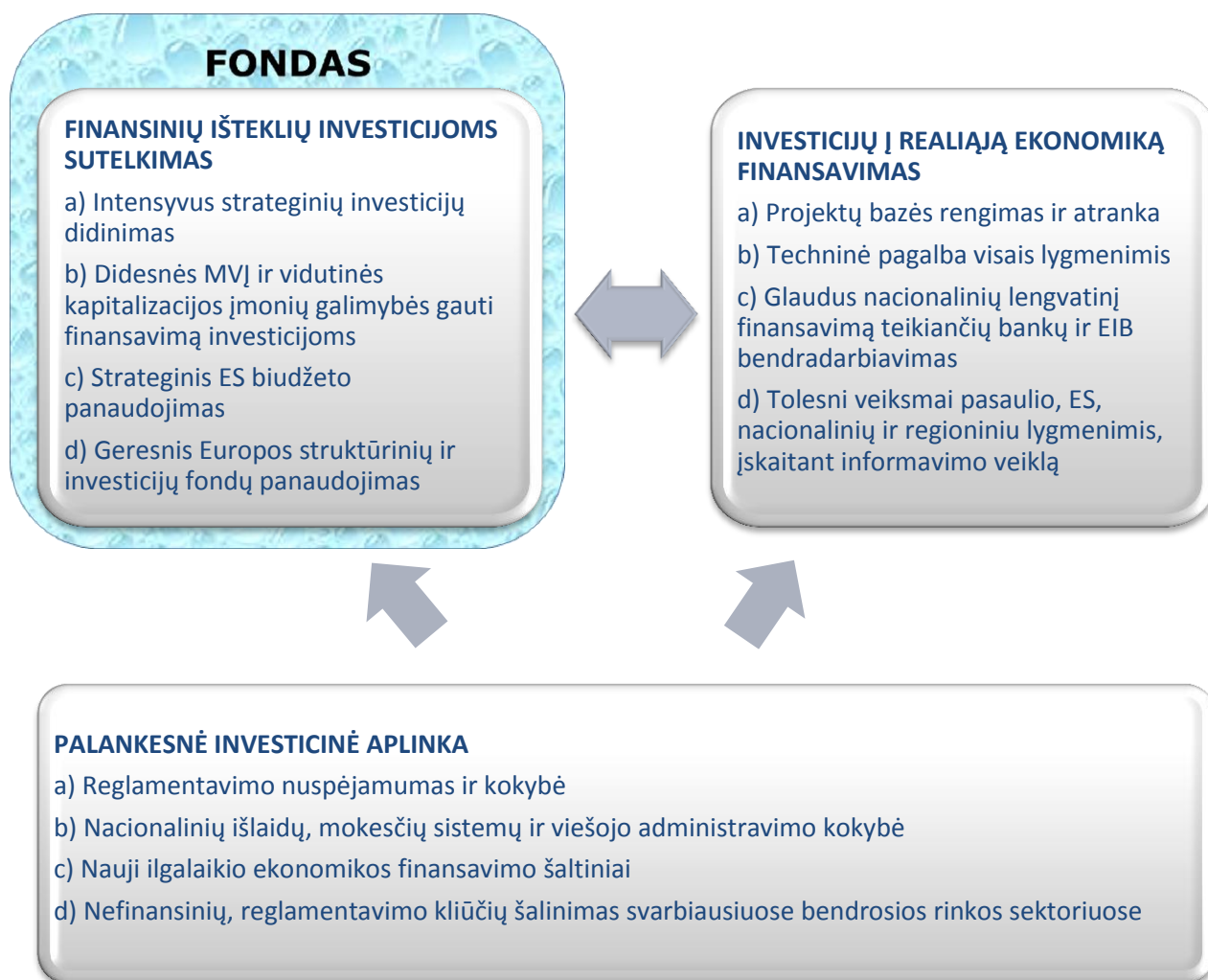
- a) finansinių išteklių investicijoms sutelkimas,
- b) investicijų į realiąją ekonomiką finansavimas, ir
- c) investicijoms palankios aplinkos sukūrimas.

Pirmąsias dvi dalis (finansinių išteklių investicijoms sutelkimas bei investicijų į realiąją ekonomiką finansavimas) kartu įgyvendina Europos Komisija ir Europos investicijų bankas, kaip strateginiai partneriai. Trečiajai daliai įgyvendinti Europos Komisija teikia pasiūlymus savo darbo programoje bei Europos ekonominės politikos koordinavimo semestro rémuose kartu su kitomis ES institucijomis bei valstybėmis-narėmis.

Fondas yra skirtas pirmosios Investicijų plano Europai dalies įgyvendinimui (žr. paveikslą žemiau). Antrosios dalies įgyvendinimui yra skirti Europos investicijų projektų portalas bei Europos investavimo konsultacijų centras, kurie šiame dokumente detaliau nebus nagrinėjami. Pagal trečiąją dalį numatoma užtikrinti didesnę reglamentavimo nuspėjamumą, šalinti investicines kliūtis visoje Europoje ir toliau stiprinti bendrąją rinką sudarant optimalias bendrąsias sąlygas investuoti Europoje. Už trečiosios dalies įgyvendinimą yra atsakingos tiek valstybių narių institucijos, tiek ES institucijos.

Įsteigus Fondą, yra siekiama pritraukti mažiausiai 315 mlrd. € papildomų investicijų per 2015-2017 metų laikotarpį. 2016 m. birželio 16 d. duomenimis, jau yra pritraukta 106,8 mlrd. € papildomų investicijų į realiąją ekonomiką, įskaitant du investicijų projektus, kuriuos numatoma įgyvendinti Lietuvos Respublikoje: UAB "Lietuvos energija" planuojamą vykdyti Vilniaus ko-generacinės jėgainės projektą bei valstybės įmonės Lietuvos oro uostai planuojamą vykdyti oro uostų infrastruktūros modernizavimo investicijų projektą.

Paveikslas Nr. 1.1. Investicijų plano Europai ir Fondo santykis

1.2. Fondo funkcionavimo mechanizmas

Fondas funkcionuoja kaip atskira sąskaita (angl. *separate account*) EIB struktūroje, kuri gali būti aiškiai ir nevienareikšmiškai atskirta nuo visų kitų EIB veiklų. Fondo veiklos tikslas - panaudojant viešąsias lėšas užtikrinti didesnę EIB rizikos prisiėmimo pajėgumą, kad būtų pritraukti projektų vykdytojai ir privačiojo sektoriaus finansavimas gyvybingiems investicijų projektams, kurie nebūtų įgyvendinti, nesant Fondo finansavimo (vadinamasis papildomumo principas). Atitinkamai, visos Fondo veiklos, kurias atlieka EIB, yra priskiriamos EIB specialiosioms veikloms¹, kurių apimtis yra ribota, atsižvelgiant į EIB turimą AAA/Aaa kredito reitingą².

Teisiniu požiūriu, Fondui yra suteikiama ES garantija³ pagal iš anksto nustatytas garantijos suteikimo sąlygas, o EIB/EIF įgauna galimybę panaudoti Fondui suteiktą garantiją, investuodamas į ilgalaikius strateginio pobūdžio projektus, SVV arba

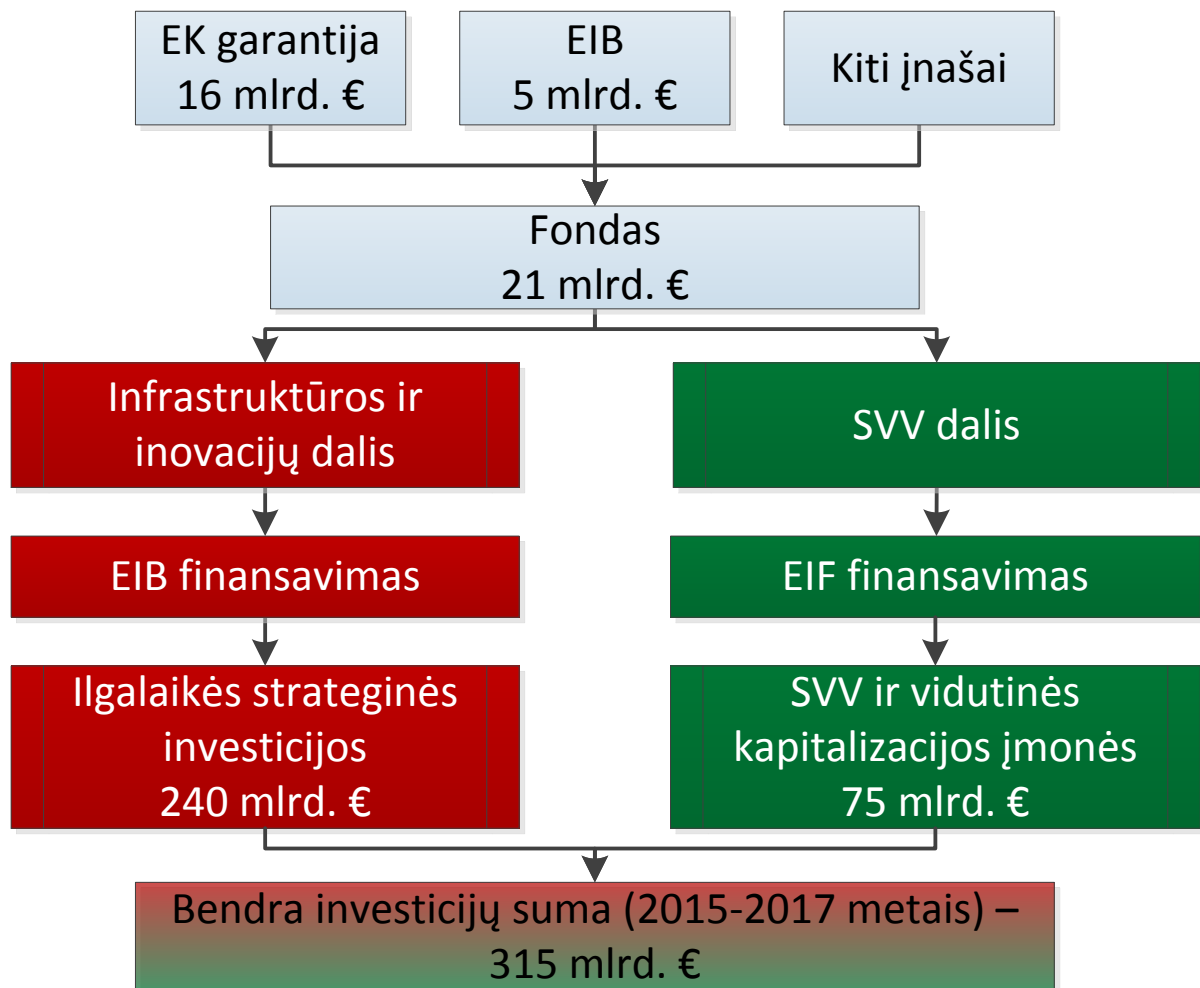
¹ Kaip jos yra suprantamos pagal EIB statuto 16 str.

² http://www.eib.org/investor_relations/rating/index.htm?lang=en

³ Garantijos suteikimo finansavimui reikalingi finansiniai ištekliai yra perskirstyti iš 2014-2020 metų finansinio programavimo laikotarpiui numatytų Horizon 2020 bei Connecting Europe Facility programų.

vidutinės kapitalizacijos įmones (žr. paveikslą žemiau), nedidindamas savo prisiimamos rizikos bei nekeldamas grėsmės savo turimam kredito reitingui.

Paveikslas Nr. 1.2. Fondo finansavimo ir investicijų schema

Duomenų šaltinis: 2014 m. lapkričio 26 d. Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos Centriniam Bankui, Europos Ekonomikos ir Socialinių Reikalų Komitetui, Regionų Komitetui ir Europos Investicijų Bankui (COM(2014)903 galutinis), p. 2.1.

Ekonominiu požiūriu, Fondo funkcionavimas gali būti apibūdinamas kaip mechanizmas, kurio pagalba EK, teikdama garantiją, prisiima pradinę nesėkmingų investicijų riziką, tokiu būdu sumažinant investicijų projektų ir/arba jų portfelio bendrą rizikingumą. Šio mechanizmo dėka tiek viešiesiems, tiek privatiems investuotojams atsiranda papildoma paskata investuoti į projektus arba programas, kurie/-ios nebuvo finansuotos iki šio mechanizmo atsiradimo būtent dėl per didelės investicijų praradimo rizikos. Remiantis sukaupta EIB patirtimi, kiekvienas garantijai skirtas euras leistų padidinti EIB grupės finansavimo pajėgumus trimis eurai (1:3)⁴, o kiekvienas pastarasis leistų pritraukti penkis papildomus eurus privataus finansavimo (1:5). Tokiu būdu bendrasis multiplikavimo efektas sudarytų 1:15. Kitaip tariant, 21 mlrd. € Fondo lėšų leistų generuoti 315 mlrd. € investicijų.

⁴ Pagal Fondo reglamento preambulės 31 p., 21 mlrd. € suma generuos 60,8 mlrd. € papildomų EIB/EIF investicijų.

Be to, Fondo pagalba gali būti remiami tik tie projektai, kurie yra ekonomiškai perspektyvūs, remiantis pagal ES standartus atlikta sąnaudų ir naudos analize ir atsižvelgiant į galimą privačiojo ir viešojo sektorių partnerių paramą projektui ir bendrą jo finansavimą, atitinka ES politikos tikslus, įskaitant pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo, ir kokybiškų darbo vietų kūrimo, ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos tikslus, užtikrina papildomumą, maksimaliai padidina, kai įmanoma, privačiojo sektoriaus kapitalo sutelkimą; ir yra techniškai perspektyvūs. Kitaip tariant, kiekvieno potencialaus investicijų projekto, kuris gali gauti Fondo garantiją, rentabilumas bei generuojamos naudos stabilumas turi būti išsamiai patikrintas bei patvirtintas visų procese dalyvaujančių institucijų iki priimančios sprendimą dėl garantijos suteikimo⁵.

1.3. Fondo finansavimo prioritetai

Fondo finansavimo prioritetai yra nustatyti Fondo reglamento 9 str. bei apima:

- a) mokslinius tyrimus, technologinę plėtrą ir inovacijas. Šios investicijos turėtų padėti įgyvendinti esamas ES programas ir politikos priemones bei pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategijos „Europa 2020“ uždavinius ir tikslus, taip pat turėtų padėti įgyvendinti 2010 m. birželio 17 d. Europos Vadovų Tarybos išvadas,
- b) energetikos sektoriaus vystymą pagal energetikos sąjungos prioritetus, įskaitant energijos tiekimo saugumą, ir pagal 2020, 2030 ir 2050 m. klimato ir energetikos politikos strategijas. Kitaip tariant, turėtų būti remiami projektai, kurie atitinka ES energetikos, klimato ir efektyvumo tikslus, nustatytus strategijoje „Europa 2020“ ir 2030 m. klimato ir energetikos politikos strategijoje, ir kuriais siekiama įgyvendinti pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategijos „Europa 2020“ tikslus. Be to, pagrindinis dėmesys turėtų būti skiriamas pastatų renovavimui ir energijos vartojimo efektyvumui,
- c) transporto infrastruktūros ir įrangos bei novatoriškų transporto technologijų vystymą. Aktualu, kad turėtų būti ne tik kuriama nauja ar trūkstama infrastruktūra, bet ir modernizuojamos ir renovuojamos esama infrastruktūra, kartu sudarant galimybę finansuoti transporto sektoriaus mokslinių tyrimų ir inovacijų veiklą. Be to, ypatingą dėmesį reikėtų skirti sinergiją užtikrinantiems projektams, kuriais stiprinamos transporto, telekomunikacijų ir energetikos sektorių sąsajos, taip pat pažangaus ir tvaraus miesto transporto projektams,

⁵ Fondo reglamento 6 str.

- d) finansinę paramą subjektams, kuriuose yra ne daugiau kaip 3 000 darbuotojų (angl. *mid-cap companies*), daugiausia dėmesio skiriant MVĮ ir mažoms vidutinės kapitalizacijos įmonėms (angl. *small mid-cap companies*). Pabrėžtina, kad didesnės galimybės gauti finansavimą leistų steigti naujas MVĮ, nuo akademinų įstaigų atsiskiriančias MVĮ, socialinės ekonomikos MVĮ ir ne pelno organizacijas⁶,
- e) informacinių ir ryšių technologijų kūrimą ir diegimą. Šio prioriteto kontekste pagrindinis dėmesys turėtų būti teikiamas bendro intereso projektams, kuriais siekiama užbaigti kurti telekomunikacijų ir skaitmeninės infrastruktūros vidaus rinką,
- f) aplinkos ir išteklių naudojimo efektyvumą. Šio prioriteto projektai turėtų apimti ir gamtos išteklių efektyvaus panaudojimo projektus,
- g) žmogiškąjį kapitalą, kultūrą ir sveikatą. Šio prioriteto požiūriu labiausiai aktualūs yra švietimo, mokymo ir mokslinių tyrimų, IRT įgūdžių didinimo ir skaitmeninio švietimo, kultūros ir kūrybos sektorių, turizmo ir socialinės srities projektai.

1.4. Viešojo finansavimo šaltiniai Lietuvoje

Pagrindiniai Lietuvos Respublikoje prieinami viešojo finansavimo šaltiniai yra nacionalinio biudžeto (valstybės biudžeto, savivaldybių biudžetų) lėšos, ESI fondų lėšos, taip pat ES lėšos, skirstomos tiesiogiai Europos Komisijos bei ES vykdomųjų agentūrų. Žemiau yra pateikiama kiekvieno finansavimo šaltinio teisinio reglamentavimo analizė.

1.4.1. Nacionalinio biudžeto lėšos

Tiek valstybės biudžetas (Lietuvos Respublikos Seimo tvirtinamas valstybės biudžeto pajamų ir asignavimų planas biudžetiniams metams), tiek kiekvienos savivaldybės biudžetas (savivaldybės tarybos tvirtinamas savivaldybės biudžeto pajamų ir asignavimų planas biudžetiniams metams) yra tvirtinamas kiekvienam kalendorinių metų laikotarpiui, remiantis Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymu, Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo taisyklėmis bei Valstybės lėšų, skirtų valstybės kapitalo investicijoms, planavimo, tikslinimo, naudojimo, apskaitos ir kontrolės taisyklėmis. Valstybės biudžeto asignavimai yra naudojami valstybės funkcijoms atlikti, dotacijoms savivaldybių biudžetams teikti bei kitiems valstybės įsipareigojimams vykdyti, tuo tarpu savivaldybių biudžetai yra naudojami Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymui ir kitiems įstatymams įgyvendinti, vykdant savivaldybių biudžetų asignavimų valdytojų patvirtintas programas. Kartu su kiekvienu kalendorinių metų valstybės biudžetu yra tvirtinami ir valstybės biudžeto

⁶ Remiantis įmonių prieigos prie finansavimo šaltinių 2015 m. apklausos rezultatais (Survey on the access to finance of enterprises), paskelbtais tinklalapyje https://ec.europa.eu/growth/access-to-finance/data-surveys_en, Lietuvos Respublikoje esantiems ūkio subjektams net 26 % visų atvejų buvo atsakyta suteikti kredito liniją arba overdraft'ą, kas yra trečias rezultatas ES po Nyderlandų (26 %) ir Graikijos (21%). Tuo tarpu visos prašytos apimties banko paskolą 2015 m. Lietuvoje gavo tik 46 % respondentų (trečias rezultatas ES po Graikijos (31%) ir Nyderlandų (38 %)).

asignavimai valstybės kapitalo investicijoms, kurie yra pagrindinis infrastruktūros projektų finansavimo šaltinis.

Valstybės biudžeto lėšos, kaip finansavimo šaltinis, yra patrauklus tuo, kad projekto įgyvendinimui yra skiriama negražintina dotacija, kuri sumažina projekto įgyvendinimo kaštus, kadangi atskiram projekto vykdytojui neatsiranda poreikis mokėti palūkanų už naudojimąsi šiomis lėšomis⁷. Kita vertus, šios dotacijos skyrimas priklauso nuo valstybės biudžeto ribotų finansinių galimybių⁸. Valstybės biudžeto lėšų panaudojimas investicijų projektų įgyvendinimui taip pat yra susijęs su politine rizika, kai siekiama suteikti/gauti finansavimą investicijų projektams, kuriems nėra atliktas išsamus techninio ir ekonominio gyvybingumo vertinimas, taikant viso laikotarpio kaštų analizę.

Lentelė Nr. 1.1. Valstybės kapitalo investicijų programos planas 2016-2018 metams (mln. €)

Sritis	2016 metai	2017 metai	2018 metai	Iš viso:	Iš viso (%):
Valstybės valdymas	19.287	15.250	15.155	49.692	1,07%
Krašto apsauga	87.158	99.649	107.173	293.980	6,32%
Viešoji tvarka	15.667	8.038	7.833	31.538	0,68%
Švietimas	84.422	107.441	184.651	376.514	8,09%
Sveikatos apsauga	63.440	41.040	60.234	164.714	3,54%
Socialinė apsauga	10.889	21.352	27.296	59.537	1,28%
Aplinkos apsauga	64.900	189.079	219.307	473.286	10,17%
Kultūra	60.401	68.974	88.052	217.427	4,67%
Žemės ūkis	32.813	27.146	30.354	90.313	1,94%
Visuomenės apsauga	62.653	95.535	132.722	290.910	6,25%
Transportas ir ryšiai	562.536	727.737	688.055	1.978.328	42,52%
Kita veikla	194.162	208.901	222.995	626.058	13,46%
Iš viso:	1.258.328	1.610.142	1.783.827	4.652.297	100,00%

Duomenų šaltinis: [Lietuvos Respublikos finansų ministerija](#)

Remiantis Valstybės kapitalo investicijų programos plano 2016-2018 metams duomenimis, planuojamos valstybės biudžeto investicijos išaugs daugiau nei 40 % (2018 metų kapitalo investicijos viršys 2016 metų kapitalo investicijas 41,8 %), o didžiausia dalimi yra investuojama į transporto ir ryšių ekonominės veiklos sektorių.

⁷ Pabrėžtina, kad esant nesubalansuotam biudžetui (tai yra išlaidoms viršijant pajamas), išlaidoms padengti valstybė turi papildomai skolintis. Vis dėl to, tai yra vienas palankiausių (pigiausių) skolinimosi būdų, kadangi skolinasi valstybė, turinti geresnį skolinimosi reitingą, nei bet kuri valstybėje esanti savivaldybė arba privatus juridinis asmuo, kartu ir gaunanti mažesnius skolos aptarnavimo kaštus (palūkanas).

⁸ Fiskalinės drausmės taisyklės reikalauja vidutiniu laikotarpiu vykdyti Stabilumo ir augimo pakto nuostatas dėl valdžios sektoriaus skolos bei subalansuoto biudžeto.

Transporto infrastruktūros modernizavimas bei plėtra, kaip minėta, yra vienas iš Fondo investavimo prioritetų, todėl turėtų būti išsamiai vertinama galimybė įgyvendinti šiuos kapitalo investicijoms imlius projektus, pasitelkiant viešojo ir privataus sektorių partnerystę bei Fondo siūlomus finansavimo instrumentus.

Savivaldybės biudžeto lėšos, kaip ir valstybės biudžeto lėšos, yra skiriamos neatlygintinai, tačiau taip pat turi trūkumų, susijusių su nepakankama investicijų efektyvumo analize. Be to, kiekvienai savivaldybei yra taikomi skolinimosi limitai⁹, kurių pritaikymas gali apriboti konkrečios savivaldybės galimybę plėtoti investicijų projektus.

1.4.2. ESI fondų lėšos

2014-2020 m. finansinio programavimo laikotarpiu Lietuvos Respublikai yra skirta 8.385.916.592 € ESI fondų lėšų. Šios lėšos yra reikšmingas tiek infrastruktūros, tiek veiklos projektų finansavimo šaltinis, kuris gali būti panaudojamas iš dalies palaikyti ilgalaikėje perspektyvoje reikalingą investicijų ir BVP santykį.

Lentelė Nr. 1.2. ESI fondų lėšos 2014-2020 m. perspektyvai

Veiksmų programa	Institucija, atsakinga už parengimą	Europos struktūriniai ir investiciniai fondai	Iš viso, EUR
2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programa	Finansų ministerija	Europos socialinis fondas Europos regioninės plėtros fondas Sanglaudos fondas Jaunimo užimtumo iniciatyva	6.709.396.130
Lietuvos 2014–2020 m. kaimo plėtros programa	Žemės ūkio ministerija	Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai	1.613.088.240
Žuvininkystės sektoriaus veiksmų programa	Žemės ūkio ministerija	Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondas	63.432.222
Iš viso:			8.385.916.592

Duomenų šaltinis: <http://www.esinvesticijos.lt/lt/dokumentai/strateginiai-dokumentai>

Remiantis 2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa, finansavimą yra numatoma panaudoti, įgyvendinant 12 prioritetų (lentelė žemiau).

⁹ 2016 m. kovo 31 d. duomenys yra pateikiami tinklalapyje <https://finmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/biudzetas/biudzeto-vykdydas/savivaldybiu-biudzetai/savivaldybiu-skolinimosi-limitai/2016-m-3/2016-m-kovo-31-d>.

Lentelė Nr. 1.3. ESI fondų lėšų pasiskirstymas pagal prioritetus

ESI fondų prioritetas	ES finansavimas (€)	Nacionalinis finansavimas (€)	Iš viso (€):
1. MTEPI ¹⁰ skatinimas	678.878.835	119.802.148	798.680.983
2. Informacinės visuomenės skatinimas	244.037.284	43.065.404	287.102.688
3. SVV konkurencingumo skatinimas	531.603.253	93.812.339	625.415.592
4. Energijos efektyvumo ir AIE gamybos ir naudojimo skatinimas	971.320.129	171.409.435	1.142.729.564
5. Aplinkosauga, gamtos išteklių darnus naudojimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos.	837.777.596	147.843.106	985.620.702
6. Darnaus transporto ir pagrindinių tinklų infrastruktūros plėtra	1.153.781.322	203.608.470	1.357.389.792
7. Kokybiško užimtumo ir dalyvavimo darbo rinkoje skatinimas	728.586.199	122.965.336	851.551.535
8. Socialinės įtrauktiems didinimas ir parama kovai su skurdu	535.834.531	94.559.035	630.393.566
9. Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas	663.862.416	117.152.192	781.014.608
10. Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas	150.359.184	26.533.974	176.893.158
11. Techninė parama veiksmų programos administravimui	187.543.198	33.095.859	220.639.057
12. Techninė parama informavimui apie veiksmų programą ir veiksmų programos vertinimui	25.812.183	4.555.092	30.367.275
Iš viso:	6.709.396.130	1.178.402.390	7.887.798.520

Duomenų šaltinis: 2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa¹¹.

¹⁰ MTEPI - moksliniai tyrimai, eksperimentinė plėtra ir inovacijos.

¹¹ 2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos duomenys.

Visi nurodyti prioritetai (išskyrus techninės paramos prioritetus) gali būti aiškiai susieti su Fondo investavimo prioritetais, nurodytais 1.3. skyriuje, todėl investicijų projektai gali būti įgyvendinami, pasitelkiant ESI fondų bei Fondo finansavimo priemonių kombinacijas (vadinamasis finansavimo šaltinių jungimas, angl. *blending*). Vis dėlto, turi būti apibūdinti šie ESI fondų siūlomo finansavimo ypatumai, kurie gali turėti lemiamos reikšmės Fondo priemonių įgyvendinimui:

- 1) 89,13 % viso pagal 2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programą numatyto paskirstyti finansavimo bus teikiama negražintinos subsidijos forma bei 10,87 % finansavimo yra teikiama, naudojantis finansinėmis priemonėmis teikiama parama. Jeigu ESI fondų lėšos yra skiriamos projekto vykdytojui subsidijos forma, subsidijos daliai išlaidos projekto vykdytojui neatsiranda. Tokiu būdu privatūs juridiniai asmenys yra skatinami įgyvendinti investicijų projektus, kurie be ESI fondų subsidijų nebūtų įgyvendinami (dėl per ilgo atsipirkimo laikotarpio, dėl per didelės investicijų praradimo rizikos, dėl neprieinamo finansavimo pradiniuose ūkio subjekto veiklos etapuose ir kitų priežasčių). Kartu formuojamas projektų vykdytojų įprotis siekti subsidijos tiek investicijų projektams, kurie neatsiperka, tiek investicijų projektams, kurie atsipirktų ir be ESI fondų. Šis veiksnys gali turėti neigiamos įtakos, siekiant įtikinti projektų vykdytojus rengti/įgyvendinti tik rentabilius (atsiperkančius), ekonomiškai, finansiškai ir techniškai pagrįstus investicijų projektus, kuriuos būtų galima finansuoti Fondo finansavimo priemonių pagalba,
- 2) Didžiajai daugumai ESI fondų lėšomis finansuojamų projektų yra taikomas reikalavimas prisidėti prie projekto įgyvendinimo nuosavomis lėšomis, tai yra finansuoti dalį projekto investicijų savo lėšomis. Ši nuosavo finansavimo dalis turi būti užtikrinama pareiškėjo/projekto vykdytojo turimomis lėšomis, planuojama gauto banko ar kitos kredito įstaigos paskola, arba išskirtiniu atveju planuojamomis gauti pajamomis iš projekto įgyvendinimo metu sukuriamų produktų. Nuosavo finansavimo iš paskolos lėšų užtikrinimas yra susijęs su kredito įstaigos atliekamu pareiškėjo kreditingumo vertinimu, kurio rezultatas gali būti neigiamas (pareiškėjas negauna kredito įstaigos sutikimo finansuoti nuosavo finansavimo dalį) arba susijęs su didelėmis kredito aptarnavimo sąnaudomis (pareiškėjas gali nuspręsti neprisiimti rizikos, įgyvendinant projektą). Tokiais atvejais kredito įstaigos prašo užtikrinti paskolų grąžinimą ne tik įmonės turto, bet ir asmeninio laidavimo pagalba. Šios aplinkybės riboja projektų vykdytojų galimybes įgyvendinti ESI fondų lėšomis finansuojamus projektus,

- 3) ESI fondų lėšomis remiamų viešųjų investicijų projektų atveju yra taikomos grynujų pajamų skaičiavimo taisyklės, tinkamų išlaidų dydžio mažinimo taisyklės, pajamų perskaičiavimo pagal faktą taisyklės¹², taip pat lėšų susigrąžinimo (angl. *claw-back*) taisyklės, kuriomis yra siekiama apriboti galimybę gauti pelną iš projekto įgyvendinimo bei sumažinti teikiamo finansavimo poreikį. Tokiu būdu potencialių projektų pareiškėjams tenka didesnė investicijų projekto įgyvendinimo rizika, kadangi padidėjus investicijų projekto investicijoms arba veiklos išlaidoms ESI fondų finansavimas nėra didinamas, o sumažėjus investicijų projekto investicijoms arba veiklos išlaidoms ESI fondų finansavimas yra mažinamas. Ši aplinkybė taip pat gali būti vertinama kaip palanki Fondo įgyvendinimo Lietuvoje galimybių atžvilgiu,
- 4) ESI fondų lėšų administravimo sistemą sudaro daugiau nei 32 institucijos¹³, 2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programoje yra nurodyta 10 prioritetų (neskaitant techninės paramos), kiekvienas tematinis tikslas turi savo investicinius prioritetus, kiekvienas investicinis prioritetas turi nuo vieno iki kelių konkrečių uždavinių, o konkretūs uždaviniai yra įgyvendinami priemonių pagalba. Kiekvienai priemonei yra tvirtinami finansavimo sąlygas nustatantys projektų finansavimo sąlygų aprašai, kuriais ir turėtų vadovautis pareiškėjai, rengdami savo projektus. Sudėtinga ESI fondų administravimo sistema bei priemonių skaičius labai apsunkina pareiškėjų galimybes surasti jų projektų įgyvendinimui labiausiai tinkamą priemonę, tuo pačiu pareiškėjai yra skatinami prisitaikyti prie konkrečios priemonės, kuriai yra paskelbtas kvietimas, sąlygų, mažiau atsižvelgiant į realius įmonės investicinius poreikius. Ši aplinkybė taip pat yra vertintina kaip palanki Fondo įgyvendinamų priemonių plėtrai.
- 5) Įgyvendinant ESI fondų lėšomis įgyvendinamus projektus, projekto vykdytojui tenka rizika dėl išlaidų netinkamumo finansuoti ESI fondų lėšomis. Pabrėžtina, kad pareiškėjų teikiamos paraiškos yra vertinamos išlaidų tinkamumo kontekste tiek iki projekto finansavimo ir administravimo sutarties pasirašymo, tiek ir tikrinant deklaruotas tinkamas finansuoti sumas mokėjimo prašymuose, todėl gali susidaryti situacija, kai įgyvendinant projektą patirtos išlaidos bus pripažintos netinkamomis finansuoti, net ir tuo atveju, kai įgyvendinančioji institucija paraiškos vertinimo metu išlaidas pripažino tinkamomis finansuoti bei pasirašė projekto finansavimo ir administravimo

¹² Projektų diskontuotų grynujų pajamų skaičiavimo ir priežiūros metodika, patvirtinta Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos, Ekonomikos augimo veiksmų programos, Sanglaudos skatinimo veiksmų programos ir 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos valdymo komitetų 2014 m. spalio 13 d. posėdžio sprendimu protokolu Nr. 35 (su vėlesniais pakeitimais) nustato projekto grynujų pajamų apskaičiavimo taisykles tiek projektams, kuriems yra įmanoma objektyviai iš anksto apskaičiuoti grynąsias pajamas, tiek tiems projektams, kurių pajamų iš anksto nėra įmanoma objektyviai apskaičiuoti.

¹³ Valstybinio audito 2016 m. rugpjūčio 1 d. ataskaitos Nr. FA-P-80-1-3-1 „Dėl 2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos įgyvendinimui sukurtos valdymo ir kontrolės sistemos institucijų atitikties jų paskyrimo kriterijams (audito institucijos ataskaita pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1303/2013 124 straipsnio 2 dalį) 1.2. skyrius.

sutartį. Ši aplinkybė didina ESI fondų lėšomis finansuojamų projektų finansavimo neapibrėžtumą bei su tuo susijusią finansavimo riziką.

- 6) Kiekvienos priemonės projektų finansavimo sąlygų aprašas nustato apribojimus projektams, finansuojamiems pagal atskirą priemonę (pvz., didelės įmonės negali gauti subsidijos pagal tam tikras priemones arba pagal atskiro fondo reglamento nuostatas, prekybinės įmonės negali gauti subsidijos dėl ministerijos priimtų sprendimų, rengiant priemonės projektų finansavimo sąlygų aprašą, kt.), dėl to ženkliai sumažėja remtinų ekonominės veiklos sektorių bei projektų aprėptis. Šie apribojimai, kurių pagalba yra įgyvendinama atskiros valstybės institucijos politika jos veiklos srityje, gali sumažinti ekonominį lėšų panaudojimo efektyvumą bei kartu poveikį ekonomikos plėtrai. Ši aplinkybė yra vertintina kaip palanki Fondo įgyvendinamų projektų atžvilgiu, kadangi Fondo priemonės yra labiau paklausios tuose ekonominės veiklos sektoriuose, kuriems nėra/nebuvo skirta pakankamai finansavimo ESI fondų pagalba,
- 7) Lietuvos Respublikos 2016 m. valstybės biudžeto pajamos sudaro 8.046,4 mln. eurų¹⁴, o valstybės investicijų 2016-2018 m. programos lėšos sudaro 4.652,3 mln. eurų (žr. lentelę Nr. 1.1.). Tvariu materialinių investicijų (žr. lentelę 4.1.) dydžiu yra laikomas investicijų/BVP santykis, kuris sudaro 21-22%¹⁵, arba nuo 7.653,3 iki 8.017,8 mln. eurų kasmet, lyginant su 2014 m. Lietuvos Respublikos BVP¹⁶. Šiuo metu investicijų lygis yra nepakankamas, siekiant užtikrinti tvarią plėtrą (žr. lentelę žemiau), ir jis gali būti pasiektas tik 2019-2021 metais, priklausomai nuo 2014-2020 m. laikotarpio ESI fondų lėšų panaudojimo spartos ir efektyvumo. Be to, vienas iš pagrindinių sudedamųjų investicijų lygio kilimo elementų yra privačios investicijos¹⁷, kurios gali būti skatinamos skirtingomis priemonėmis (įskaitant subsidijas, finansines priemones, garantijas, valstybės dalyvavimą kapitalo struktūroje, kt.). Nors ESI fondų lėšos yra vienas iš didžiausių investicijų finansavimo šaltinių Lietuvos Respublikoje, šis finansavimas yra aiškiai ribotas laike bei priklauso nuo šalies išsivystymo lygio (pasiekus 75 % BVP vienam gyventojui, lyginant su ES vidurkiu, ESI fondų šios lėšos 2021-2027 m. laikotarpiu ženkliai sumažėtų), be to, jos jau dabar yra nepakankamos, norint užtikrinti tvarų investicijų lygį.

Lentelė Nr. 1.4. Investicijų ir BVP santykio tendencija Lietuvoje

Kalendoriniai metai	Bendras investicijų / BVP santykis (%)	Verslo investicijų / BVP santykis (%)
2004	22,78	14,94
2005	24,23	15,78
2006	26,93	18,01

¹⁴ [Teisės aktų duomenų bazė \(e-seimas.lrs.lt\)](http://e-seimas.lrs.lt)

¹⁵ Brošiūra „Investicijų planas Europai. Esama situacija“, p. 5. http://ec.europa.eu/priorities/sites/beta-political/files/investment-plan-booklet-june2016_en_2.pdf

¹⁶ Lietuvos Respublikos BVP 2014 m. sudarė 36.444,4 mln. eurų.

¹⁷ Šalies ataskaita. Lietuva 2016, p. 8. Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, SWD(2016) 83 final. [http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/cr2016_lithuania lt.pdf](http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/cr2016_lithuania_lt.pdf)

Kalendoriniai metai	Bendras investicijų / BVP santykis (%)	Verslo investicijų / BVP santykis (%)
2007	32,26	19,43
2008	28,11	16,74
2009	12,61	9,89
2010	18,21	8,61
2011	21,91	10,42
2012	19,25	10,38
2013	19,13	11,17
2014	18,33	11,60

Duomenų šaltinis: [Tarptautinis valiutos fondas](#), [OECD Economic Surveys: Lithuania 2016](#)

1.4.3. Tiesiogiai skirstomos ES lėšos

ES biudžetas daugiametės finansinės perspektyvos rėmuose yra tvirtinamas kasmet. 2016 m. ES biudžetą sudaro 155.040,2 mln. eurų asignavimų įsipareigojimams (tai yra lėšos, dėl kurių gali būti prisiimti nauji įsipareigojimai arba pasirašytos naujos sutartys) ir 143.885,3 mln. eurų asignavimų mokėjimams (lėšos, kurios gali būti išmokėtos). ES biudžetas yra vykdomas tiesiogiai, kai finansavimą valdo atskiri EK departamentai (direktoratai) ir Vykdomosios Agentūros (tokiu būdu yra paskirstoma apie 20 % viso biudžeto), pasidalijamasis (angl. *shared*), kai biudžetą vykdo ES valstybės-narės, bei netiesioginis, kai biudžeto įgyvendinimas yra patikimas trečiosioms šalims (trečiosioms valstybėms arba jų institucijoms, tarptautinėms organizacijoms, EIB/EIF, kt.).

Finansavimo teikimo proceso organizavimo požiūriu, šis finansavimo šaltinis yra analogiškas ESI fondų lėšoms, todėl jam yra būdingi tokie patys privalumai ir trūkumai.

1.5. Privatūs finansavimo šaltiniai Lietuvoje

Pagrindiniai privataus finansavimo šaltiniai Lietuvoje yra vertybinių popierių rinka, alternatyvių skolinimo šaltinių rinka, komercinių bankų bei tarptautinių finansų įstaigų teikiamas finansavimas.

1.5.1. Vertybinių popierių rinka

Vertybiniai popieriai – tai serijomis išleidžiamos finansavimo priemonės, patvirtinančios dalyvavimą akciniame kapitale arba (ir) teises, kylančias iš kreditinių santykių, bei suteikiančios teisę gauti dividendus, palūkanas ar kitas pajamas. Lietuvoje vertybinių popierių rinkos infrastruktūrą sudaro:

a) NASDAQ OMX Vilnius - akcinė bendrovė, įsteigta VP pasiūlos ir paklausos koncentravimui, sudaranti galimybę visiems rinkos subjektams per viešosios apyvartos tarpininkus operatyviai sudaryti sandorius pagal kursą, realiai atspindintį susiklosčiusios VP rinkos konjunktūrą,

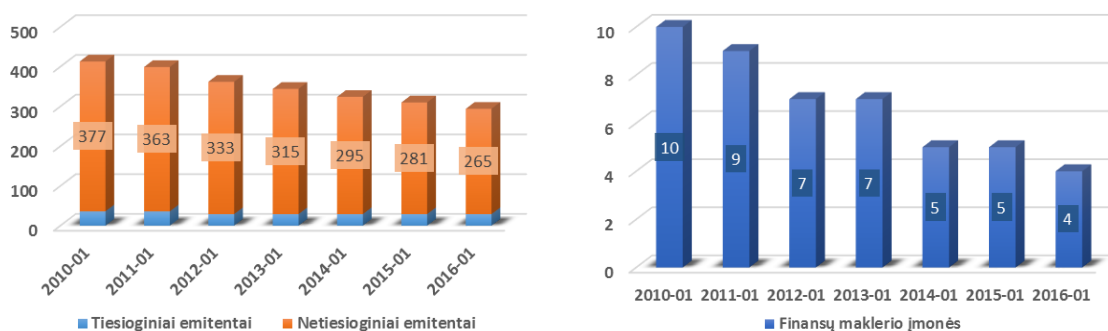
b) Viešosios apyvartos tarpininkai - finansų maklerio įmonės arba banko specializuoti finansų maklerio padaliniai, investicijų valdymo ir konsultavimo įmonės.

Ūkio subjektas, kuris ketina išleisti vertybinius popierius (emitentas) turi gauti Lietuvos Banko leidimą viešam pirminiam VP platinimui, pateikdamas vertybinių

popierių emisijos prospektą, memorandumą ar programą¹⁸. Pagrindiniai teisės aktai, kurie reglamentuoja vertybinių popierių rinkos Lietuvoje funkcionavimą, yra [Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymas](#), [Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatymas](#) (antrinei vertybinių popierių apyvartai), taip pat [Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas](#).

Pagal Lietuvos centrinio vertybinių popierių depozitoriumo duomenis, 2016 m. liepos 31 d. sistemoje dalyvauja 285 emitentai (ūkio subjektai), iš jų 28 tiesioginiai ir 257 netiesioginiai. Aktualu, kad tiek emitentų, tiek finansų maklerių įmonių skaičius nuolat mažėja (lentelė žemiau), kas gali būti susiję su sistemos funkcionavimo trūkumais arba gali rodyti rinkos konsolidaciją.

Paveikslas 1.1. Emitentų bei finansų maklerių įmonių skaičiaus kitimas 2010-2016 metais

Duomenų šaltinis: [Lietuvos centrinis vertybinių popierių depozitoriumas](#)

2015 m. finansų maklerio įmonės bei komerciniai bankai, teikiantys investicines paslaugas, sudarė pirkimo sandorius už 7.761,3 mln. € bei pardavimo sandorius už 8.058,8 mln. €¹⁹. Kita vertus, šis finansavimo šaltinis yra susijęs su didelėmis pasirengimo išleisti vertybinius popierius sąnaudomis bei su dideliu investuotojų subjektyvumu priimant investicinius sprendimus (informacijos investicijų atlikimui trūkumas, gebėjimų teisingai apdoroti šią informaciją stoka, kartu ir nevienodas tokių pačių įvykių vertinimas, dėl to gali būti apsunkinta įmonės veikla). Kitaip tariant, vertybinių popierių rinka tinka arba jau ilgai veikiančioms, arba akivaizdų sparčios plėtros potencialą turinčioms įmonėms, kurių verslo modelis yra aiškus daugeliui investuotojų. Tuo tarpu, rizikingoms įmonėms, įskaitant inovatyvias įmones, kurių veiklos pradžioje nėra aiški komercinė sėkmė, šis finansavimo šaltinis yra sunkiau prieinamas. Ši aplinkybė vertintina kaip palanki Fondo investicijų plėtrai, kadangi suteikia galimybę pozicionuoti investicijas į projektus, kurių vykdytojai nedalyvauja vertybinių popierių rinkoje.

Pabrėžtina, kad remiantis Globaliu inovatyvumo indeksu²⁰ rinkos kapitalizacijos rodikliu, Lietuvos rinka užima 85 vieta pasaulyje, o pati rodiklio reikšmė yra vertinama kaip Lietuvos ekonomikos silpnybė.

¹⁸ Ūkio subjektai taip pat gali vykdyti neviešą vertybinių popierių emisiją.

¹⁹ http://www.lb.lt/2015_5

²⁰ <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2015-report#>

1.5.2. Alternatyvių skolinimo šaltinių rinka

Vienas iš alternatyvių finansavimo šaltinių yra sutelktinis finansavimas. Pagrindinės šio finansavimo rūšys yra tarpusavio skolinimas, akcinio kapitalo sutelktinis finansavimas, atlygiu pagrįstas sutelktinis finansavimas, aukojimu pagrįstas sutelktinis finansavimas, dalijimasis pelnu (pajamomis), skolos vertybiniais popieriais pagrįstas sutelktinis finansavimas bei mišrūs modeliai. Šio finansavimo šaltinio privalumais laikytini galimybė greitai surinkti reikalingas lėšas, didelis lankstumas palūkanų požiūriu, tačiau trūkumai apima poreikį viešai daugeliui investuotojų atskleisti verslo idėją (kas gali būti rizikinga intelektinės nuosavybės teisių apsaugos požiūriu), poreikį apibūdinti savo verslo planą taip pat išsamiai, kaip ir kredito įstaigai (priklausomai nuo siekiamų investicijų sumos), riziką pasirinkti fiktyvų arba netinkamą tarpininką (platformą), kuris užtikrintų lėšų surinkimą bei gražinimą.

Šiuo metu Lietuvoje nėra galiojančio teisinio reglamentavimo šio finansavimo šaltinio atžvilgiu, tačiau Lietuvos Respublikos Vyriausybė yra pritarusi parengtam Lietuvos Respublikos sutelktinio finansavimo įstatymo projektui²¹, kurį patvirtinus būtų užtikrintas platformų operatorių veiklos skaidrumas bei atsakomybė, taip pat būtų reglamentuota investuotojų veikla.

Šis finansavimo šaltinis yra patrauklus tiems ūkio subjektams, kurie negauna banko suteikiamo finansavimo (dėl bankų keliamų reikalavimų ir/arba paties ūkio subjekto apsisprendimu), tačiau siekdamas pritraukti didesnes investicijas (virš 100.000 € per 12 mėnesių laikotarpį), projekto savininkas, nepriklausomai nuo finansavimo sandorio rūšies, privalės parengti ir sutelktinio finansavimo platformos operatoriui pateikti tvirtinti informacinį dokumentą, kuriame nurodoma informacija apie projekto savininką ir siūlomą sudaryti sandorį, ir finansavimo sandorį ketinantiems sudaryti asmenims sudaryti galimybę su juo susipažinti. Kitaip tariant, turi būti parengtas išsamus verslo planas, kuriame būtų atskleidžiama informacija apie projektą bei su investicija susijusią riziką. Tuo tarpu siekiant pritraukti virš 5.000.000 € yra būtina išleisti vertybinius popierius Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymo nustatyta tvarka. Kitaip tariant, pagal numatomą teisinį reglamentavimą, sutelktinio finansavimo pagrindinis tikslas yra finansuoti nedidelės apimties labiau rizikingus projektus, todėl galėtų būti nukreipiamas į panašų investicijų projektų spektrą, lyginant su Fondo planuojamomis priemonėmis bei investicijų apimtimis.

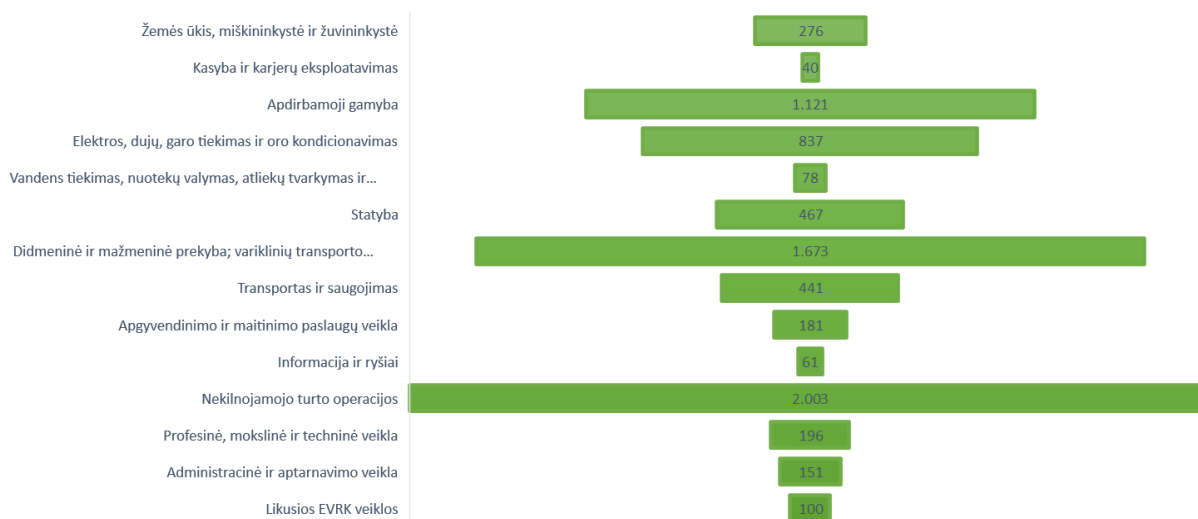
1.5.3. Kredito įstaigų teikiamas finansavimas

Komercinių bankų finansavimas Europoje ir Lietuvoje yra vienas populiariausių būdų gauti finansavimą. Pagal Lietuvos Banko statistinę informaciją, 2015 m. pabaigoje paskolų nefinansinėms korporacijoms likutinė suma sudarė 7624,6 mln. €, arba 20,54 % BVP (lentelė žemiau). Akivaizdu, kad labiausiai įsiskolinę yra ūkio subjektai, veikiantys nekilnojamojo turto operacijų, didmeninės ir mažmeninės prekybos bei apdirbamosios gamybos sektoriuose.

21

http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=1167702&p_org=&p_fix=n&p_gov=n

Paveikslas 1.2. Paskolų nefinansinėms korporacijoms likutinė vertė, mln. € pagal EVRK sektorius

Duomenų šaltinis: [Lietuvos Bankas](#), 2015-12-31 d. duomenimis

Lietuvos Respublikoje bankų paskolos sudaro apie 64 proc. visų finansinių įsipareigojimų, kuriuos prisiėmė ne finansinę veiklą vykdančios įmonės²². Kartu priklausomybė nuo finansavimo iš bankų gali būti laikoma ekonomikos plėtrą ribojančiu veiksniu dėl šių priežasčių:

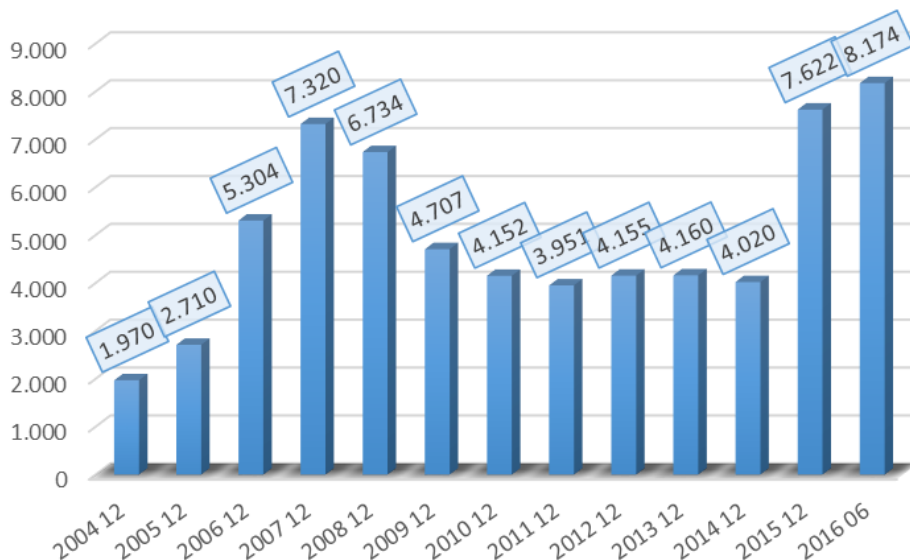
- bankų teikiamas finansavimas priklauso nuo ekonominio vystymosi ciklo, tai yra ekonominio nuosmukio laikotarpiu bankų išduodamų paskolų kiekis bei suma mažėja, o ekonomikos pakilimo laikotarpiu – didėja. Kitaip tariant, bankai, kaip verslo subjektai, vykdo prociklišką politiką, kuri didina ekonominio ciklo intensyvumą (lentelė žemiau). Ypatingai jautriai į šiuos pasikeitimus reaguoja MVĮ, kurioms bankų finansavimas dažnai yra vienas iš pagrindinių finansavimo šaltinių.
- Lietuvoje bankai įprastai teikia finansavimą įmonei, o ne projektui, tai yra banko reikalaujamos garantijos bei kitos priemonės, kurios užtikrina suteiktos paskolos grąžinimą, yra susijusios su įmonės turimu turtu, kredito reitingu, balansine verte (į kurią esant reikalui gali būti nukreipiamas išieškojimas), kt. Atitinkamai, ūkio subjektas (paskolos gavėjas) turi prisiimti visą skolinių įsipareigojimų nevykdymo riziką, skirtingai negu bankas, kuris tokios rizikos neprisiima. Remiantis MVĮ prieinamumo prie finansavimo šaltinių apklausos duomenimis²³, Lietuvoje yra vienas iš didžiausių atsisakymo suteikti paskolą procentų (20% besikreipiančiųjų iš karto gauna neigiamą atsakymą). Be to, žymiai didesnę neigiamų atsakymų dalį gauna MVĮ, o ne didelės įmonės, kurios veikia stabiliai bei gali užtikrinti prisiimamų paskolų grąžinimą.

²² Pasiūlymai dėl priemonių, skirtų alternatyviam smulkiojo ir vidutinio verslo finansavimui Lietuvoje skatinti, 2015 m. birželio 29 d. //

<https://www.lb.lt/pasiulymai-del-priemoniu-skirtu-alternatyviam-smulkiojo-ir-vidutinio-verslo-finansavimui-lietuvoje-skatinti>

²³ [SAFE survey 2015](#)

Paveikslas 1.3. Paskolų nefinansinėms korporacijoms likutinė vertė, mln. €

Duomenų šaltinis: [Lietuvos Bankas](#), 2016-06-30 d. duomenimis

Vienas iš būdų prisiimti tokią riziką banko atveju yra projektinis finansavimas (angl. *project financing*), kurio metu bankas arba kita kredito įstaiga, įvertinusi ūkio subjekto parengtą verslo planą sutinka nukreipti išieškojimą tik į projekto generuojamus lėšų srautus, kurie atsiras ateityje. Kol kas Lietuvoje projektinis finansavimas nėra paplitęs bei yra taikomas tik viešosios ir privačios partnerystės projektų atveju. Tokiu būdu bankas taip pat prisiima projekto investicijų nesėkmingos baigties riziką bei yra suinteresuotas labai atidžiai bei laikydamasis konservatyvių prielaidų patikrinti finansavimui teikiamus verslo planus.

Atitinkamai, komercinių bankų teikiamas finansavimas neužtikrina rizikingų projektų, ypač mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros srityje, finansavimo, todėl negali būti vienintelių, pagrindiniu finansavimo šaltiniu. Fondo finansuojamos priemonės leistų praplėsti bankų teikiamą finansavimą investicijų projektams, kurie yra reikalingi užtikrinti tvarų ekonominį vystymąsi.

1.5.4. Tarptautinių finansų įstaigų teikiamas finansavimas

Skirtingai nei komerciniai bankai, tarptautinės finansų įstaigos (Pasaulio bankas, Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas, Europos Tarybos vystymo bankas, Europos investicijų bankas, Šiaurės investicijų bankas, Tarptautinis valiutos fondas) teikia finansavimą, siekdamos ne komercinio pelno tikslo, o ekonominės plėtros bei stabilumo. Pagrindiniai šio finansavimo šaltinio privalumai apima nuodugnų investicijų projektų / verslo planų patikrinimą, ekonominės naudos patikrinimą bei patvirtinimą. Pagrindiniai trūkumai yra susiję su pakankamai ilgu sprendimų priėmimo procesu, didele pradine projekto verte, dėl kurios nemaža dalis Lietuvos projektų negali pretenduoti į galimą finansavimą.

Kiekviena tarptautinė finansų įstaiga turi specifines taisykles, pagal kurias yra teikiamas finansavimas, pvz., Lietuva yra Pasaulio banko donore, todėl finansavimo

projektams iš Pasaulio banko negauna. Kitaip tariant, potencialių projektų vykdytojai turi susipažinti su kiekvienos įstaigos taikomais reikalavimais bei priimti sprendimą, ar tikslinga skirti išteklius investicijų projekto / verslo plano parengimui. Pabrėžtina, kad privačios iniciatyvos projektus daugiausiai remia Europos investicijų bankas bei Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas, tačiau šioms įstaigoms yra labai svarbi rizika, susijusi su paskolos negražinimo tikimybe, kadangi abi institucijos turi aukščiausią AAA reitingą ir negali finansuoti projektų, kurie keltų grėsmę šiam reitingui.

1.6. Fondo finansavimas

Pagrindiniais Fondo finansavimo skirtumais, atsižvelgiant į suformuluotus kitų finansavimo šaltinių ypatumus, gali būti nurodyti šie ypatumai:

- a) Fondo finansavimas yra skirtas tiek didelės apimties projektams, tiek mažos apimties projektams (jeigu pastarųjų finansavimui yra pasitelkiama investicijų platforma),
- b) Fondo finansavimas apima platų ekonominės veiklos sektorių spektrą, o potencialiems projektų vykdytojams projektinio pasiūlymo pateikimo tvarka yra ta pati, nepriklausomai nuo ūkio subjekto veiklos sektoriaus ar projekto pobūdžio,
- c) Projekto gyvybingumą bei rentabilumą patikrina nepriklausomi ekspertai, kurie nėra suinteresuoti lėšų panaudojimo sparta ar politiniais argumentais bei remiasi tik ekonominiu projekto vertinimu,
- d) Fondo finansavimas yra pigesnis lėšų pritraukimo šaltinis, nei komercinių bankų ar sutelktinio finansavimo platformos teikiamas finansavimas,
- e) Fondo finansavimas yra teikiamas, laikantis prielaidos, kad jis turi būti susigražintas, todėl projekto vykdytojai tampa suinteresuoti užtikrinti ekonominę projekto logiką bei orientuotis į projekto esmę.

Fondo teikiamo finansavimo privalumai (patrauklumas, lyginant su kitais finansavimo šaltiniais) apima šiuos aspektus:

- a) projekto vykdytojui nereikia ieškoti jo projekto įgyvendinimui labiausiai tinkamos priemonės, kadangi Fondo finansavimas yra teikiamas vieno langelio principu, kai šį darbą atlieka EIB atsakingi pareigūnai,
- b) projekto vykdytojui yra teikiamos konsultacijos jo projekto koncepcijos parengimui bei suformulavimui be neigiamo poveikio galimam intelektualinės nuosavybės teisių pažeidimui, kadangi visam bendravimui tarp EIB pareigūnų ir projekto vykdytojo atstovų yra taikomos griežtos konfidencialumo taisyklės,
- c) projekto vykdytojas gali būti tikras, kad sprendimas dėl finansavimo suteikimo bus paremtas tik ekonomine projekto logika, todėl projekto koncepcijos parengimo veikla gali būti sukoncentruota išimtinai į verslo plano rentabilumo patikrinimą,
- d) Fondo finansavimo prioritetai yra pakankamai platūs tam, kad būtų galima rengti investicijų projektus / verslo planus daugelyje ekonominės veiklos sričių, skirtingai nei ESI fondų lėšų projektų atveju.

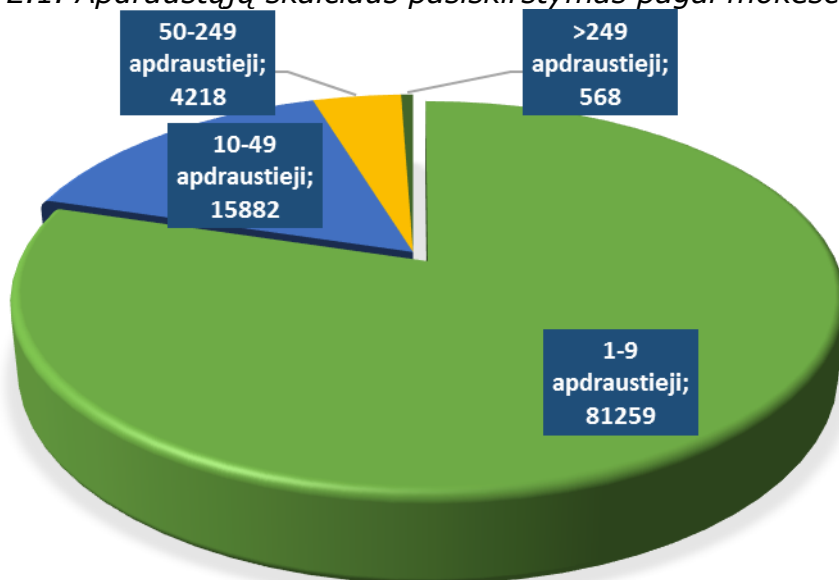
2. FONDO PATRAUKLUMAS LIETUVOS EKONOMINĖS VEIKLOS SEKTORIAMS

Siekiant įvertinti Fondo teikiamų galimybių patrauklumą atskiriems Lietuvos ekonominės veiklos sektoriams, būtina atlikti esamos situacijos įvertinimą pagal Lietuvos regionus, ekonominės veiklos pobūdį, įmonių tipus, nustatyti, kokiems ekonominės veiklos sektoriams buvo teikiamas finansavimas 2004-2016 metais, taip pat įvertinti planuojamas 2014-2020 metų laikotarpio investicijas.

2.1. Esamos situacijos įvertinimas

Pagal SODROS statistinio duomenų portalo informaciją, 2016 m. rugpjūčio 1 d. apdraustųjų skaičius sudarė 1.354.037 asmenis, o mokesčių mokėtojo kodą turi 101.927 ūkio subjektas. Šie ūkio subjektai pagal apdraustųjų skaičių pasiskirsto tokiu būdu:

Paveikslas 2.1. Apdraustųjų skaičiaus pasiskirstymas pagal mokesčių mokėtojus

Duomenų šaltinis: <http://www.sodra.lt/lt/paslaugos/informacijos-rinkmenos>

Akivaizdu, kad didžiąsą dalį mokesčių mokėtojų sudaro ūkio subjektai, turintys iki devynių apdraustųjų (79,72 %) ir tik 0,56 % mokesčių mokėtojų sudaro ūkio subjektai, turintys 250 ir daugiau apdraustųjų. Fondo SVV dalies lėšomis yra siekiama finansuoti MVĮ bei vidutinės kapitalizacijos įmones, o Lietuvoje pagal viešai skelbiamą informaciją yra tik 11 mokesčių mokėtojų, kurie turi 3000 arba daugiau apdraustųjų, tai yra mažiau, nei 0,011 % visų mokesčių mokėtojų. Kitaip tariant, iš esmės visi mokesčių mokėtojai šiuo aspektu yra tinkami pareiškėjai Fondo teikiamo EIF finansavimo daliai.

2016 m. pradžioje Lietuvoje veikė 99.200 ūkio subjektų²⁴, didžioji dalis (41 %) veikė Vilniaus regione (paveikslas žemiau, taip pat 2 priedas). Atsižvelgiant į tai, didžiausias Fondo projektų plėtros potencialas yra būtent Vilniaus regione. Pabrėžtina, kad nuo 2009 metų iki 2016 metų, nors ir didėjant bendrajam ūkio subjektų skaičiui, situacija dėl ūkio subjektų pasikeitė Vilniaus regiono naudai, tai yra visuose regionuose lyginamoji ūkio subjektų dalis sumažėjo, išskyrus Vilniaus regioną, kuriame ši dalis padidėjo (lentelė žemiau). Be to, vertinant absoliučia išraiška, ūkio subjektų skaičius sumažėjo Marijampolės, Panevėžio bei Utenos regionuose.

Lentelė 2.1. Ūkio subjektų skaičiaus lyginamosios dalies regionuose pokyčiai

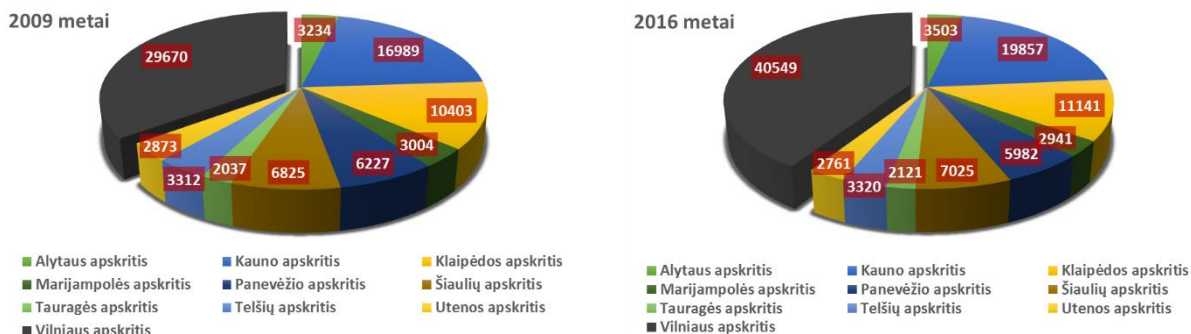
	2009 metai	2010 metai	2011 metai	2012 metai	2013 metai	2014 metai	2015 metai	2016 metai
Alytaus apskritis	3,8%	3,8%	3,9%	3,8%	3,8%	3,7%	3,5%	3,5%
Kauno apskritis	20,1%	20,2%	20,3%	20,5%	20,2%	20,2%	20,0%	20,0%
Klaipėdos apskritis	12,3%	12,3%	12,2%	12,0%	11,8%	11,6%	11,3%	11,2%
Marijampolės apskritis	3,6%	3,6%	3,5%	3,5%	3,4%	3,3%	2,9%	3,0%
Panevėžio apskritis	7,4%	7,2%	7,1%	6,8%	6,7%	6,5%	6,1%	6,0%
Šiaulių apskritis	8,1%	8,0%	8,1%	8,1%	7,9%	7,6%	7,1%	7,1%
Tauragės apskritis	2,4%	2,4%	2,4%	2,3%	2,4%	2,3%	2,1%	2,1%
Telšių apskritis	3,9%	3,9%	3,8%	3,8%	3,8%	3,6%	3,4%	3,3%
Utenos apskritis	3,4%	3,4%	3,4%	3,2%	3,3%	3,2%	2,7%	2,8%
Vilniaus apskritis	35,1%	35,3%	35,5%	35,9%	36,9%	37,9%	40,9%	40,9%
Lietuvos Respublika	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Duomenų šaltinis: <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize>

Būtina akcentuoti, kad didžioji dalis ūkio subjektų veikia didmeninės ir mažmeninės prekybos bei variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto ekonominės veiklos sektoriuje (G klasė pagal EVRK klasifikatorių; 2 priedas): priklausomai nuo regiono, ūkio subjektų, veikiančių šiame sektoriuje, dalis svyruoja nuo 21,5 % iki 30,2 %, Lietuvos vidurkis yra 25,38 %. Antras pagal veikiančių ūkio subjektų skaičių yra laikytinas kitos aptarnavimo veiklos sektorius (S klasė pagal EVRK klasifikatorių), šiame sektoriuje veikia nuo 7,64 % iki 18,61 % atitinkamo regiono ūkio subjektų, Lietuvos vidurkis yra 10,82 %. Be to, aktualus Fondo projektų turimo potencialo požiūriu yra ir profesinės, mokslinės ir techninės veiklos sektorius (M klasė pagal EVRK klasifikatorių), kuriame veikia 10,14 % visų ūkio subjektų (priklausomai nuo regiono, ši dalis svyruoja nuo 3,98 % iki 15,05 %).

²⁴ Veikiančiais ūkio subjektais yra laikomi Juridinių asmenų registre įregistruoti, vykdančys ekonominę veiklą, turintys darbuotojų ir (arba) pajamų subjektai. https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/3329771/Ukio_subjektai.pdf.

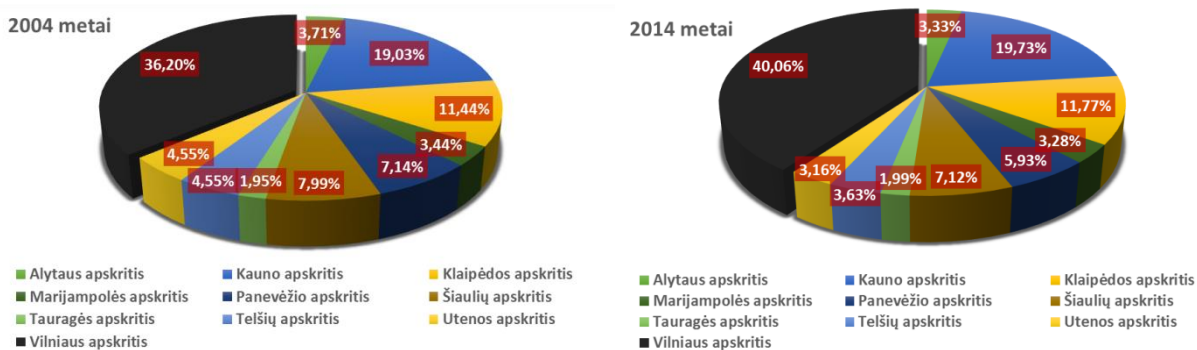
Paveikslas 2.2. Veikiantys ūkio subjektai regionuose

Duomenų šaltinis: <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize>

Vertinant Fondo projektų plėtros potencialą, taip pat būtina atsižvelgti į tai, kiek bendrojo vidaus produkto yra sukuriama kiekviename regione. Pagal Oficialiosios statistikos portalo duomenis, nuo 2004 m. iki 2014 m. BVP išaugo 199,83 %, nuo 18.237,7 mln. EUR 2004 m. iki 36.444,4 mln. EUR 2014 m. (skaičiuojant to meto kainomis, tai yra neatsižvelgiant į infliaciją), tačiau skirtinguose regionuose šis BVP padidėjimas svyruoja nuo 138,81 % Utenos apskrityje iki 221,15 % Vilniaus apskrityje. Akivaizdu, kad dėl tokios neproporcingos ekonominės veiklos plėtros, kai vienuose regionuose BVP didėja ženkliai sparčiau, nei kituose, regioniniai netolygumai ne tik neišsilygina, bet ir padidėja (paveikslas žemiau).

Paveikslas 2.3. Regioninio BVP sudėtis bei kitimas

Duomenų šaltinis: <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize>

2.2. ESI fondų finansavimas

Vienas iš reikšmingiausių finansavimo šaltinių 2007-2015 m. buvo ES struktūrinės paramos lėšos, kurių pagalba buvo ir yra siekiama paskatinti Lietuvos Respublikos konvergencijos procesus. Nepaisant spartaus gyvenimo kokybės lygio kilimo bei bendrojo vidaus produkto kiekvienam gyventojui augimo, Fondo įgyvendinimo plėtros kontekste būtina įvertinti, kurioms ekonominėms veikloms yra skiriama mažiau dėmesio, kas padėtų nustatyti ekonominės veiklos sektorius, investicijų projektų tipus bei programas, kuriems Fondo finansavimas būtų patrauklus.

Remiantis ES struktūrinės paramos kompiuterinės informacinės valdymo ir priežiūros sistemos duomenimis, baigtiems įgyvendinti bei vis dar įgyvendinamiems 2007-2013 m. laikotarpio projektams, kurių yra 8.297, iš viso skirta 7.699.999.018

€, iš jų virš 80 % projektų įgyvendinimui skirto finansavimo suma neviršijo 1 mln. € vienam projektui (lentelė žemiau).

Lentelė 2.2. Finansuotų projektų vertės (2007-2013 m.)

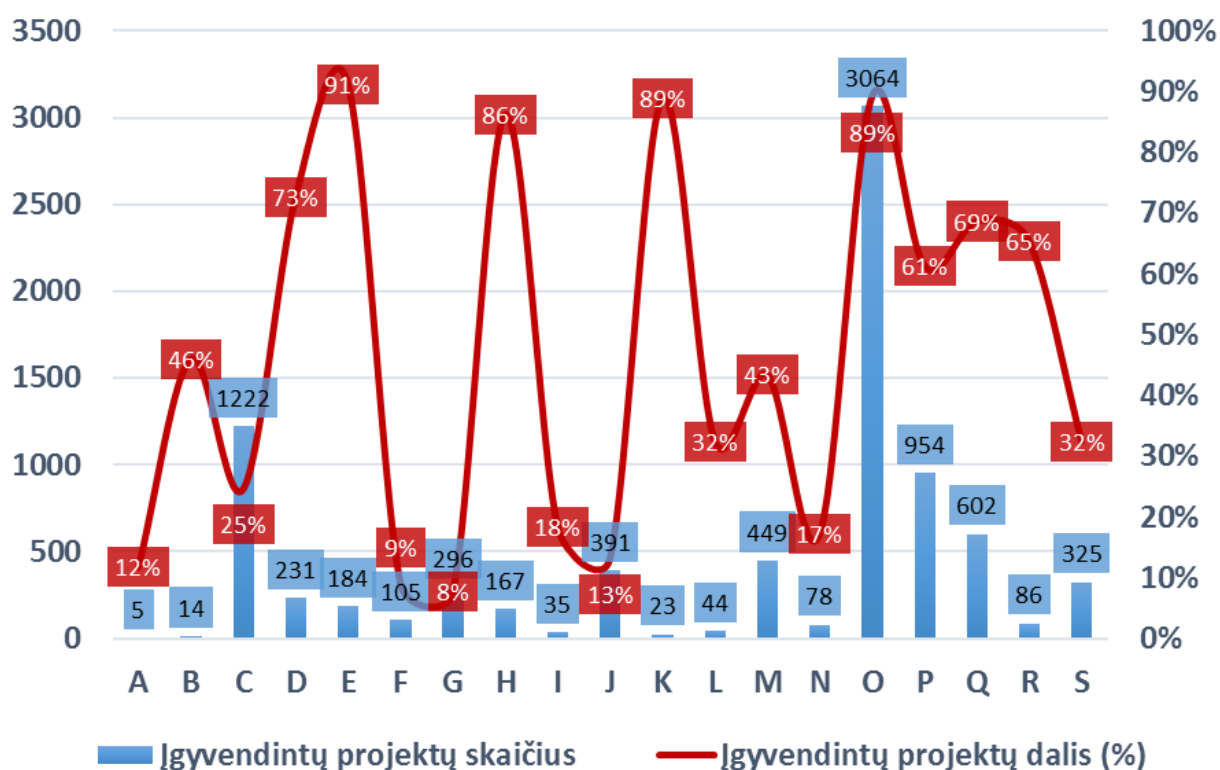
Projektui skirtas finansavimas	Baigtas įgyvendinti		Įgyvendinimas		Iš viso	
0 - 1 mln. €	6969	84,83%	66	80,49%	7035	84,79%
1 mln. € - 10 mln. €	1146	13,95%	9	10,98%	1155	13,92%
10 mln. € - 25 mln. €	64	0,78%	3	3,66%	67	0,81%
daugiau nei 25 mln. €	36	0,44%	4	4,88%	40	0,48%
Iš viso	8215	100,00 %	82	100,00 %	8297	100,00 %

Duomenų šaltinis: www.esparama.lt

Nagrinėjant kiekvieno įgyvendinto bei įgyvendinamo 2007-2013 m. lėšomis finansuojamo projekto vykdytojo ekonominės veiklos sektorių, akivaizdu, kad didžiausias dėmesys 2007-2013 m. laikotarpiu buvo teikiamas viešojo valdymo ir gynybos, privalomojo socialinio draudimo sektoriui (paveikslas žemiau). Aktualu, kad finansavimas G (didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas), S (kita aptarnavimo veikla) bei M (profesinė, mokslinė ir techninė veikla) sektoriams, kuriuose veikia daugiausiai ūkio subjektų, buvo palyginus nedidelis, kas vertintina, kaip neišnaudotas investicijų potencialas Fondo įgyvendinimo požiūriu.

Kita vertus, 2007-2013 m. buvo atliekamos investicijos į viešąją infrastruktūrą, kuria naudojasi daugelis ūkio subjektų, tokiu būdu skatinant ekonominį aktyvumą bei ūkio subjektų skaičiaus plėtrą. Šiuo aspektu yra būtina palyginti, kiek 2007-2013 m. ES struktūrinė parama prisidėjo prie bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo tam, kad būtų įvertinta konkretaus sektoriaus atliekamų investicijų priklausomybė nuo ESI fondų / ES struktūrinės paramos finansavimo.

Paveikslas 2.4. 2007-2013 m. laikotarpio projektų skaičius (pagal EVRK)

Duomenų šaltinis: www.esparama.lt, [Oficialiosios statistikos portalo](#) duomenys, įgyvendintų projektų dalis (%) yra pateikiama, lyginant su visomis gautomis paraiškomis, detalus kiekvienos EVRK sekcijos pavadinimas yra pateiktas 1 priede.

Žemiau pateikiamas lentelėje 4.1. nurodyto materialinių investicijų dydžio 2007-2014 m. laikotarpiu paskirstymas pagal ekonominės veiklos sektorius (EVRK 2.0 klasifikacija). Bendras 2007-2014 m. laikotarpiu atliktų investicijų dydis yra 51.268,8 mln. € (lentelė 4.1.), kuris pagal ekonominės veiklos sektorius pasiskirsto tokiu būdu (lentelė žemiau).

Lentelė 2.3. Materialinės investicijos 2007-2014 metais

	2007-2014 m. materialinės investicijos (mln. €)	2007-2014 m. materialinės investicijos (% nuo BVP)
Iš viso:	51268,8	100,0%
A	3500,6	6,8%
B	208,7	0,4%
C	5673,5	11,1%
D	3082,6	6,0%
E	1777,8	3,5%
F	2055,0	4,0%
G	4139,3	8,1%
H	5315,4	10,4%
I	424,1	0,8%
J	2093,0	4,1%
K	483,6	0,9%
L	8566,6	16,7%
M	1067,9	2,1%
N	1146,7	2,2%

2007-2014 m. materialinės investicijos (mln. €)		2007-2014 m. materialinės investicijos (% nuo BVP)
Iš viso:	51268,8	100,0%
O	8928,2	17,4%
P	1468,8	2,9%
Q	778,4	1,5%
R	445,1	0,9%
S	113,6	0,2%

Duomenų šaltinis: [Oficialiosios statistikos portalas](#), detalus kiekvienos EVRK sekcijos pavadinimas yra pateiktas 1 priede.

Pabrėžtina, kad didžioji dalis investicijų buvo vykdoma O (viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas), L (nekilnojamojo turto operacijos) ir C (apdirbamoji gamyba) sektoriuose. Ši tendencija iš esmės yra tokia pati kiekvienais atskirais kalendoriniais metais 2007-2014 m. laikotarpiu.

Nagrinėjant 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos finansavimą gavusių projektų vertę (taikant N+2/N+3 taisyklę, lėšos yra išmokamos ir 2014-2016 metais), gali būti daroma tokia pati išvada, kaip ir projektų skaičiaus atveju: viešojo valdymo ir gynybos, privalomojo socialinio draudimo sektoriui buvo suteikta daugiausiai finansavimo.

Paveikslas 2.5. 2007-2013 m. laikotarpio projektų vertė (pagal EVRK)

Duomenų šaltinis: [www.esparama.lt](#), [Oficialiosios statistikos portalo](#) duomenys, detalus kiekvienos EVRK sekcijos pavadinimas yra pateiktas 1 priede.

Be to, galima pastebėti, kad didelis C (apdirbamoji gamyba) sektoriuje vykdytų projektų skaičius atitinka daug mažesnę bendrą projektų vertę, atitinkamai šio sektoriaus vidutinė vykdyto projekto vertė yra mažesnė (imlumas investicijoms yra mažesnis, lyginant su kitais sektoriais). Be to, būtina akcentuoti, kad ES struktūrinės paramos projektai yra skiriami ne tik kapitalo formavimui, bet ir atskirų veiklų įgyvendinimui (nekuriant ilgalaikio turto), todėl bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo rodiklio požiūriu tik dalis visų projektų išlaidų yra laikoma investicijomis. Be abejo, bendresniu ekonominiu požiūriu kiekvienas projektas

laikytinas investiciniu, kadangi sukuria prielaidas plėtoti apyvartą, mažinti sąnaudas bei efektyviau vykdyti veiklą.

Kita vertus, mažas E (vandens tiekimas nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas) ir H (transportas ir saugojimas) sektoriuose vykdytų projektų skaičius atitinka ženkliai didesnę projektų vertę, kas patvirtina šiuose sektoriuose (vandens tiekimas, nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas, transportas ir saugojimas) vykdomų projektų imlumą investicijoms.

Lyginant materialinių investicijų rodiklius su ES struktūrinės paramos projektų verte pagal ekonominės veiklos sektorius (lentelė žemiau), akivaizdu, kad vidutinė materialinių investicijų rodiklio priklausomybė nuo ES struktūrinės paramos lėšų yra nedidelė (14,42 %), tačiau atskiruose sektoriuose atliekamos investicijos laikytinos labai priklausomais nuo šio viešojo finansavimo: E sektoriuje nagrinėjamas rodiklis sudarė 42,59 %, K sektoriuje – 56,25 %, M sektoriuje – 34,52 %, O sektoriuje – 33,83 %, P sektoriuje – 61,49 %, Q sektoriuje – 66,62 %, S sektoriuje – 117,43 %. Kaip minėta, dalis ES struktūrinės paramos išlaidų yra skiriama ne investicijoms, todėl tikrasis priklausomybės rodiklis yra mažesnis. Be to, dalis projektų išlaidų buvo ir bus išmokama 2015-2016 metais pagal įsipareigojimus, priimtus iki 2013 m. pabaigos, o šių išmokėjimų duomenys atsispindės tik 2015-2016 m. materialinių investicijų rodikliuose, kurių paskirstymo pagal ekonominės veiklos sektorius šiuo metu dar nėra paskelbtas (iki 2014 m. pabaigos buvo išmokėta 6466,7 mln. €, arba 81,96 % viso skirto finansavimo).

Lentelė 2.4. Materialinių investicijų ir ES SP projektų vertės palyginimas

	2007-2014 m. materialinės investicijos, mln. €	ESI projektų vertė, mln. €	Santykis (%)
Iš viso:	51268,8	7393,7	14,42%
A	3500,6	1,86	0,05%
B	208,7	6,81	3,26%
C	5673,5	251,29	4,43%
D	3082,6	208,79	6,77%
E	1777,8	757,22	42,59%
F	2055,0	16,84	0,82%
G	4139,3	33,75	0,82%
H	5315,4	669,90	12,60%
I	424,1	13,30	3,14%
J	2093,0	54,76	2,62%
K	483,6	272,01	56,25%
L	8566,6	37,92	0,44%
M	1067,9	368,61	34,52%
N	1146,7	19,92	1,74%
O	8928,2	3020,26	33,83%
P	1468,8	903,12	61,49%
Q	778,4	518,60	66,62%
R	445,1	105,37	23,67%
S	113,6	133,39	117,43%

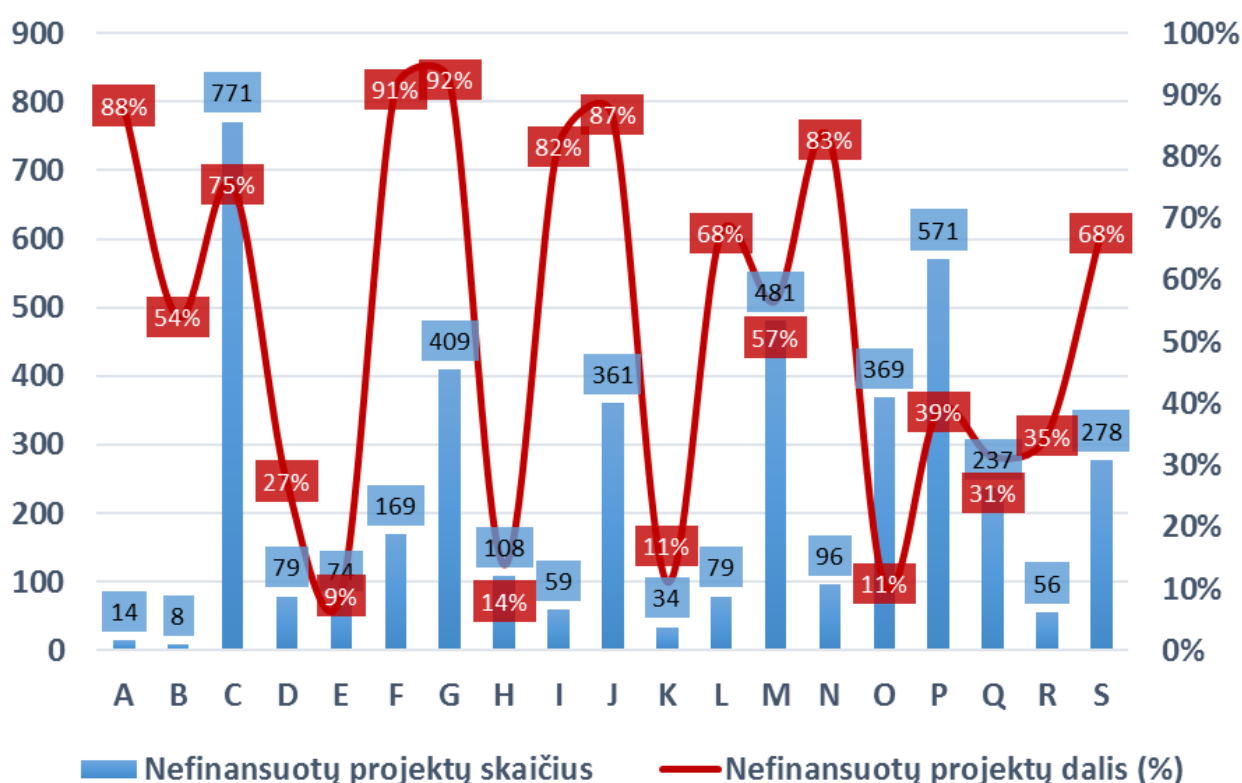
Duomenų šaltinis: www.esparama.lt, [Oficialiosios statistikos portalo](#) duomenys, detalus kiekvienos EVRK sekcijos pavadinimas yra pateiktas 1 priede.

Siekiant materialinių investicijų rodiklio tvarumo, Fondo investicijos turėtų būti nukreipiamos į tuos ekonominės veiklos sektorius, kurie yra labiausiai priklausomi nuo ESI fondų lėšų finansavimo, kadangi tokiu atveju atsirastų reali galimybė

patenkinti investicijų poreikį, sumažėjus ESI fondų skiriamoms lėšoms 2021-2027 m. laikotarpiu. Kita vertus, būtent šiuose sektoriuose veikiantys ūkio subjektai yra labiausiai linkę naudotis teikiamu negražintinu finansavimu, todėl projektų, naudosiančių Fondo teikiamą finansavimą, struktūrizavimas bei parengimas gali užtrukti ilgiau, nei projektų, įgyvendinamų kituose sektoriuose (pastaruosiuose taip pat tektų skirti dėmesį perorientavimui nuo negražintino finansavimo į finansinių priemonių forma teikiamą finansavimą).

Tinkamam finansavimo trūkumo įvertinimui, taip pat buvo išanalizuota, kokiuose ekonominės veiklos sektoriuose pareiškėjams buvo atsisakyta suteikti finansavimą 2007-2013 m. laikotarpiu. Akivaizdu, kad didžiausias nefinansuotų projektų skaičius (kartu ir finansavimo trūkumas) yra apdirbamosios gamybos sektoriuje, taip pat švietimo bei profesinės, mokslinės ir techninės veiklos sektoriuose.

Paveikslas 2.6. Nefinansuotų projektų skaičius (2007-2013; EVRK)

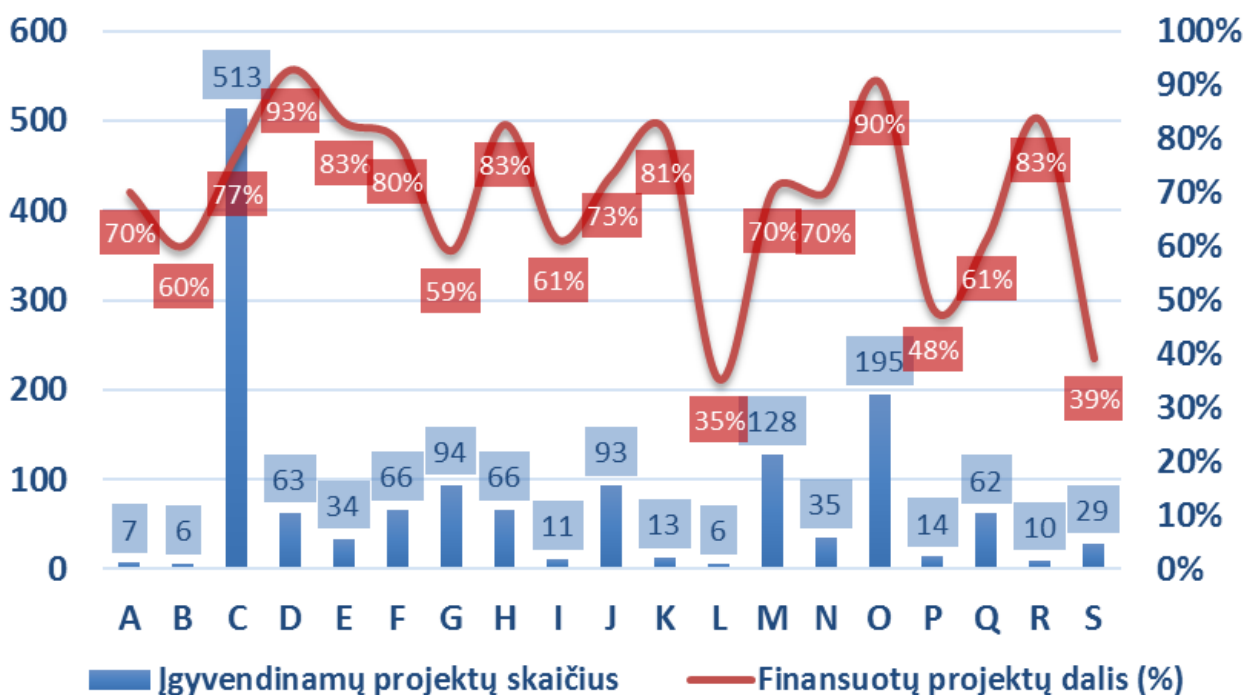
Duomenų šaltinis: www.esparama.lt, [Oficialiosios statistikos portalo](#) duomenys, nefinansuotų projektų dalis (%) yra pateikiama, lyginant su visomis gautomis paraiškomis, detalus kiekvienos EVRK sekcijos pavadinimas yra pateiktas 1 priede.

2.3. 2014-2020 m. ESI fondų finansavimas

Kaip nurodyta 1.4.2. skyriuje, 2014-2020 m. numatytas ženklus finansavimas iš ESI fondų lėšų, tačiau šiuo metu projektų įgyvendinimas tik prasidėjo, todėl detalūs turimi duomenys nėra pakankamai patikimi, siekiant identifikuoti teikiamo finansavimo tendencijas. Vis dėlto, iki 2016 m. rugpjūčio 18 d. iš esmės pradėti įgyvendinti (suteiktos būsenos „Patvirtinta paraiška“, „Įgyvendinama sutartis“,

„Ruošiama sutartis“ ir „Baigtas“) 1445²⁵ projektai, kurių pasiskirstymas pagal EVRK kodus yra pateikiamas žemiau. Be to, 513 paraiškų buvo atsisakyta suteikti finansavimą: daugiausiai C (apdirbamosios gamybos), G (didmeninės ir mažmeninės prekybos; variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto) bei M (profesinės, mokslinės ir techninės veiklos) sektoriuose, kuriuose buvo atsisakyta finansuoti atitinkamai 152, 65 ir 54 paraiškas. Kitaip tariant, bendra gautų paraiškų skaičius jau sudaro 1.958 paraiškas, iš kurių finansavimas buvo suteiktas 73,8 % paraiškų.

Paveikslas 2.7. 2014-2020 m. laikotarpio projektų skaičius (pagal EVRK)

Duomenų šaltinis: Europos Sąjungos struktūrinės paramos kompiuterinė informacinė valdymo ir priežiūros sistema, [Oficialiosios statistikos portalo](#) duomenys, detalus kiekvienos EVRK sekcijos pavadinimas yra pateiktas 1 priede, 2016 m. rugpjūčio 18 d. duomenys.

Kaip ir 2007-2013 m. finansinio programavimo laikotarpiu, ūkio subjektai siekia įgyvendinti kuo daugiau gamybinius pajėgumus didinančių projektų, kas investicijų pritraukimo požiūriu vertintina kaip teigiamas veiksnys Lietuvos ekonomikai, kadangi bus sukuriama prielaidos didinti gamybos apimtį bei kuriamą pridėtinę vertę. Taip pat daug projektų yra įgyvendinama O (viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas) ekonominės veiklos sektoriuje, tai yra ir toliau atliekamos ženklios investicijos į viešosios infrastruktūros plėtrą.

²⁵ Projektų, kurių vykdytojai turi priskirtą ekonominės veiklos kodą pagal EVRK 2.0., skaičius.

Paveikslas 2.8. 2014-2020 m. laikotarpio projektų vertė (pagal EVRK)

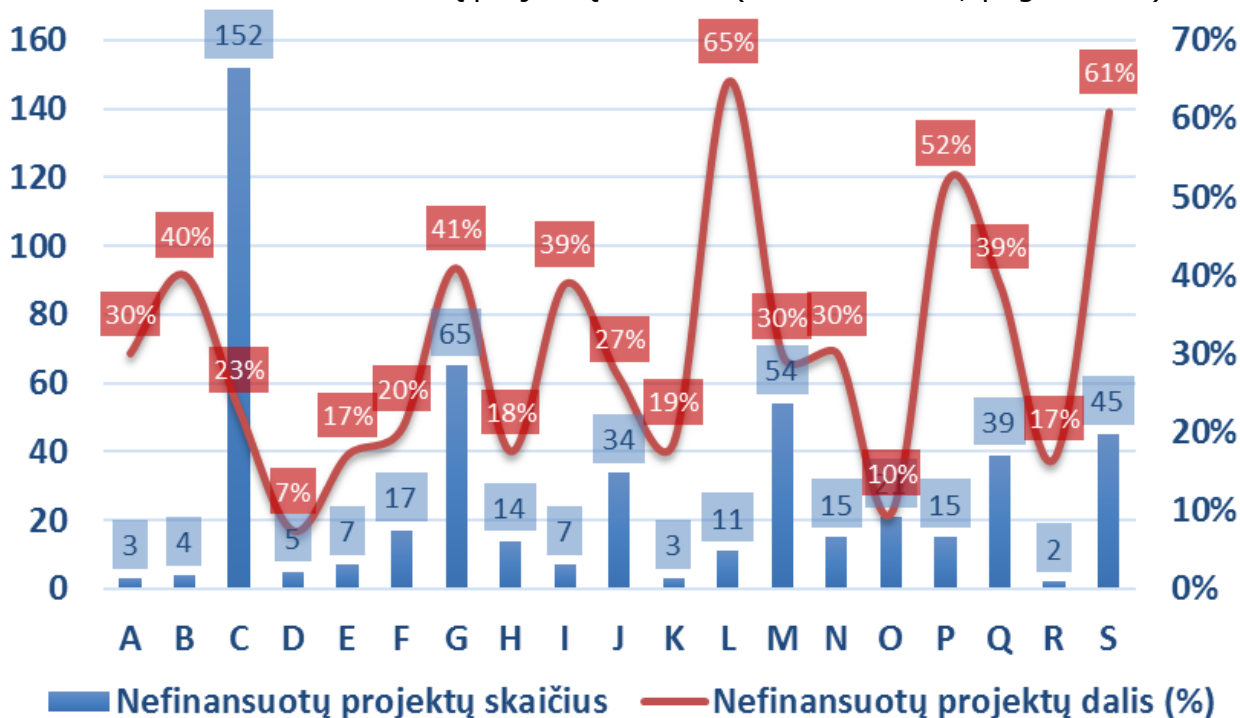

Duomenų šaltinis: Europos Sąjungos struktūrinės paramos kompiuterinė informacinė valdymo ir priežiūros sistema, [Oficialiosios statistikos portalo](#) duomenys, detalus kiekvienos EVRK sekcijos pavadinimas yra pateiktas 1 priede, 2016 m. rugpjūčio 18 d. duomenys.

Nagrinėjant finansavimą gavusių projektų vertę, būtina akcentuoti, kad didžiausios projektų vertės yra O (viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas) sektoriuje (kaip ir 2007-2013 m. laikotarpiu), taip pat K sektoriuje (finansinė ir draudimo veikla). Pastarajame sektoriuje didžioji investicijų dalis (99,5 %) yra skirta VIPA ir uždarnosios akcinės bendrovės "Investicijų ir verslo garantijos" vykdomiems projektams, kuriais yra skatinamas fondų priemonių įgyvendinimas bei profesionalus (atribotas nuo politinių sprendimų) šių fondų valdymas, o tai ekonominiu požiūriu yra vertintina teigiamai, kadangi investiciniai sprendimai yra priimami, atsižvelgiant į projekto ekonominę specifiką.

Tarp 2014-2020 m. laikotarpiu nefinansuotų projektų (paveikslas žemiau) išsiskiria C (apdirbamoji gamyba), G (didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas) bei M (profesinė, mokslinė ir techninė veikla) sektoriai. Kitaip tariant, dėl ESI fondų lėšų skyrimo sąlygų projektams nebuvo skirtas finansavimas daugiausiai būtent šiuose sektoriuose.

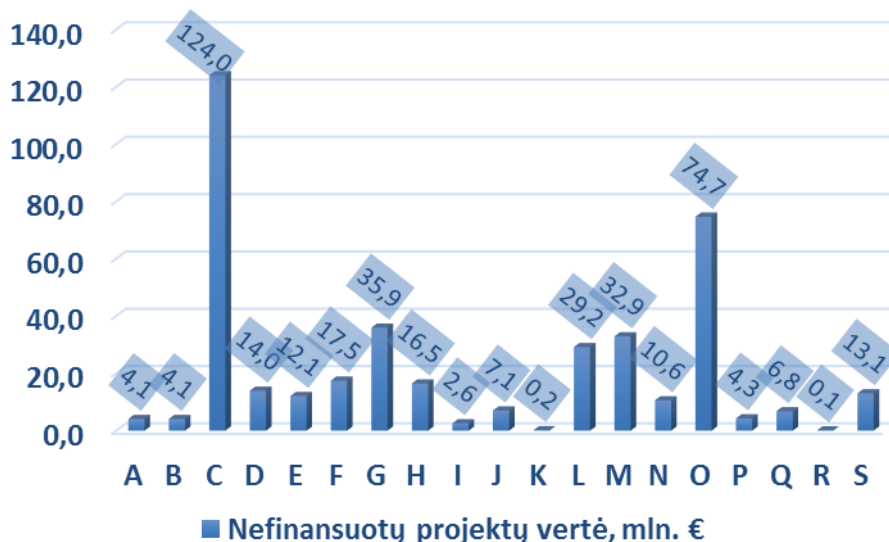
Paveikslas 2.9. Nefinansuotų projektų skaičius (2014-2020 m.; pagal EVRK)

Duomenų šaltinis: Europos Sąjungos struktūrinės paramos kompiuterinė informacinė valdymo ir priežiūros sistema, [Oficialiosios statistikos portalo](#) duomenys, detalus kiekvienos EVRK sekcijos pavadinimas yra pateiktas 1 priede, 2016 m. rugpjūčio 18 d. duomenys.

Vertinant finansavimo negavusių projektų vertę (paveikslas žemiau), aktualu, kad apdirbamosios gamybos srityje veikiančių projektų vykdytojų siūlytų projektų vertė taip pat yra didžiausia (dėl didžiausios paklausos), tačiau O (viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas) sektoriuje, esant vienam iš mažesnių nefinansuotų projektų skaičių, nefinansuota vertė yra viena iš didžiausių, tai leidžia teigti, kad vidutinė nefinansuoto projekto vertė O sektoriuje buvo ženkliai didesnė, o investicijų apimtis nebuvo pagrįsta (kadangi finansavimas nebuvo suteiktas).

Paveikslas 2.10. Nefinansuotų projektų vertė (2014-2020 m.; pagal EVRK)

Duomenų šaltinis: Europos Sąjungos struktūrinės paramos kompiuterinė informacinė valdymo ir priežiūros sistema, [Oficialiosios statistikos portalo](#) duomenys, detalus kiekvienos EVRK sekcijos pavadinimas yra pateiktas 1 priede, 2016 m. rugpjūčio 18 d. duomenys.

Taip pat aktualu įvertinti, kiek skiriasi projektų apimtys 2014-2020 m. laikotarpiu, lyginant su 2007-2013 m. laikotarpiu. Pagal turimą statistinę informaciją, projektų apimtys iš esmės nepadidėjo, o verčių pasiskirstymas atitinka 2007-2013 m. laikotarpio verčių pasiskirstymą (lentelė žemiau). Atkreiptinas dėmesys, kad šiek tiek didėja projektų, kurių vertė viršija 1 mln. €, vidutinė projekto vertė, tai yra atliekant didesnės apimties investicijas, yra stengiamasi atlikti kuo didesnes (kompleksines) investicijas, kiek tai yra suderinama su investicijų pagrįstumo analizės rezultatais.

Lentelė 2.5. Finansuotų projektų vertės (2014-2020 m.)

Projektui skirtas finansavimas	Projektų skaičius	Projektų skaičius (%)
0 - 1 mln. €	1309	85,95%
1 mln. € - 10 mln. €	182	11,95%
10 mln. € - 25 mln. €	15	0,98%
daugiau nei 25 mln. €	17	1,12%
Iš viso	1523	100,00%

Duomenų šaltinis: Europos Sąjungos struktūrinės paramos kompiuterinė informacinė valdymo ir priežiūros sistema.

2.4. Finansavimo trūkumas

Įvertinus VIPA sukaupią statistinę informaciją bei parengtos viešosios infrastruktūros išankstinio vertinimo (*ex-ante*) ataskaitos turinį, reikėtų akcentuoti, kad buvo vertinami ekonominės veiklos sektoriai, kurie galėtų būti finansuojami ESI fondų lėšomis, tuo pačiu papildomai buvo įvertintos valstybei svarbios prioritetinės viešosios infrastruktūros bei viešojo intereso sritys, kuriose gali pasireikšti rinkos nepakankamumai, kurie neleidžia valstybei išnaudoti viso šiuose sektoriuose esančio ekonominio potencialo. Be to, finansavimo trūkumas yra nustatytas,

atsižvelgiant į tai, kad visas identifikuotas investicijų poreikis galėtų būti finansuojamas iš privačių finansavimo šaltinių.

Lentelė 2.6. Finansavimo trūkumas

Ekonominės veiklos sektorius	Nustatytas rinkos investicijų trūkumas (mln. €)	Galimų investicinių veiksmų, taikant finansines priemones, trumpas apibūdinimas
Atsinaujinantys išteklių	355	Vėjo jėgainės iki 500 MW Biokuro katilinės iki 250 MW Atliekų deginimo katilinės iki 250 MW Hidroelektrinės iki 100 MW Biodujų, biometano gamyba
Energetikos infrastruktūra	175	Elektros perdavimo tinklai Dujų perdavimo tinklai Dujų požeminės saugyklos, išdujinimo stotys Sistemos saugumo užtikrinimo investicijos Lankstaus vartojimo sistemų kūrimas (angl. <i>demand response</i>) Išmanieji tinklai Šilumos tinklai
Energijos efektyvumas	1.055	Gyvenamųjų namų renovacija Aukštos energetinės klasės gyvenamųjų namų statyba bei renovacija Energetinio efektyvumo didinimas versle Dujų katilų modernizavimas
Transporto infrastruktūra	2.009	Kelių infrastruktūros plėtra Geležinkelių infrastruktūros plėtra Oro ir vandens infrastruktūra Miestų transporto infrastruktūros plėtra
Ekologiškas transportas	93	Ekologiško nuosavo transporto priemonės Elektromobilių įkrovimo stotelių, suslėgtų biodujų kuro tinklo plėtra Ekologiško viešojo transporto priemonės
Sveikatos apsaugos infrastruktūra	390	Sveikata stiprinanti viešoji infrastruktūra
Kultūros paveldo ir kultūros infrastruktūra	306	Kultūros paveldo objektų renovacija ir sutvarkymas Kultūros objektų infrastruktūros plėtra (teatrai, koncertų salės, muziejai)
IT infrastruktūra	50	Telekomunikacijų ir IT infrastruktūra IT paslaugų plėtra
Socialinės apsaugos infrastruktūra	203	Senelių globos namai Būstas jaunimui ir žemas pajamas gaunantiems asmenims Neįgaliųjų priežiūros infrastruktūra Priklausomybių gydymo centrai Socialinių paslaugų inovacijos
Švietimo infrastruktūra	43	MTEP Ikimokyklinio ugdymo infrastruktūros plėtra
Vandentvarkos infrastruktūra	3.232	Vandens tiekimo infrastruktūros atnaujinimas ir plėtra Nuotekų tvarkymo infrastruktūros atnaujinimas ir plėtra
Iš viso:	7.911	

Duomenų šaltinis: sudaryta autorių pagal ex-ante nurodytus duomenis.

2.5. Fondo finansavimo patrauklumo apibūdinimas

Formuluojant Fondo finansavimo patrauklumo kriterijus, laikomasi prielaidos, kad prioritetas turi būti teikiamas Lietuvos ekonomikos plėtrai, vertinant ją kaip visumą, tai yra, kitaip tariant, jeigu ilgalaikiai Lietuvos ekonomikos poreikiai neatitinka konkrečių juridinių asmenų trumpalaikių poreikių, prioritetas teikiamas pirmiesiems. Laikantis šios prielaidos, suformuluojami tokie pagrindiniai Fondo finansavimo patrauklumo kriterijai:

- a) atitiktis Fondo finansavimo prioritetams. Remiantis šiuo kriterijumi, projektas turėtų būti priskirtas vienam iš Fondo prioritetų tam, kad būtų įmanoma jam skirti finansavimą,
- b) projektų dydis. Savaime šis kriterijus Fondo finansavimo patrauklumo neapibūdina, tačiau, remiantis šiuo kriterijumi, turėtų būti parinktas vienas iš dviejų investicijų skatinimo (Fondo finansavimo pritraukimo) mechanizmų:
 - i. mažesnės apimties investicijų projektams (projekto vertė iki 10 mln. €) finansavimas turėtų būti teikiamas per nacionalinę investicijų skatinimo platformą,
 - ii. didesnės apimties investicijų projektams (projekto vertė virš 10 mln. €) finansavimas turėtų būti teikiamas tiesiogiai per EIB.
- c) projekto ekonominės veiklos sektorius. Prioritetas turėtų būti teikiamas investicijų projektams, kurie yra įgyvendinami ekonominės veiklos sektoriuose su mažesniu darbo našumu bei gaunančiuose mažiau viešojo finansavimo, tai yra didesnę riziką turintiems projektams dėl mažesnio atsiperkamumo potencialo. Ypatingą riziką turinčiais laikytini projektai, įgyvendinami A (žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė), R (meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla), P (švietimas), S (kita aptarnavimo veikla), I (apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla), Q (žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas), N (administracinė ir aptarnavimo veikla), T (namų ūkių, samdančių darbininkus, veikla; namų ūkių veikla, susijusi su savoms reikmėms tenkinti skirtų nediferencijuojamų gaminių gamyba ir paslaugų teikimu), M (profesinė, mokslinė ir techninė veikla), kadangi šiuose sektoriuose yra žemesnis nei vidutinis darbo našumas (3 priedas). Remiantis viešojo finansavimo trūkumo duomenimis, rizikingiausiais laikytini B (kasyba ir karjerų eksploatavimas), I (apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla), F (statyba), N (administracinė ir aptarnavimo veikla), G (didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas), L (nekilnojamojo turto operacijos), J (Informacija ir ryšiai) sektoriuose planuojami vykdyti projektai,
- d) projekto pajamų šaltinis. Fondo finansavimas yra labiau patrauklus investicijų projektams, kurių rezultatas yra rinkoje teikiama produkcija (prekės, paslaugos), kadangi šiai produkcijos rūšiai yra būdingas ženklesnis paklausos svyravimas, todėl ir didesnė projekto investicijų rizika. Kitaip tariant, prioritetas turėtų būti teikiamas privačių juridinių asmenų įgyvendinamiems projektams, įskaitant viešosios ir privačios partnerystės projektus,
- e) projekto geografinė vieta. Regionuose įgyvendinami projektai (ne Vilniaus regione) pasižymi didesne rizika dėl mažėjančios paklausos bei mažesnės ūkinę veiklą vykdančių ūkio subjektų dalies. Projektai, įgyvendinami Utenos,

- Alytaus, Tauragės, Marijampolės, Telšių regionuose šiuo aspektu laikytini turinčiais didžiausią riziką (remiantis 2 priede pateiktais duomenimis),
- f) į eksportą neorientuoti projektai. Atsižvelgiant į mažą Lietuvos ekonomikos dydį, vietinei rinkai produkciją planuojantys teikti projektų vykdytojai susidurs su nuolat mažėjančia paklausa, kurią tik iš dalies kompensuoja augantis pragyvenimo lygis (skurdo riziką patiriančių asmenų skaičius taip pat pastaraisiais metais nemažėjo), kas nulemia didesnę tokių projektų rizikingumą, kas kartu sąlygotų ir didesnę Fondo finansavimo patrauklumą tokiems projektams (jeigu būtų parodytas aiškus investicijų rentabilumas),
 - g) viešosios ir privačios partnerystės projektai, kurių pagalba verslas investuoja į viešąją infrastruktūrą, taip pat kiti projektai, kuriais kuriama ilgą ekonominio tarnavimo laiką turinti infrastruktūra, pasižymi didesne rizika dėl ilgesnio investicijų planavimo laikotarpio, pajamų srautų prognozavimo sudėtingumo, ilgesnio atsiperkamumo laikotarpio, taip pat ilgiau trunkančio projektų struktūrizavimo / parengimo.

Pabrėžtina, kad ekonominės veiklos sektoriaus nepastovumas yra daugelio kitų veiksnių išraiška, todėl kaip savarankiškas kriterijus nėra išskiriamas. Be to, kaip savarankiškas kriterijus taip pat nėra išskiriama projekto vykdytojo teisinė forma. Teisinė forma, nors ir gali turėti tam tikros įtakos projekto vykdytojo vykdomai veiklai, nėra pagrindinis kriterijus, kuriuo remiantis turėtų būti sprendžiama, ar projekto įgyvendinimas yra rizikingas. Kita vertus, projekto vykdytojo teisinė forma atskirais atvejais gali liudyti apie ženkliai mažesnę investicijų projekto rizikingumą (pvz., projekto vykdytojas yra biudžetinė įstaiga, turinti pastovias arba mažai kintančias metinių asignavimų sumas).

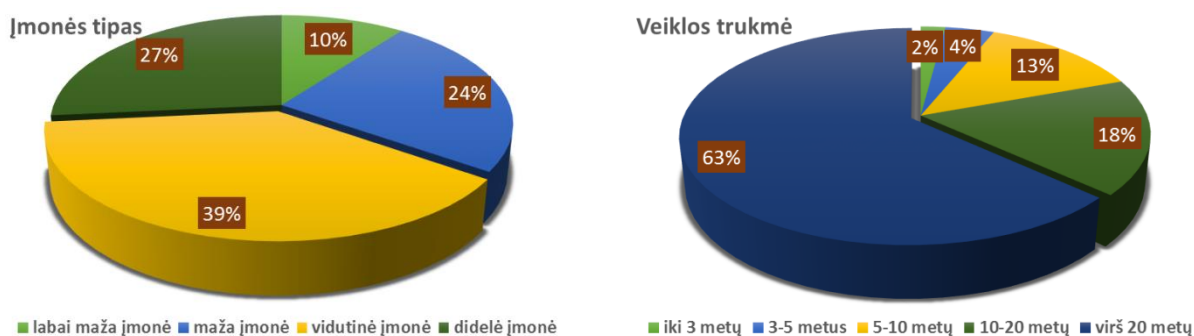
3. FONDO PATRAUKLUMAS LIETUVOS ŪKIO SUBJEKTAMS

Rengiant šią studiją, buvo atlikta Lietuvoje veikiančių ūkio subjektų bei jas vienijančių asociacijų apklausa, siekiant nustatyti, kokius projektus šie ūkio subjektai jau įgyvendino ir kokį finansavimą jiems pavyko pritraukti, kokius projektus jie būtų linkę papildomai įgyvendinti, dėl kokių priežasčių projektai nebuvo įgyvendinami iki šiol, taip pat siekiant nustatyti ūkio subjektus, kurie būtų linkę pasinaudoti Fondo teikiamu finansavimu.

3.1. Bendrieji apklausos duomenys

Atliekant apklausą, buvo kreiptasi į 54 asociacijas (asociacijos parinktos apklausai pagal Asociacijų informacinės ir naujienų sistemos (AINS) www.vadovauk.lt pateiktus duomenis apie asociacijos veiklos sritį, narių skaičių bei potencialią sąsają su Fondo finansuojamomis veiklomis. Remiantis viešai skelbiama informacija, klausimynas buvo išsiųstas mažiausiai 1000 subjektų.

Paveikslas 3.1. Apklausos ūkio subjektams respondentai

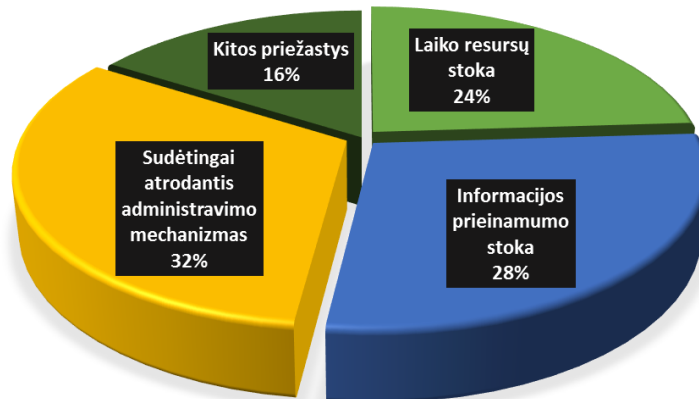
Duomenų šaltinis: sudaryta autorių.

Pabrėžtina, kad vykdant apklausą dalyvavo skirtingo dydžio, taip pat skirtingų ekonominės veiklos sektorių atstovai, be to, didžioji jų dalis veikia rinkoje virš 20 metų, todėl yra puikiai susipažinę su taikomu ūkinės veiklos reglamentavimu, teisine bei mokestine aplinka ir investicinės aplinkos aspektais, kurie skatina arba riboja ūkinės veiklos / investicijų aktyvumą.

Didžioji dalis (57,8 %) apklausoje dalyvavusių ūkio subjektų girdėjo apie Fondo teikiamas finansavimo galimybes, kas patvirtina Europos Komisijos bei kitų institucijų (EIB, FM, kt.) vykdomos komunikacinės veiklos efektyvumą, taip pat daugiau nei pusė ūkio subjektų (51,4 %) nagrinėjo galimybę gauti Fondo finansavimą ir absoliučią daugumą apklaustų ūkio subjektų (82,8 %) domina galimybė pasinaudoti Fondo finansavimu. Vis dėlto, ūkio subjektai, kurie nenagrinėjo galimybės pasinaudoti Fondo finansavimu nurodė, kad tai nulėmė informacijos prieinamumo stoka (28 %), sudėtingai atrodantis administravimo mechanizmas (32 %), taip pat laiko resursų stoka (24 %). Tarp kitų atsisakymo nagrinėti Fondo finansavimą priežasčių buvo nurodyti objektyvūs veiksniai, kurių negali pakeisti EKA komunikacinė veikla (nėra poreikio, naudojamosi kitais finansavimo šaltiniais, kt.), taip pat subjektyvūs suvokimo veiksniai (buvimas

viešojo sektoriaus subjektu, informacijos trūkumas, didelėms įmonėms taikomi apribojimai, projektų tinkamumo kriterijai), kuriuos galima išsamiau apibūdinti komunikacijai skirtų renginių metu, siekiant eliminuoti suvokimo skirtumus tarp finansavimo teikėjų bei potencialių projektų vykdytojų.

Paveikslas 3.2. Atsisakymo nagrinėti Fondo teikiamas galimybes priežastys

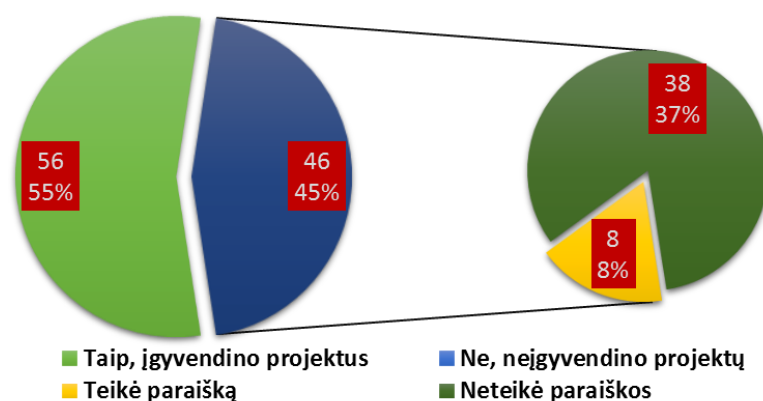

Duomenų šaltinis: sudaryta autorių.

3.2. Projektų vykdymo patirtis

Didžioji dalis respondentų 2011-2015 m. įgyvendino projektus, pasitelkiant viešojo sektoriaus subsidiją / finansinę priemonę (56%), o kiti respondentai (neįgyvendinę projektų) didžiąją dalimi nėra teikę paraiškos finansavimui gauti (paveikslas žemiau). Kitaip tariant, tik šiek tiek mažiau nei $\frac{2}{3}$ (63%) apklausoje dalyvavusių ūkio subjektų stengėsi įgyvendinti viešojo sektoriaus lėšomis remiamus projektus. Projektų įgyvendinimo patirtis apima projektus, įgyvendintus aplinkosaugos, kultūros, turizmo, energinio efektyvumo, informacinių technologijų, paramos verslui srityse.

Paveikslas 3.3. Projektų įgyvendinimo patirtis

Duomenų šaltinis: sudaryta autorių.

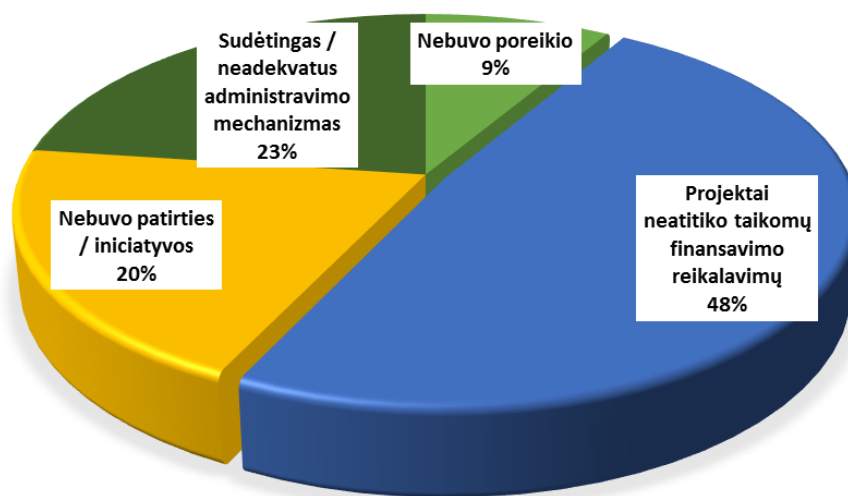
Didesnės dalies visų respondentų įgyvendintų projektų maksimali vertė neviršijo 1 mln. € (50,98 %), 37,25% viršijo 1 mln. €, tačiau neviršijo 10 mln. €, 7,84 % respondentų įgyvendintų projektų maksimali vertė viršijo 10 mln. €, tačiau neviršijo 25 mln. €, ir tik 3,92 % atvejų projektų vertė viršijo 25 mln. €. Kitaip tariant,

absoliučiai daugumai pareiškėjų bei projektų vykdytojų yra reikalingos finansinės priemonės, pritaikytos finansuoti mažesnės vertės projektus, kurios Fondo kontekste gali būti finansuojamos pasitelkiant investavimo platformą. Pabrėžtina, kad ši tendencija atitinka ir 2007-2013 m. laikotarpio projektams skirtą finansavimo faktinius duomenis.

Respondentai, kurie nurodė, kad teikė paraišką finansavimui gauti, tačiau finansavimo negavo, kaip priežastis nurodė, kad negalėjo užtikrinti nuosavo finansavimo dalies, neatitiko finansavimo skyrimo sąlygų (nebuvo MVI subjektas, per ilgas atsipirkimo laikotarpis, garantijos trūkumas), paraiška buvo ilgai vertinama, arba projektams buvo atidėtas finansavimas dėl viešojo finansavimo lėšų trūkumo. Aktualu, kad atskiri projektai vis tiek buvo įgyvendinti, nors ir negavus viešojo finansavimo, tačiau pasitelkiant kitus finansavimo šaltinius, kas patvirtina realaus investicijų projektų įgyvendinimo poreikio įmonių veiklos plėtrai užtikrinti būvimą, nepriklausomai nuo to, kad viešasis finansavimas yra ribotos apimties.

Respondentai, kurie nurodė, kad neteikė paraiškos viešajam finansavimui gauti, nurodė, kad nebuvo poreikio, projektai neatitiko taikomų finansavimo reikalavimų, nebuvo patirties / iniciatyvos bei buvo taikomas sudėtingas / neadekvatus administravimo mechanizmas.

Paveikslas 3.4. Priežastys, dėl kurių nebuvo siekiama viešojo finansavimo

Duomenų šaltinis: sudaryta autorių.

Detaliau nagrinėjant pagrindines nurodytas priežastis, potencialūs pareiškėjai nurodė, kad neatitiko taikomų reikalavimų dėl ūkio subjekto dydžio, ekonominės veiklos srities, kapitalo struktūros, tai yra 48 % atvejų prieinamos viešojo finansavimo priemonės ženkliai apribojo pareiškėjų galimybes teikti finansavimui jų verslo poreikius atitinkančius projektus, kurie, pareiškėjų nuomone, buvo reikalingi (ir pareiškėjai siekė prisidėti nuosavomis lėšomis, šiuos projektus įgyvendinant).

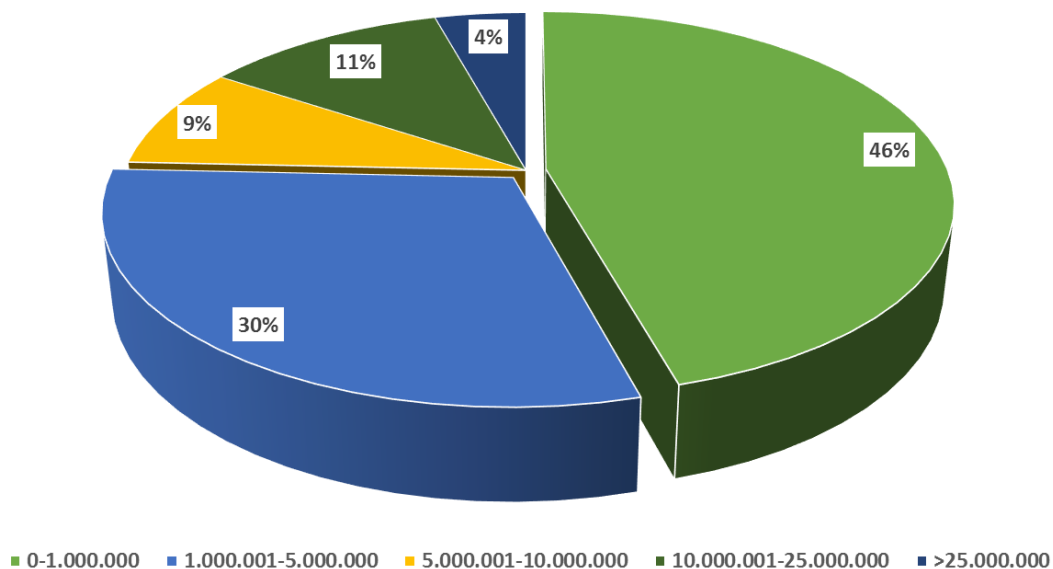
Vertinant taikomus administravimo mechanizmus, respondentai nurodė, kad taikomi reikalavimai ūkio subjektams yra labai dideli:

- efektyviai veikiančios įmonės, ypač MVI subjektai, negali ir nėra linkusios skirti tiek daug resursų sudėtingoms administracinėms procedūroms, kurias yra būtina atlikti, siekiant gauti finansavimą, kadangi jų pagrindinis tikslas yra efektyviai veikti savo ekonominės veiklos srityje,
- su projektų įgyvendinimu susiję įsipareigojimai yra ilgo laikotarpio bei neadekvatūs greitai kintančioje verslo aplinkoje (darbuotojų skaičiaus išlaikymas, finansinių rodiklių, ribota apimtimi priklausančių nuo įmonės veiksmų, pasiekimas, kt.),
- ilgas sprendimų priėmimo laikas, dėl kurio siekiamas įgyvendinti projektas praras bet koki konkurencinį pranašumą, jeigu bus laukiama, kol bus patvirtintas finansavimas.

Identifikuotos priežastys atitinka 1.4. skyriuje suformuluotus pagrindinius ESI fondų lėšų trūkumus. Akivaizdu, kad respondentų nurodytos priežastys patvirtina, kad ESI fondų skiriamas finansavimas yra labiau skirtas siekti konkrečių viešosios politikos (konkrečios valdymo srities) tikslų, o ne patenkinti įmonių investicinius poreikius, todėl ESI fondų lėšos negali būti vertinamos kaip pakankamas finansavimo šaltinis, siekiant pilnai išnaudoti turimą investicinį potencialą bei jo sąlygojamą poveikį pridėtinės vertės kūrimui.

Nemaža dalis respondentų (47 %) turi patirties įgyvendinant projektus, pasitelkiant privačius finansavimo šaltinius, tai yra įgyvendino arba įgyvendina projektus, panaudojant paskolą arba investiciją į nuosavą kapitalą. Pabrėžtina, kad tokiu būdu buvo įgyvendinami skirtingo dydžio, skaičiuojant pagal maksimalią projekto vertę, projektai: projektų vertė svyravo nuo 18.000 € iki 57.900.000 € (paveikslas žemiau).

Paveikslas 3.5. Nuosavomis (skolintomis) lėšomis įgyvendintų projektų vertės

Duomenų šaltinis: sudaryta autorių pagal apklausos duomenis.

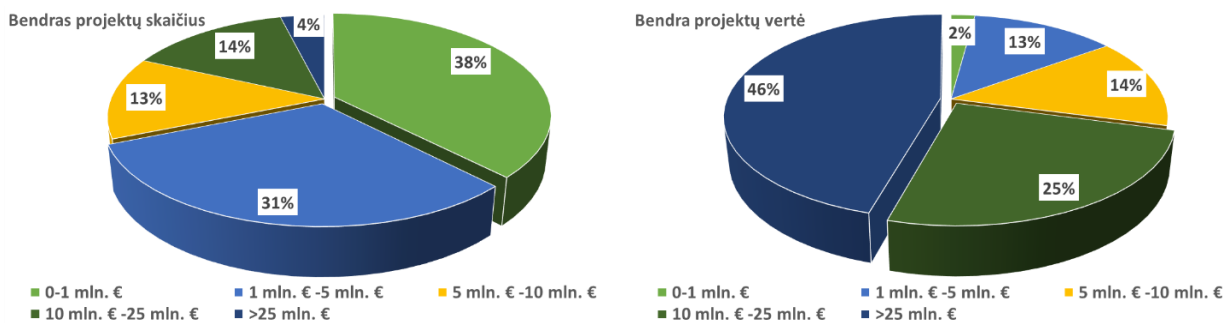
Šie apklausos duomenys leidžia teigti, kad dažniau įgyvendinami investicijų projektai, kurių vertė neviršija 5 mln. € (76 % atvejų), todėl siekiant padidinti Fondo lėšomis remiamų projektų skaičių, būtų tikslingiau orientuotis būtent į tokias projektų vertes. Kita vertus, orientuojantis į bendrą Lietuvoje siekiamų investicijų

apimtį (kuri yra susijusi ir su didesne gaminamos produkcijos pridėtine verte, ir neišvengiamai su didesnėmis eksporto apimtimis), projektų skaičius neturėtų būti siekiamas rodiklis, o Fondo lėšomis galėtų būti remiami ženkliai didesnes investicijas pritraukiantys pavieniai projektai. Be abejo, didesnis projektų skaičius taip pat yra susijęs su mažesne investicijų nesėkmės rizika (lyginant su situacija, kai įgyvendinami pavieniai didesnės apimties projektai), ypač atkreipiant dėmesį į greitai kintančios verslo aplinkos ypatumus ir produkcijos paklausą.

3.3. Projektų vykdymo perspektyvos

Nagrinėjant apklausos respondentų ateities projektų įgyvendinimo planus, 70,87 % apklaustųjų planuoja įgyvendinti investicijų projektus, kuriems dar nėra suformavę finansavimo šaltinių. Nors vidutinė planuojamų projektų vertė (7.906.069 €) yra ženkliai, tai yra 46,7 %, didesnė, nei praeityje įgyvendintų projektų vertė (5.388.475 €), ženklaus pasikeitimo tarp planuojamų projektų verčių pasiskirstymo pagal pasirinktas verčių ribas vis dar nėra (paveikslas žemiau). Lyginant su praeityje įgyvendintais projektais, respondentai planuoja įgyvendinti daugiau didesnės nei 5 mln. € vertės projektų (padidėjimas nuo 24 % iki 31 %), bei atitinkamai mažiau mažesnės, nei 5 mln. € vertės projektų (sumažėjimas nuo 76 % iki 69 %), tačiau pastarieji projektai vis dar sudaro absoliučią daugumą planuojamų įgyvendinti projektų, vertinant pačių projektų skaičių. Kita vertus, vertinant pagal planuojamą projektų vertę, ženkliai didesnės investicijos būtų sukuriamos, finansuojant ir įgyvendinant projektus, kurių vertė viršija 5 mln. € (net 85 % visų investicijų).

Paveikslas 3.6. Planuojamų įgyvendintų projektų skaičius bei vertė

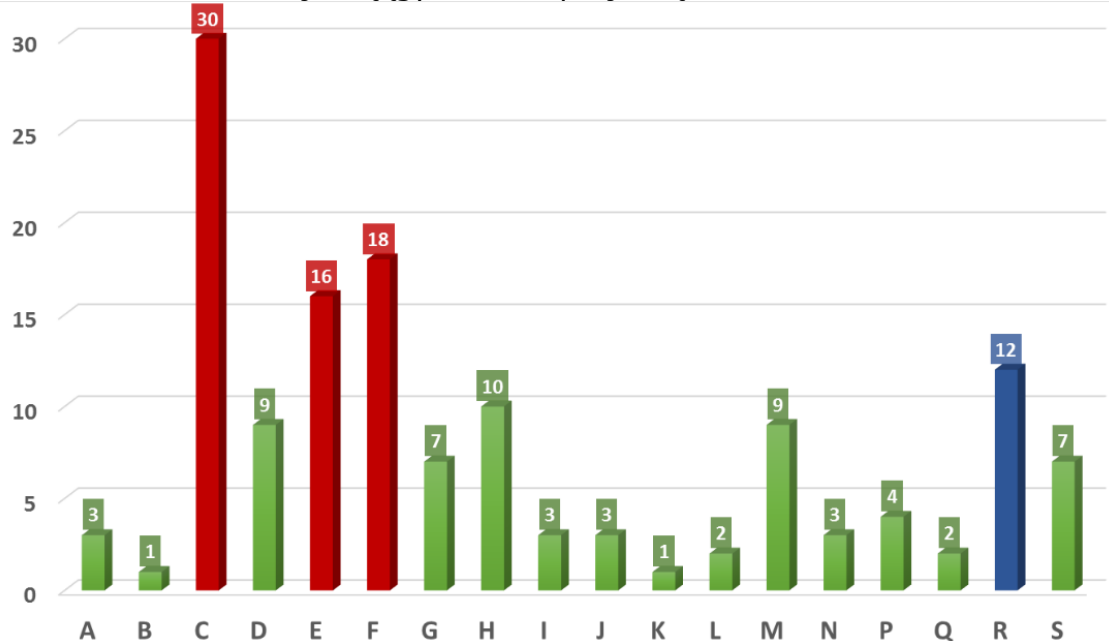
Duomenų šaltinis: sudaryta autorių pagal apklausos duomenis.

Atsižvelgiant į pagrindinį Fondo tikslą kuo daugiau padidinti investicijas, priskirtinas bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo statistiniams rodikliams (vienas iš pagrindinių Fondo rodiklių yra pritraukti 315 mlrd. € papildomų investicijų per 2015-2017 metų laikotarpį), bei įvertinus dabartinius Lietuvos Respublikos investicijų santykinis rodiklius (beveik pasiekta 21-22% reikšmė) ir 2014-2020 m. finansinio programavimo laikotarpio ESI fondų lėšas, prioritetą turėtų būti teikiamas didesnės apimties projektų finansavimui, pasitelkiant Fondo išteklius. Kita vertus, taip pat yra būtina sukurti prielaidas pasinaudoti Fondo išteklių, finansuojant mažesnės (iki 10 mln. €) apimties projektus, ką patvirtina apklausos metu nustatytas mažesnės apimties projektų, kurių finansavimui negaunamos ESI

fondų lėšos, įgyvendinimo poreikis, siekiant užtikrinti kuo didesnę kontraciklišką poveikį materialinių investicijų rodiklio svyravimams.

Nagrinėjant projektų vykdymo potencialą, būtina atsižvelgti ir į tai, kokiuose ekonominės veiklos sektoriuose egzistuoja tokių projektų įgyvendinimo poreikis. Apklausoje respondentų nuomone, labiausiai aktualu įgyvendinti investicijų projektus apdirbamosios gamybos (21,43 %), vandens tiekimo, nuotekų valymo, atliekų tvarkymo ir regeneravimo (11,43 %) bei statybos (12,86 %) sektoriuose.

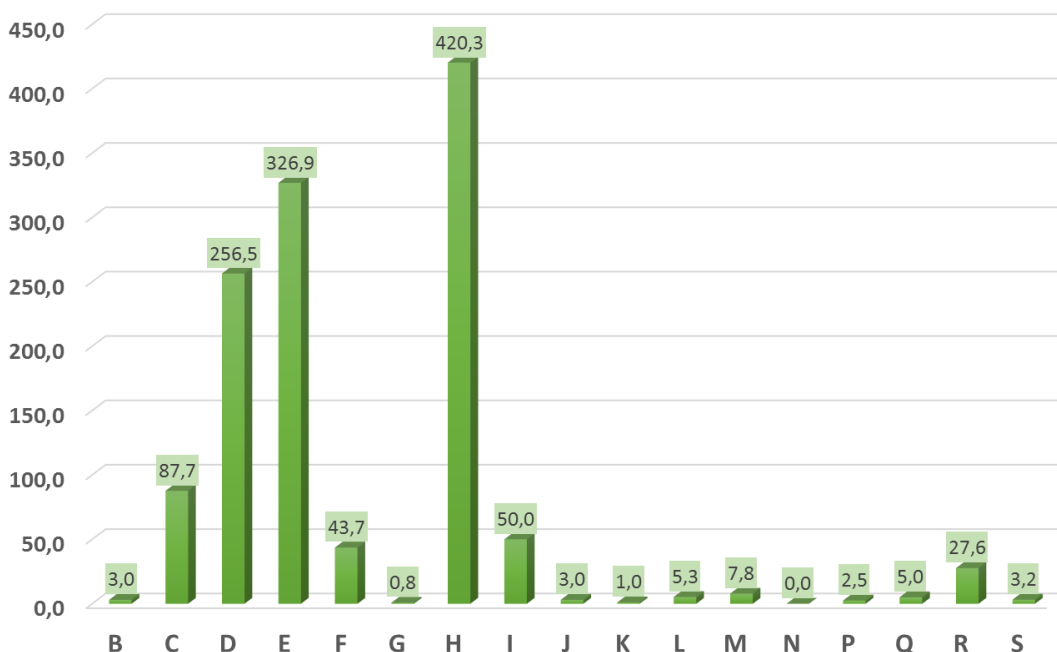
Paveikslas 3.7. Planuojamų įgyvendinti projektų EVRK sektoriai

Duomenų šaltinis: sudaryta autorių pagal apklausoje duomenis, detalus kiekvienos EVRK sekcijos pavadinimas yra pateiktas 1 priede.

Vertinant darbo našumo rodiklius (3 priedas), šiuose ekonominės veiklos sektoriuose (C, E bei F) yra sukuriama vidutinė arba didesnė, nei vidutinė, pridėtinė vertė, tenkanti vienam užimtajam, todėl, nors investicijos į šiuos sektorius galėtų būti naudingos, jos padidintų darbo našumo netolygumą skirtinguose ekonominės veiklos sektoriuose. Kita vertus, bendras ūkio našumas išaugtų, todėl nagrinėjamos investicijos turėtų būti skatinamos. Pabrėžtina, kad R sektoriuje, kurio našumas yra daug mažesnis, nei vidutinis (43,2 % nuo vidutinio šalies ūkio našumo), taip pat yra planuojama įgyvendinti nemažą dalį projektų, atitinkamai tokio pobūdžio projektų įgyvendinimui turėtų būti skirtas ypatingas dėmesys, kadangi pastarieji leistų sumažinti darbo našumo skirtumus bei kartu padidinti šalies ūkio našumą.

Paveikslas 3.8. Planuojamų įgyvendinti projektų vertės (pagal EVRK)

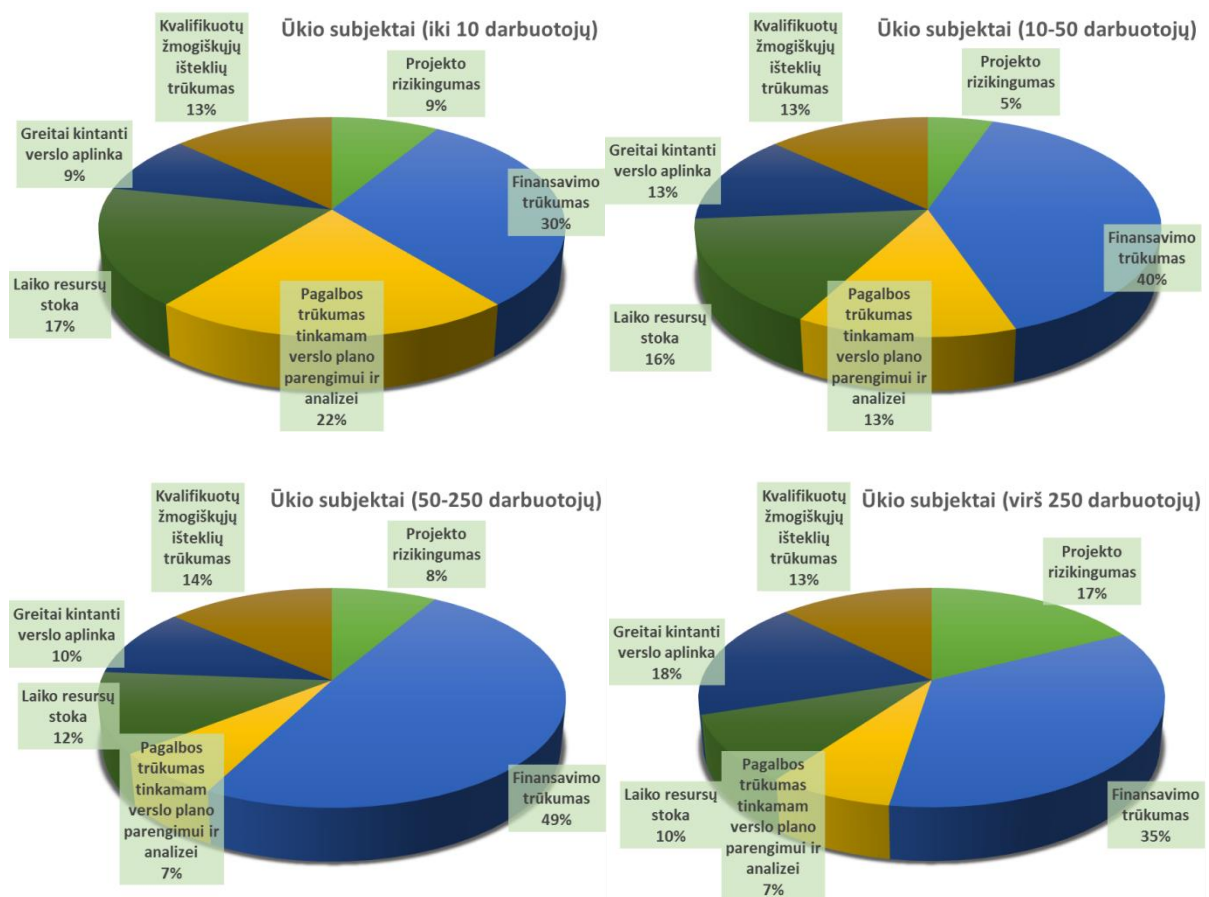
Duomenų šaltinis: sudaryta autorių pagal apklausos duomenis; nenurodomi sektoriai, kuriems nėra duomenų (A, O, T, U), detalus kiekvienos EVRK sekcijos pavadinimas yra pateiktas 1 priede.

Nagrinėjant respondentų pateiktą informaciją apie planuojamus įgyvendinti projektus, didžiausios planuojamų projektų vertės yra H (transportas ir saugojimas), D (elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas), E (vandens tiekimas nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas) sektoriuose: absoliučios daugumos šiuose sektoriuose planuojamų įgyvendinti projektų vertė viršija 5 mln. €. Didžiausiuose pagal planuojamų projektų skaičių C (apdirbamoji gamyba) ir F (statyba) sektoriuose vidutiniškai projektų vertės yra mažesnės (C sektoriuje vidutinė planuojamų projektų vertė yra 3,65 mln. €, F sektoriuje – 2,91 mln. €), todėl mažesnė ir bendra planuojamų projektų vertė. Gauta informacija netiesiogiai parodo didelį elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimo, vandens tiekimo, nuotekų valymo, atliekų tvarkymo ir regeneravimo, transporto ir saugojimo sektoriuose vykdomų projektų imlumą investicijoms, kartu ir didesnę šių investicijų atsiperkamumo riziką, netinkamai parinkus investicines veiklas ar nepakankamai užtikrinus produkcijos pardavimo, įskaitant išankstinių susitarimų dėl produkcijos (prekių, paslaugų) pardavimo sudarymą (angl. *off-take agreement*).

3.4. Priežastys, dėl kurių projektai nėra įgyvendinami

Atliekant apklausą, buvo gauti pirminiai duomenys iš respondentų, nurodantys, dėl kokių priežasčių apklausiamies ūkio subjektams reikalingi projektai nebuvo įgyvendinti iki šiol. Apibendrinti duomenys yra pateikiami žemiau.

Paveikslas 3.9. Projektų įgyvendinimą ribojantys veiksniai (pagal ūkio subjektų dydį)

Duomenų šaltinis: sudaryta autorių pagal apklausos duomenis

Akivaizdu, kad projektų įgyvendinimą labiausiai riboja finansavimo (ne)prieinamumas, kadangi šis veiksnys, kaip labiausiai aktualus, buvo nurodytas 40 % atvejų, tuo tarpu kiti veiksniai buvo nurodyti daug rečiau (10-13 % atvejų). Būtina pažymėti, kad priklausomai nuo ūkio subjektų dydžio (pagal darbuotojų skaičių) nagrinėjamo finansavimo (ne)prieinamumo veiksnio svarba svyravo nuo 30 % iki 49 %, o daugiausiai klausimų šis aspektas kelia vidutinėms įmonėms.

Be to, išskiriant atskiras ūkio subjektų grupes, darytinos šios išvados:

- labai mažoms įmonėms ženkliai didesnę, nei kitoms ūkio subjektų grupėms, reikšmę turi pagalbos tinkamam verslo plano parengimui ir analizei buvimas (šis veiksnys nurodytas 22 % atvejų). Kartu augant ūkio subjektui, šio veiksnio reikšmė tampa vis mažesnė,
- kvalifikuotų darbuotojų trūkumas yra vienodai aktualus visose ūkio subjektų grupėse,
- finansavimo (ne)prieinamumas yra labiausiai aktualus mažoms bei vidutinėms įmonėms,
- Fondo įgyvendinimo kontekste tiesiogiai aktualiam projektų rizikingumui daugiausiai dėmesio teikia didelės įmonės. Tai sietina su didelių įmonių vykdomų projektų didesne verte, kartu ir didesne investicijų suma bei poreikiu užtikrinti investicijų atsiperkamumą, kuris yra susijęs ne tik su siekiu

užtikrinti stabilią bei pelningą įmonės veiklą, bet ir su daugeliu kitų veiksnių (įmonės prestižas tarptautinėse rinkose, socialinė atsakomybė didesnam darbuotojų skaičiui, siekis kuo mažiau rizikuoti įmonės balansine verte, kt.), kurie yra mažiau aktualūs mažesniems ūkio subjektams.

Paveikslas 3.10. Projektų įgyvendinimą ribojantys veiksniai (pagal ūkio subjektų veiklos trukmę)

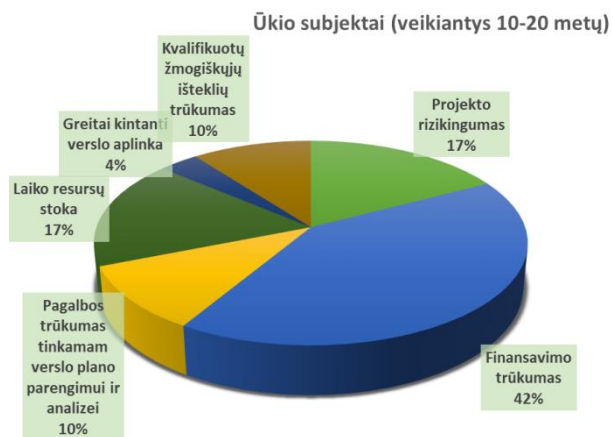
Nagrinėjant anksčiau vertintus veiksnius pagal ūkio subjektų veikimo laiką, projekto rizikingumas yra aktualus tiek ūkio subjekto veiklos pradžioje, kai atliekamos pirminės investicijos, tiek siekiant ūkio subjekto plėtros 5-20 metais.

Finansavimo (ne)prieinamumas yra aktualus visoms ūkio subjektų grupėms, tačiau didžiausią reikšmę jam teikė respondentai, atstovaujantys ilgai (virš 10 metų) veikiančius ūkio subjektus. Be to, iki 10 metų veikiančių ūkio subjektų grupėms šis veiksnys taip pat yra svarbiausias iš visų veiksnių.

Pagalbos trūkumo tinkamam verslo plano parengimui ir analizei vertinimas atitinka ankstesnę vertinimo pagal ūkio subjekto dydį tendenciją, tai yra didžiausią reikšmę šiam veiksniumi teikia trumpiau veikiančius ūkio subjektus, tuo tarpu ilgėjant veiklos trukmei, šio veiksnio svarba tampa vis mažesnė. Tai sietina su ūkio subjektų įgyjama bei kaupiama patirtimi, kurios pagalba vėlesnių investicijų parengiamieji darbai yra atliekami pagal labiau standartizuotus modelius bei vengiama ankstesniais laikotarpiais padarytų investicinių klaidų.

Laiko resursų stoka yra pastovus projektų įgyvendinimą neigiamai veikiantys veiksnys, kuriam apytiksliai (11-17 %) vienoda svarba yra teikiama, nepriklausomai nuo įmonės veiklos laiko. Manytina, kad nepaisant įgyjamos patirties, ūkio subjektų darbuotojai nustato vis labiau ambicingus tikslus, kuriuos sudėtinga pasiekti, net ir dirbant vis efektyviau, kas yra vertintina, kaip teigiamas konkurencingumą palaikantis veiksnys.

Greitai kintanti verslo aplinka yra labiau aktuali iki 10 metų veikiančioms bei virš 20 metų veikiančioms ūkio subjektams. Šio veiksnio svarba yra sietina su ūkio subjektų veiklos modelio bei rinkos pozicijos paieška bei

Pagal apklausos duomenis, kvalifikuotų žmoniškųjų išteklių trūkumas, yra mažiau aktualus, neseniai pradėjusiems veikti ūkio subjektams, kas aiškintina statistine informacija, pagal kurią daugiau nei pusę, tai yra 54,5 %, visų Lietuvoje veikiančių ūkio subjektų turi iki 3 apdraustųjų.

Atitinkamai, tokiuose ūkio subjektuose darbuotojais yra įdarbinami ūkio subjekto savininko / direktoriaus patikrinti kvalifikuoti asmenys, o žmoniškųjų išteklių plėtra nėra aktuali.

Šis veiksnys tampa labiau aktualus ilgiau veikiančioms ūkio subjektams, kai atsiranda ūkio subjekto plėtros poreikis bei esamų darbuotojų nepakanka, siekiant numatomų verslo tikslų.

Pabrėžtina, kad vertinant iš finansuotojų perspektyvos, kaip dažniausios priežastys, dėl kurių 2011-2015 m. nebuvo suteikiamos paskolos, buvo nurodyti pajamų nestabilumas bei pareiškėjo finansinė padėtis (šie veiksniai nurodyti 42,9 % atvejų).

3.5. Ilgalaikių investicijoms imlių projektų vykdymas

Fondo teikiamu finansavimu yra siekiama pritraukti papildomas investicijas į kapitalui imlių projektų įgyvendinimą²⁶, kurių rizikingumo lygis yra aukštesnis, nei įprastai tarptautinių finansų institucijų finansuojamų projektų, o esamų finansavimo šaltinių pagalba tokių projektų finansavimas negali būti išspręstas (papildomumo principas)²⁷. Įprastai kapitalui imlesnių projektų įgyvendinimas yra susijęs ne tik su didesne investicijų suma, bet ir su ilgesniu atsipirkimo laikotarpiu, todėl tikslinga įvertinti, kiek Lietuvos ūkio subjektai yra linkę investuoti į didelės apimties, ilgalaikius projektus.

įtvirtinimu, taip pat su ilgą laiką veikiančio verslo modelio perorientavimu, atsižvelgiant į technologines bei kitas inovacijas.

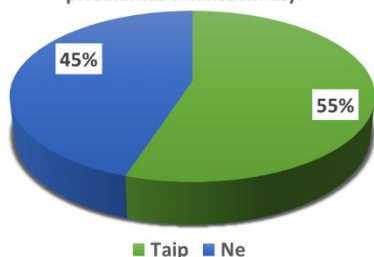
Duomenų šaltinis: sudaryta autorių pagal apklausos duomenis

²⁶ Vienas iš pagrindinių Fondo tikslų yra pritraukti 315 mlrd. papildomų Investicijų per 2015-2017 m. laikotarpį, iš kurių 2016 m. birželio mėnesio duomenimis jau yra pritraukta 106,8 mlrd. €.

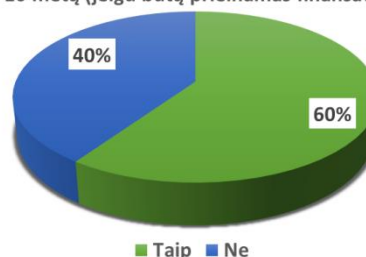
²⁷ [Fondo reglamento](#) preambulė, p. 13.

Paveikslas 3.11. Ilgalaikių, kapitalo investicijoms imlių projektų įgyvendinimas

Ar Jūsų įmonei būtų naudinga ir patrauklu įgyvendinti projektą/-us, kurio/-ių vertė viršija 7.500.000€, o atsiperkamumo laikotarpis viršija 10 metų (jeigu būtų prieinamas finansavimas)?

Ar pagrindiniame Jūsų veiklos sektoriuje matote poreikį/verslo galimybę įgyvendinti projektą, kurio vertė viršija 7.500.000€, o atsiperkamumo laikotarpis viršija 10 metų (jeigu būtų prieinamas finansavimas)?

Duomenų šaltinis: sudaryta autorių pagal apklausos duomenis

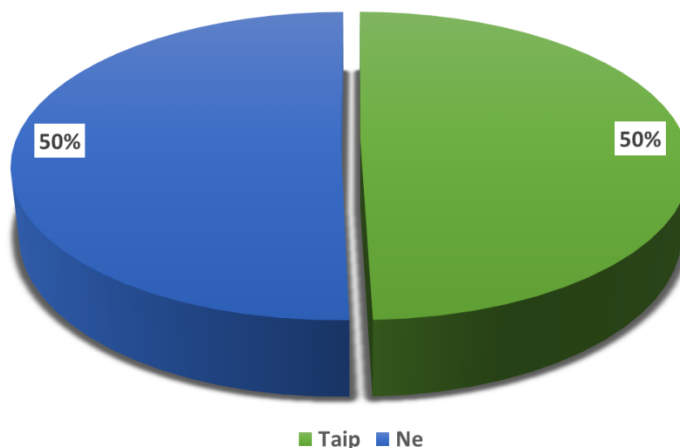
Apklausos metu pateikus respondentams klausimą, ar ūkio subjektai būtų linkę investuoti į didesnės apimties ilgalaikius projektus, didžioji dalis respondentų atsakė teigiamai, kas reiškia, kad Lietuvos ūkio subjektai vertina ilgalaikį stabilų verslo modelį, negu trumpalaikius, labiau pelningus verslo projektus, kas žymiai padidina ekonomikos vystymosi stabilumą bei turi kontraciklišką poveikį.

Taip pat ypatingai aktualu, kad didžioji dalis (60 %) respondentų savo ekonominės veiklos sektoriuje mato tokių ilgalaikio pobūdžio bei kapitalui imlių investicijų projektų įgyvendinimo poreikį, tai yra atidžiai vertina savo ekonominės veiklos sektoriaus ilgalaikes vystymosi perspektyvas bei gali pasiūlyti ekonomikos plėtrai užtikrinti reikalingas investicines alternatyvas.

Kartu būtina pažymėti, kad Lietuvos ūkio subjektai suvokia Lietuvos ekonomikos ypatumus (nedidelį dydį, atvirumą egzogeniniams šokams, kt.), todėl supranta klasterizacijos bei bendradarbiavimo, siekiant užtikrinti konkurencingumą tarptautinėse rinkose, poreikį (paveikslas žemiau). Kita vertus, tokį poreikį mato tik pusė visų respondentų (49,51%), o kiti respondentai nėra linkę bendradarbiauti su kitomis įmonėmis (įskaitant konkuruojančias).

Paveikslas 3.12. Lietuvos ūkio subjektų bendradarbiavimas

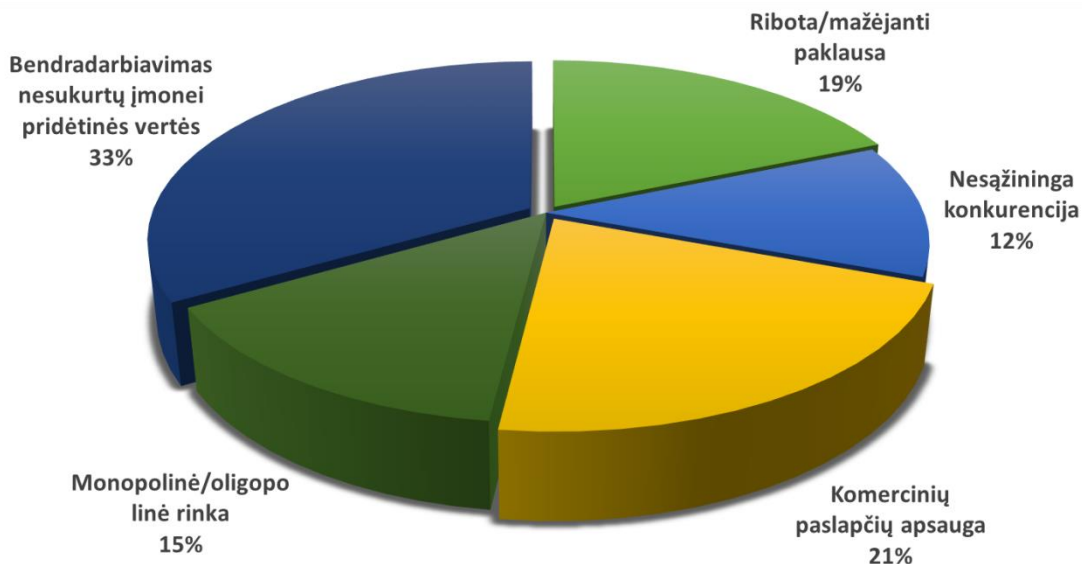
Ar Jūsų įmonė/įstaiga būtų linkusi bendradarbiauti su kitomis tame pačiame sektoriuje veikiančiomis įmonėmis (įskaitant ir konkuruojančias)?

Duomenų šaltinis: sudaryta autorių pagal apklausos duomenis

Kaip svarbiausią nenoro bendradarbiauti priežastį, respondentai nurodė, kad bendradarbiavimas įmonei nesukurtų pridėtinės vertės (33 %), tačiau taip pat aktualūs yra kiti veiksniai (komercinių paslapčių apsauga (21 %), ribota/mažėjanti paklausa (19 %). Fondo įgyvendinimo požiūriu, ši informacija vertintina, kaip turinti neigiamą poveikį Fondo projektų plėtros potencialui, atsižvelgiant į tai, kad didelė ūkio subjektų dalis yra SVV subjektai, kuriems savarankiškai įgyvendinti didesnės apimties projektus gali būti sudėtinga dėl administracinių priežasčių.

Paveikslas 3.13. Priežastys, dėl kurių bendradarbiavimas netikslingas

Duomenų šaltinis: sudaryta autorių pagal apklausos duomenis

Kita vertus, respondentai identifikavo klasterizacijos galimybes, kurios užtikrintų ne žaliavos ar tarpinių produktų, bet galutiniams vartotojams skirtos ir aukštą pridėtinę vertę generuojančios produkcijos eksportą, eksporto rinkų geografinę plėtrą bei eksporto apimčių palaikymui skirtus rinkodaros veiksmus, nuo eksporto augimo neatsiejamų gamybos pajėgumų kokybinį stiprinimą, modernizavimą bei technologijų tobulinimą, įskaitant inovatyvias technologijas bei tvarų gamybos procesą. Respondentai taip pat nurodė poreikį kurti naujus prietaisus žmonių sveikatos priežiūros ir socialinio darbo sektoriuje teikiamoms paslaugoms, kurti naują jungtinę (įskaitant viešąją) infrastruktūrą, kurią galėtų naudotis ne vienas tiekėjas, vykdyti Lietuvos patrauklumą didinančius projektus (įskaitant kultūros paveldo atnaujinimą), kurių pagalba didėtų turistų skaičius bei turizmo apimtys, o patys turistai galėtų gauti kompleksines apgyvendinimo, maitinimo, kultūros bei sveikatinimo paslaugas.

Fondo finansavimo prioritetų kontekste respondentai išskyrė poreikį vykdyti bendrus projektus aplinkosaugos bei energetikos srityje (nuotekų dumblo sausinimas, tvarkymas, alternatyvios energetikos plėtra, elektros energijos bei šilumos gamyba savoms reikmėms, geriamojo vandens kokybės gerinimą, gamtinių dujų perdavimo infrastruktūros plėtra ir modernizavimas), taip pat logistikos srityje.

Ypač aktualu, kad apklausos metu buvo pateikti konkretūs potencialios bendradarbiavimo naudos didmeninės ir mažmeninės prekybos sektoriuje pavyzdžiai, kai tarptautiniu lygmeniu per mažą apyvartą turintys ūkio subjektai negali pasiekti galutinės produkcijos tiekimo susitarimo su užsienio ūkio subjektais

dėl to, kad užsienio tiekėjams yra reikalinga ženkliai didesnė tiekiamos produkcijos apimtis (virš 50 mln. eurų, kai konkrečiau sektoriaus tiekėjų apyvarta (kiekvieno tiekėjo atskirai) siekia iki 10 mln. €). Kartu pažymėta būtinybė įgyvendinti jungtinius projektus teritoriniu požiūriu greta esančioms įmonėms.

Vertinant iš finansuotojų perspektyvos, aktualu pažymėti, kad labiausiai investicijas (kartu ir didesnes paskolų, garantijų, investicijų į nuosavą kapitalą apimtis) paskatintų tarptautinės finansinės institucijos / tarptautinės organizacijos dalyvavimas bet kokia forma projekto finansavimo struktūroje arba valstybės garantijos (šiuos veiksnius kaip labiausiai skatinančius arba labai skatinančius pažymėjo atitinkamai 85,7 % ir 100 % atsakiusių). Be to, kaip labai investicijas skatinantį veiksnių 66 % atsakiusių nurodė valstybės arba savivaldybės dalyvavimą bet kokia forma projekto finansavimo struktūroje. Pabrėžtina, kad finansuotojų požiūriu, ypatingą reikšmę reikia teikti finansavimo kainai galutiniam naudos gavėjui, sunkumų dėl užstato sprendimui ir rizikingesnių projektų finansavimo poreikiui. Kartu buvo pabrėžta, kad finansinės priemonės turi būti aiškios bei suprantamos kredito gavėjams, turėti aiškią ir apčiuopiamą naudą, o vienas iš galimų produktų, turinčių jau dabar aiškiai pagrįstą poreikį, yra garantijų apyvartinio kapitalo finansavimo produktams teikimas.

4. LIETUVOS EKONOMIKOS YPATUMŲ POVEIKIS FONDO ĮGYVENDINIMUI

Lietuvos Respublikos, kaip ir bet kurios kitos valstybės, ekonomika turi savo specifinių savybių, požymių, stiprybių bei silpnybių, kitokių veiksmų, kurie gali turėti esminės įtakos Fondo įgyvendinimo Lietuvoje pažangai ir kokybei. Šiame skyriuje yra pateikiamas vertinimas, kokie ypatumai gali turėti tokią įtaką, ir kaip į juos reikėtų atsižvelgti, formuojant Fondo funkcionavimo Lietuvoje mechanizmą.

4.1. Materialinės investicijos

Remiantis 2016 m. Šalies ataskaita²⁸, paskelbta 2016 m. vasario 2 d., 2015 m. turėtų būti stebimas didelis investicijų augimas (GFCF²⁹), tačiau 2016 m. investicijų dydis turėtų sulėtėti dėl numatomo laikino ES struktūrinių fondų išmokų sumažėjimo, dar neįsibėgėjus 2014-2020 m. laikotarpio ESI fondų lėšų paskirstymui. Remiantis Europos Statistikos tarnybos duomenimis, 2015 m. bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas pagal ESA2010³⁰ sudarė 7.705,7 mln. €, arba 20,76 % Lietuvos BVP (paveikslas žemiau).

Lentelė 4.1. Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo rodikliai

Rodiklis	2006	2007	2008	2009	2010
BVP, mln. €	24.079,2	29.040,7	32.696,3	26.934,8	28.027,7
BPKF*, mln. €	6.242,9	8.298,7	8.513,3	4.810,5	4.726,3
% nuo BVP	25,93%	28,58%	26,04%	17,86%	16,86%

(lentelės tęsinys)

Rodiklis	2011	2012	2013	2014	2015
BVP, mln. €	31.263,1	33.334,7	34.962,2	36.444,4	37.123,6
BPKF*, mln. €	5.781,1	5.788,0	6.457,2	6.893,6	7.705,7
% nuo BVP	18,49%	17,36%	18,47%	18,92%	20,76%

Duomenų šaltinis: [Europos Statistikos Tarnyba](#), * - bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas

Būtina pabrėžti, kad bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas yra tiesiogiai susijęs su ekonomikos ciklais (yra procikliškas), kadangi esant ekonomikos pakilimui ūkio subjektai daugiau investuoja, o traukiantis ekonomikai bei atsižvelgiant į tai, kad mažėja apyvarta bei potencialus pelnas, visų pirma mažinamos investicijos. Atitinkamai, jeigu siekiama tvarios ekonomikos plėtros, investicijų padidėjimas turi būti skatinamas, atsižvelgiant į ekonominį ciklą. Kita vertus, investicijos padidina tiek visuminę paklausą, tiek ateities gamybinius pajėgumus, todėl besivystančiose valstybėse žymiai daugiau lėšų skiriama

²⁸ http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/cr2016_lithuania_en.pdf

²⁹ bendrasis pagrindinio kapitalo formavimas (angl. GFCF, *gross fixed capital formation*), ESA2010 sistemoje atitinkantis P51g klasifikaciją.

³⁰ Europos nacionalinių ir regioninių sąskaitų sistema, patvirtinta 2013 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) [Nr. 549/2013](#) dėl Europos nacionalinių ir regioninių sąskaitų sistemos Europos Sąjungoje.

investicijoms, nei išsivysčiusiose valstybėse, kas spartina konvergencijos procesus tiek Europos Sąjungoje, tiek visame pasaulyje, taigi aukštesnis investicijų lygis, net ir viršijant tvariu laikomą lygį, yra vertinamas kaip teigiamas aspektas³¹. Tokiu atveju didelė reikšmė turi būti teikiama valstybės bei jos ūkio subjektų gebėjimams aptarnauti bei efektyviai išnaudoti pridėtinės vertės kūrimui sparčiai plėtojama infrastruktūrą (ilgalaikį turta), siekiant išvengti perteklinių pajėgumų (angl. *over-capacity*) sukūrimo, kitaip tariant, ženkliai išauga sąnaudų ir naudos analizės taikymo, rengiant ir vykdant investicijų projektus, reikšmė.

Kaip buvo minėta, tvariu investicijų dydžiu yra laikomas 21-22 % nuo BVP³² (vidutinis investicijų lygis pasaulyje 2015 m. sudarė 22,81 %, 2014 m. – 23,77 % nuo BVP³³), tačiau Lietuvoje esantį investicijų lygį didele dalimi (pagal atskirus ekonominės veiklos sektorius) palaiko ESI fondų lėšų investicijos, kurios planuojama ženkliai sumažės 2021-2027 m. laikotarpiu. Vienas iš pagrindinių Fondo įgyvendinimo tikslų yra padidinti investicijų visoje Europoje lygį, tuo tarpu Lietuvoje tvariu laikoma rodiklio reikšmė yra beveik pasiekta. Kompleksiškai vertinant investicijų procikliškumą, esamą investicijų lygį bei tikėtiną ESI fondų lėšų mažėjimą, Lietuvoje yra tikslinga atsakingai ir nuodugnai įvertinti Fondo suteikiamas investicijų skatinimo galimybes, teikiant prioritetą investicijų skatinimo modelio kokybei ir patvarumui skirtingomis ekonominio ciklo sąlygomis, o ne projektų rengimo spartai.

4.2. Ūkio subjektų dydis

Lietuvoje virš 99 % visų veikiančių ūkio subjektų yra SVV subjektai. Fondo įgyvendinimo Lietuvoje požiūriu, ši aplinkybė nulemia mažesnes ūkio subjektų galimybes plėtoti investicijų / verslo projektus dėl nepakankamos ūkio subjektų kapitalizacijos ir jų generuojamos apyvartos. Kita vertus, ši aplinkybė gali paskatinti ūkio subjektus vykdyti jungtinius projektus jų asociacijos arba konkrečiam projektui skirtos organizacijos rėmuose, siekiant užtikrinti galimybę didinti apyvartą bei stiprinti savo pozicijas rinkose.

4.3. Gyventojų pajamos

Didelis Lietuvos gyventojų skurdo lygis (2015 m. skurdo riziką patiriančių asmenų lyginamoji dalis sudarė 29,3 % gyventojų) nulemia tai, kad prekių ir paslaugų paklausa yra nepalanki gamybinių pajėgumų plėtrai, kadangi Lietuvos gyventojams šios papildomos prekės / paslaugos nebus įperkamos, arba jų bus atsisakoma, siekiant patenkinti bazinius poreikius. Pabrėžtina, kad 2010-2014 m. laikotarpiu atsigaunant ekonomikai skurdo riziką patiriančių asmenų skaičius mažėjo, tačiau 2015 m. fiksuotas tokių asmenų skaičius rodo tendenciją augti, kas apsunkina investicijų vykdymą, nesant pakankamos paklausos gyventojų tarpe (lentelė žemiau).

³¹ Pavyzdžiui, Butane investicijų lygis 2015 m. siekė 56,76 % nuo BVP, Pusiaujo Gvinėjos Respublikoje – 54,64 % nuo BVP.

³² Brošiūra „Investicijų planas Europai. Esama situacija“, p. 5. http://ec.europa.eu/priorities/sites/beta-political/files/investment-plan-booklet-june2016_en_2.pdf

³³ [Pasaulio bankas](#)

Lentelė 4.2. Skurdo riziką patiriančių gyventojų rodikliai

Rodiklis	Geografinė teritorija	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Tūkst. asmenų	ES (28 valstybės- narės)	117.678	120.667	123.601	122.685	122.258	-
% nuo gyventojų skaičiaus	ES (28 valstybės- narės)	23,7	24,3	24,7	24,6	24,4	-
Tūkst. asmenų	Lietuva	1.068	1.011	975	917	804	857
% nuo gyventojų skaičiaus	Lietuva	34,0	33,1	32,5	30,8	27,3	29,3

Duomenų šaltinis: [Europos Statistikos Tarnyba](#).

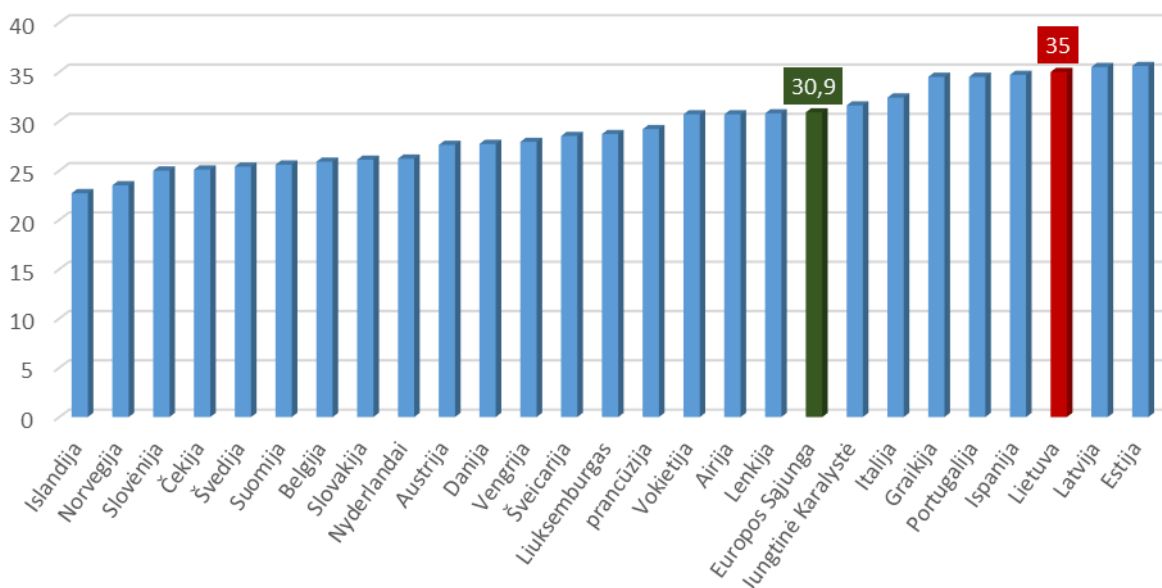
Be to, Lietuvoje yra vienas iš didžiausių pajamų netolygumų visoje Europos Sąjungoje: GINI koeficiento reikšmė 2014 m. Lietuvoje yra lygi 35 (paveikslas žemiau). Nepaisant GINI koeficiento trūkumų (neatsižvelgiama į bendrą turto lygį, galimi skirtingi skaičiavimai, atsižvelgiant į mokestinę aplinką), didesnis koeficientas parodo, kad gyventojų pajamos yra pasiskirsčiusios labiau, tai yra valstybėje egzistuoja atotrūkis tarp daugiausiai uždirbančių ir mažiausiai uždirbančių. Investicijų skatinimo požiūriu, didelis koeficientas kartu reiškia mažesnę visuminę paklausą didelės pridėtinės vertės produktams, bei neigiamai veikia investicinę aplinką (kadangi mažesnė gyventojų dalis gali formuoti paklausą). Aktualu, kad minimalaus atlyginimo didinimas mažiau veikia pajamų paskirstymą, nei yra paprastai galvojama, kadangi tokiais atvejais atitinkamai pasikeičia (mažėja) neoficialaus atlyginimo dalis, arba padidintas atlyginimas yra mokamas darbuotojams, dirbantiems pagal kelias darbo sutartis ir turintiems vidutines arba aukštesnes pajamas, kas neigiamai veikia mažiausiai uždirbančių galimybes įsidarbinti. Kitaip tariant, siekiant pajamų netolygumų mažėjimo, minimalaus atlygio didinimas neturėtų būti pagrindinė priemonė³⁴.

Nors mokestinė aplinka yra pakankamai palanki (mokestinė našta yra viena žemiausių ES, kas didina gyventojų disponuojamąsias pajamas), mokesčių surinkimas, ypač PVM, taip pat yra vienas žemiausių ES. Tai patvirtina ir Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija, ir Tarptautinis valiutos fondas, teigiant, kad Lietuvoje yra didelė neformalios ekonomikos dalis, bei didelės paskatos mažiau uždirbantiems asmenims tapti šios šešėlinės ekonomikos dalimi³⁵.

³⁴ <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2016/cr16125.pdf>

³⁵ Ibid.

Paveikslas 4.1. Pajamų netolygumas

Duomenų šaltinis: [Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija](#)

Pabrėžtina, kad žemas PVM surinkimas Lietuvoje yra vienas iš didžiausių visoje ES³⁶, tai yra apskaičiuotas PVM prievolių vykdymo atotrūkis Lietuvoje yra antras pagal dydį ES (37,7 % 2013 m., arba 1.580 mln. €). Didelė neformalios ekonomikos dalis turi neigiamą poveikį investicijų, ypač užsienio, skatinimui, kartu ir Fondo finansuojamų projektų finansavimui bei įgyvendinimui.

4.4. Finansavimo rinka

Lietuvos ekonomika pasižymi mažai išvystyta kapitalo rinka, taip pat griežtais finansavimo reikalavimais, kuriuos kelia kredito įstaigos SVV subjektams, siekiamo užstato trūkumais bei didele finansavimo įgijimo kaina (įskaitant administracines išlaidas, garantijų teikimo išlaidas, palūkanų normas). Dėl šios priežasties Lietuva yra viena iš ES valstybių, kurioje kredito įstaigos dažniausiai atsisako patenkinti SVV subjektų teikiamus prašymus dėl finansavimo (kartu su Nyderlandais, Ispanija, Graikija³⁷).

Lietuvos rinkoje veikiantys kreditoriai neturi specialių finansinių priemonių, skirtų MTEPI veiklai, todėl šios veiklos turi aiškiai išreikštą prieigos prie finansavimo apribojimą³⁸, ypač labiau rizikingi MTEPI investicijų projektai. Fondo įgyvendinimo kontekste ši aplinkybė galėtų būti naudojama, pozicionuojant (nukreipiant) naujus finansavimo instrumentus būtent į MTEPI veiklas, o tai yra vienas iš Fondo finansavimo tiesioginių prioritetų (Fondo reglamento 9 str. 2 d. a) p.). Pabrėžtina, kad Fondo lėšomis jau buvo finansuoti šios srities projektai, vykdant mokslinių tyrimų veiklą automobilių gamybos pramonėje, gamtos mokslų srityje, informacinių

³⁶

https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/docs/body/vat_gap2013.pdf, p. 17.

³⁷ [SAFE survey 2015](#), p. 44.

³⁸ Šalies ataskaita. Lietuva 2016, p. 32. Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, SWD(2016) 83 final. http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/cr2016_lithuania_lt.pdf

technologijų, chemijos, žemės ūkio srityse, todėl šie pavyzdžiai gali būti panaudoti kaip potencialių Lietuvos projektų vykdytojų suinteresuotumo skatinimo priemonė.

Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvoje taip pat veikia/kuriami UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ valdomi finansiniai instrumentai, skirti rizikos kapitalo investicijoms: rizikos kapitalo priemonė „Baltijos inovacijų fondas“ jau veikia (130 mln. € investicijos yra orientuotos į Baltijos regione veikiančias ir didelį augimo potencialą turinčias įmones), Ankstyvos stadijos ir plėtros fondas I pradės veikti, kai bus atrinktas finansinis tarpininkas (priemonės dydis – 13,8 mln. €), o priemonė Ko-investicinis fondas I panaudos 11 mln. € iš į INVEGOS fondą grįžusių ir grįšiančių lėšų investicijoms į potencialiai gyvybingus projektus, galinčius sukurti numatytą investicijų grąžą ir užtikrinančius lengvai prognozuojamą pasitraukimą iš investicijų.

Be to, remiantis Lietuvos bankų asociacijos 2016 m. I ketvirčio duomenimis³⁹, bankuose laikomi indėliai sudaro 20.524,8 mln. €, iš jų didžioji dalis (11.512,8 mln. €) sudaro indėliai iki pareikalavimo, o paskolos ir išankstiniai mokėjimai sudaro 16.931,3 mln. €, arba 82,49 % visos indėlių sumos. Kitaip tariant, bankai turi pakankamai kapitalo⁴⁰, o jo kokybė 2011-2015 m. laikotarpiu nuolat gerėjo (kapitalo pakankamumo rodiklis 2015 m. II ketvirtį sudarė 23,8 %, o pirmo lygio kapitalo pakankamumo koeficientas buvo 23,4 %⁴¹), todėl bankai turi pakankamai galimybių plėsti finansavimo apimtį tiek mažesnės apimtį, tiek didesnės apimtį projektams.

4.5. Lietuvos ekonomikos dydis

Lyginant Lietuvos ekonomikos dydį pagal BVP rodiklį su kitomis ES valstybėmis, Lietuvos ekonomika 2015 m. yra penkta pagal dydį nuo pabaigos (mažesnės yra tik Maltos, Kipro, Estijos ir Latvijos ekonomikos) bei sudaro tik 0,25 % nuo visos ES BVP. Kita vertus, per pastarąjį dešimtmetį Lietuvos ekonomika išaugo 154,17 %, skaičiuojant to meto kainomis augimas, tai yra aštuntas pagal augimo spartą rodiklis tarp visų ES valstybių, kaip tuo tarpu vidutinis visos ES BVP augimas sudarė 120,14 %. Įvertinus Lietuvos ekonomikos dydį, akivaizdu, kad bet kokie Fondo lėšomis remiami projektai turėtų apimti ženkliai didesnę, nei Lietuvos, geografinę teritoriją kaip produkcijos realizacijos rinkas, kadangi tik tokiu atveju gali būti užtikrintas investicijų rentabilumas. Kartu reikėtų akcentuoti, kad platesnės, nei Lietuva, geografinės teritorijos traktavimas realizacijos rinka yra neatsiejamas nuo efektyvių logistinių produkcijos pristatymo galutiniam vartotojui sprendimų, įskaitant galimą verslo partnerių kitose ES valstybėse tinklą produkcijos platinimui. Be to, Fondo lėšomis remiamų projektų pavyzdžiai⁴² leidžia tvirtai teigti, kad realizacijos rinka gali būti laikomos ne tik ES, bet ir kitos pasaulio valstybės.

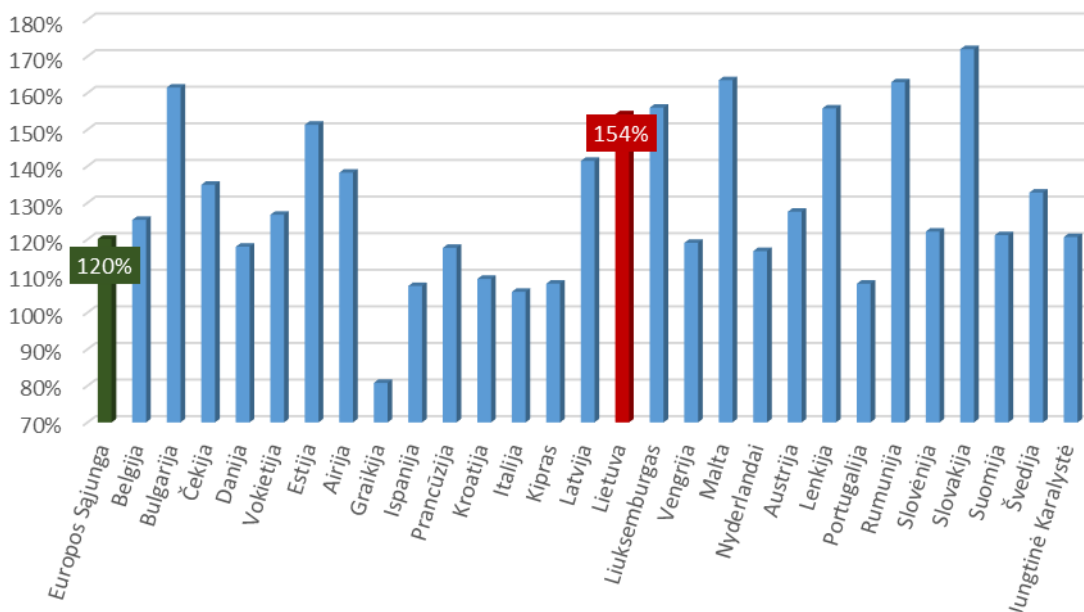
³⁹ <http://www.lba.lt/lt/pagrindiniai-banku-veiklos-rodikliai>

⁴⁰ Lietuvos Respublikoje bankai turi nuolat tenkinti 4,5 % 1 lygio nuosavo kapitalo rodiklį, 6 % 1 lygio kapitalo pakankamumo koeficientą bei 8 % bendro kapitalo pakankamumo koeficientą.

⁴¹ Šalies ataskaita. Lietuva 2016, p. 17. Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, SWD(2016) 83 final. http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/cr2016_lithuania_lt.pdf

⁴² <http://www.eib.org/efsi/efsi-projects/>

Paveikslas 4.2. ES valstybių BVP augimas 2006-2015 metais

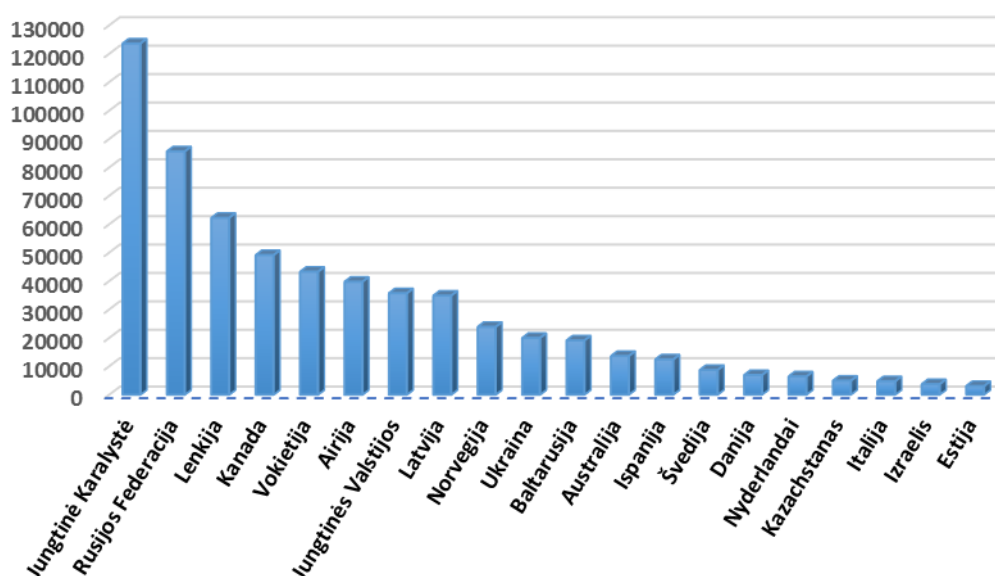

Duomenų šaltinis: [Europos Statistikos Tarnyba](#)

Lietuvos bendrojo nacionalinio produkto (BNP) kontekste aktualu, kad užsienio valstybėse gyvena pakankamai didelės lietuvių bendruomenės, kurių pagalba gali būti vykdoma natūrali eksporto plėtra, skleidžiant informaciją žodžiu apie naujai siūlomą kokybišką produkciją.

Pagal Statistikos departamento informaciją, užsienio valstybėse gyvena 619,6 tūkst., arba 16,9 % pasaulio lietuvių. Didžiausias lietuvių bendruomenes turi Jungtinė Karalystė, Rusijos Federacija, Lenkija, Kanada. Būtina pabrėžti, kad iš 10 valstybių, turinčių didžiausias lietuvių bendruomenes, penkios valstybės yra ES valstybės-narės, su kuriomis Lietuva yra bendroje rinkoje.

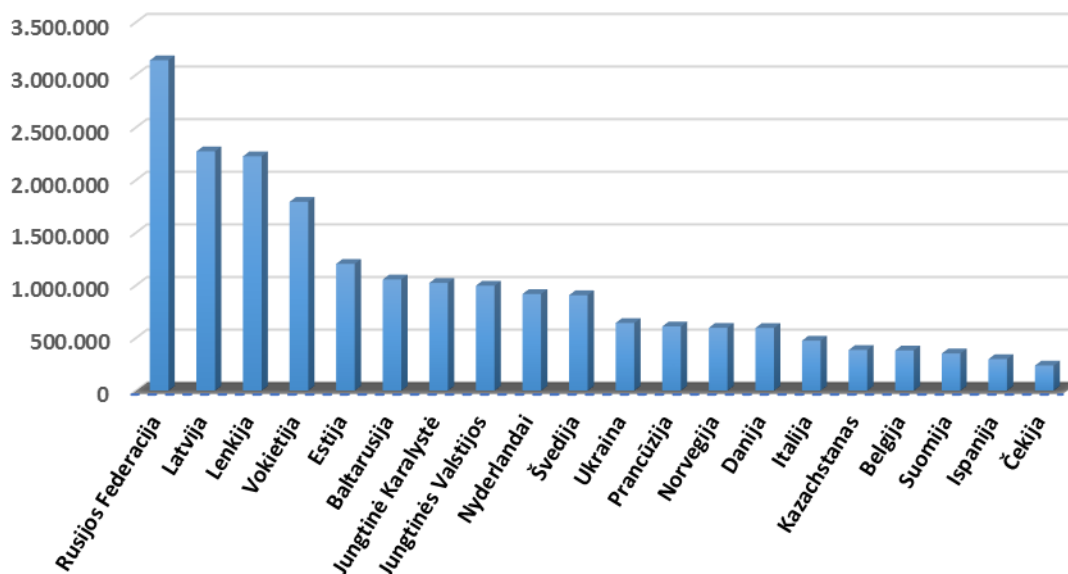
Paveikslas 4.3. Pagrindinės pasaulio lietuvių bendruomenės užsienio šalyse

Duomenų šaltinis: [Lietuvos statistikos departamentas](#)

Vertinant eksporto apimtis, akivaizdu, kad didele dalimi pagrindinės eksporto partnerės yra tos pačios valstybės, kuriose yra didžiausios lietuvių bendruomenės (15 iš 20 valstybių sutampa pagal abi kategorijas), todėl plati lietuvių bendruomenė yra vienas iš veiksnių, leidžiančių lengviau plėtoti eksportą į atskirą valstybę.

Paveikslas 4.4. Pagrindinės Lietuvos eksporto kryptys (valstybės)

Duomenų šaltinis: [Lietuvos statistikos departamentas](#)

Fondo įgyvendinimo Lietuvoje pažangos ir kokybės požūriū, ženkliai lengviau būtų plėtoti investicijas, kurių produkcijos pagrindinės tikslinės rinkos yra valstybės, kuriose yra didelės lietuvių bendruomenės (kadangi jose ženkliau lengviau būtų perprantama verslo kultūra bei reikalingos produkcijos paklausa) arba kurios turi labai didelę potencialią paklausą dėl savo ekonomikos ypatumų ir dydžio (pvz., Kinija, Indija, Japonija).

4.6. Lietuvos geografinė padėtis bei tarptautinė prekyba

Lietuvos geografinė situacija yra vienas iš veiksnių, galinčių ženkliai įtakoti Fondo įgyvendinimą Lietuvoje. Atsižvelgiant į tai, kad viena iš Fondo finansavimą gaunančių projektų reikalingų savybių yra orientacija į eksportą (tiek į ES, tiek į pasaulio rinkas), taip pat į tai, kad vykdoma nacionalinė regioninė politika turi ribotą efektyvumą (2.1. skyrius), parenkami investiciniai sprendimai logistikos požūriū turėtų pasinaudoti esamos infrastruktūros suteikiamomis galimybėmis. Pagrindinės krovinių pervežimo rūšys yra vežimas automobilių keliais, geležinkeliais, jūrų ir oro transportu.

Lietuvos Respublika turi sausumos sieną su ES valstybėmis, kuriose veikia bendra rinka, tai yra su Lenkija bei Latvija: siena su Lenkija yra Alytaus apskrities Lazdijų rajono savivaldybės, Marijampolės apskrities Kalvarijos savivaldybės ir Vilkaviškio savivaldybės riba, o siena su Latvija ribojasi su Klaipėdos apskrities, Telšių apskrities, Šiaulių apskrities, Panevėžio apskrities bei Utenos apskrities šiaurėje esančiomis savivaldybėmis (paveikslas žemiau). Kitaip tariant, beveik visi

regionai turi palankesnę geografinę padėtį, lyginant su Vilniaus ir Kauno regionais, pasinaudoti bendrosios rinkos privalumais, vykdant eksportą į ES valstybes tiek automobilių keliais, tiek geležinkeliais. Be to, Klaipėdos jūrų uostas turi išskirtinę galimybę vykdyti jūrų prekybos logistinį (įskaitant multimodalinį, tai yra panaudojant gabenimą jūra ir po to gabenimą kitomis transporto formomis) aptarnavimą.

Paveikslas 4.5. Lietuvos savivaldybės

Duomenų šaltinis: <http://www.lsa.lt/lt/nariai-savivaldybes>

Nagrinėjant tolimų eksporto kryptių galimybes, būtina įvertinti ir pervežimų oro transportu galimybes. Šiuo aspektu pažymėtina, kad Lietuvoje veikiančiam Vilniaus oro uostui jau yra suteiktas Fondo finansavimas infrastruktūros plėtrai, kurio pagalba bus užtikrinta Vilniaus oro uosto galimybė aptarnauti didėjančius keleivių srautus iki 2030 metų. Infrastruktūros plėtra leistų vienu milijonu padidinti aptarnaujamų keleivių srautus per metus⁴³, o Fondo investicijos siekia 30 mln. €. Akivaizdu, kad pralaidumo padidėjimas leis padidinti ir įprastų, ir tolimesnių eksporto rinkų pasiekiamumą, kas gali ženkliai padidinti Lietuvos produkcijos konkurencingumą ir prieinamumą. Be to, visi regionuose esantys oro uostai (Palangos, Kauno, Šiaulių), pasitelkiant multimodalinį transportavimą bei viešosios ir privačios partnerystės iniciatyvas, gali tapti potencialiais regioninio augimo centrų katalizatoriais, kurių pagalba būtų skatinama investicijų regionuose plėtra, visų pirma orientuojantis į tarptautines realizacijos rinkas.

Taip pat aktualu pažymėti, kad Lietuvos užsienio prekybos balansas nuolat yra neigiamas, tuo tarpu bendras ES tarptautinės prekybos balansas nuo 2013 m. yra teigiamas (lentelė žemiau). Šią tendenciją patvirtina ir 2016 m. pirmo pusmečio

⁴³ <http://www.eib.org/infocentre/register/all/63645111.pdf>

duomenys, kuriais remiantis ES tarptautinės prekybos balansas sudarė 16,9 mlrd. €⁴⁴, o Lietuvos užsienio prekybos balansas sudarė -1.134,2 mln. €⁴⁵.

Lentelė 4.3. Tarptautinės prekybos duomenys, mln. €

		2008	2009	2010	2011
ES	Importas	1.585.231	1.235.636	1.529.387	1.726.698
ES	Eksportas	1.309.147	1.093.961	1.353.196	1.554.180
ES	Balansas	-276.084	-141.675	-176.191	-172.519
Lietuva	Importas	21.144	13.123	17.653	22.826
Lietuva	Eksportas	16.077	11.797	15.651	20.151
Lietuva	Balansas	-5.067	-1.326	-2.002	-2.675

(lentelės tęsinys)

		2012	2013	2014	2015
ES	Importas	1.795.070	1.687.325	1.691.880	1.726.483
ES	Eksportas	1.684.261	1.736.648	1.703.019	1.790.652
ES	Balansas	-110.809	49.323	11.139	64.169
Lietuva	Importas	24.879	26.208	25.889	25.397
Lietuva	Eksportas	23.047	24.545	24.361	22.984
Lietuva	Balansas	-1.832	-1.663	-1.528	-2.413

Duomenų šaltinis: [Europos Statistikos Tarnyba](#)

Ekonominiu požiūriu teigiamas prekybos balansas reiškia, kad valstybei (jų grupei) eksportuojant daugiau produkcijos, nei jos yra importuojama, eksportuojamų prekių paklausa užsienio rinkose yra pakankamai didelė (didesnė, nei importuojamos produkcijos paklausa vidaus rinkoje), o tai suteikia galimybę dar labiau didinti eksporto apimtį, atsižvelgiant į tai, kad tarptautinė bendruomenė vis labiau pasitiki eksportuojamų prekių kokybe, kartu didėja ir tiesioginių užsienio investicijų apimtys. Kitaip tariant, Lietuvos prekybos duomenys, kaip ir kita šiame skyriuje pateikta informacija, leidžia teigti, kad turėtų būti aktyviai skatinamas prekių eksportas (nepažeidžiant ES taikomų valstybės pagalbos reikalavimų), siekiant sumažinti arba eliminuoti užsienio prekybos deficitą.

Aktualu pažymėti, kad šiuo metu vykstančios derybos dėl Transatlantinės prekybos ir investicijų partnerystės sutarties sudarymo tarp ES ir JAV leis ženkliai padidinti Lietuvos eksporto bei užsienio prekybos apimtį, taip pat padidinti BVP: priklausomai nuo prekybos tarp ES ir JAV liberalizavimo apimtį, prognozuojama, jog Lietuvos BVP papildomai galėtų augti nuo 0,1 proc. iki 0,4 proc. per metus arba dar daugiau⁴⁶.

Geografinės padėties atžvilgiu taip pat svarbu pažymėti, kad Lietuvai 2016 m. buvo suteikta 29, tai yra ženkliai aukštesnė, nei ankstesniais metais, vieta globaliame logistikos reitinge (GLR; lentelė žemiau).

⁴⁴ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/december/tradoc_151969.pdf

⁴⁵ [Lietuvos statistikos departamentas](#)

⁴⁶ Transatlantinės prekybos ir investicijų partnerystės susitarimo tarp ES ir JAV galimo poveikio Lietuvos prekybiniam ir investiciniams santykiams su JAV bei Lietuvos ekonomikai įvertinimas. Galutinė ataskaita | 2015 m. Smart Continent LT, UAB. // https://www.urm.lt/uploads/default/documents/Ekonomini%C4%97%20diplomacija/TTIP_studija_final.pdf

Lentelė 4.4. Lietuvos globalus logistikos reitingas

Metai	2007	2010	2012	2014	2016
GLR (vieta pasaulyje)	58	45	58	46	29
Muitinė	52	48	55	44	28
Infrastruktūra	80	54	82	39	27
Tarptautinis pristatymas	48	38	55	55	31
Logistikos operatorių kompetencija	64	56	57	57	30
Siuntų stebėjimas ir atsekamumas	74	46	83	49	27
Siuntų pristatymo savalaikiškumas	50	35	37	43	17

(lentelės tęsinys)

Metai	2007	2010	2012	2014	2016
GLR (įvertinimas)	2.78	3.13	2.95	3.18	3.63
Muitinė	2.64	2.79	2.73	3.04	3.42
Infrastruktūra	2.30	2.72	2.58	3.18	3.57
Tarptautinis pristatymas	3.00	3.19	2.97	3.10	3.49
Logistikos operatorių kompetencija	2.70	2.85	2.91	2.99	3.49
Siuntų stebėjimas ir atsekamumas	2.60	3.27	2.73	3.17	3.68
Siuntų pristatymo savalaikiškumas	3.40	3.92	3.70	3.60	4.14

Duomenų šaltinis: [Pasaulio bankas](#)

Kita vertus, būtina atkreipti dėmesį, kad didžiausias įvertinimas Lietuvai yra suteiktas pagal siuntų pristatymo savalaikiškumo kriterijų, o įvertinimai pagal kitus kriterijus (muitinės procedūrų efektyvumas ir sparta, prekybai ir transportavimui skirta infrastruktūra, pristatymo, taikant konkurencingus įkainius, organizavimo paprastumas, logistikos paslaugas teikiančių asmenų kompetencija ir paslaugų kokybė) yra mažesni, nei vidutinis Lietuvos įvertinimas (3.63 balo penkių balų skalėje). Pabrėžtina, kad Lietuvoje pasiekta labai didelė pažanga per 2012-2016 m. laikotarpį, didinant Lietuvos logistinį pasiekiamumą, kartu ir supaprastinant užsienio prekybos (įskaitant eksportą) organizavimo procesus. Šiuo metu viena iš esminių tobulinimo sričių, pagal kurią Lietuva turi žemiausius reitingus, lyginant su kitomis užsienio valstybėmis, yra pristatymo, taikant konkurencingus įkainius, organizavimo paprastumas bei logistikos paslaugas teikiančių asmenų kompetencija ir paslaugų kokybė.

4.7. Investicijų projektų / programų rizikos lygmuo

Investicijų projektai, kurie yra įgyvendinami Lietuvoje ir kurių sukuriama produkcija yra skiriama Lietuvos rinkai, susiduria su mažėjančios paklausos tendencijomis bei mažų pajamų lygiu, tai mažina investicijų projektų atsiperkamumą bei didina jų įgyvendinimo riziką. Kita vertus, investicijų projektai, kurių įgyvendinimo dėka atsirandanti produkcija yra skiriama tiek Lietuvos, tiek ES, tiek kitų pasaulio valstybių rinkai, turi žymiai mažesnę riziką, jeigu yra tinkamai

įvertinta ir išnagrinėta paklausos pusė (tai yra verslo plane išsamiai įvertintos produkcijos tikslinės grupės ir realizacijos rinkos).

Vertinant kitas investavimo rizikas, pagal mažumos investuotojų apsaugos lygį Lietuvai yra suteikiama 47 vieta pasaulyje iš 189 valstybių ir 14 vieta Europoje⁴⁷, tai vertintina kaip vidutinio lygio apsauga. Politinių rizikų valdymo aspektu, Lietuvai yra suteiktas vienas iš didžiausių skolinimosi reitingų per jų teikimo Lietuvai istoriją nuo 1996 m. (Moody's A3/stab. ir A3; Standard & Poor's bei Fitch Ratings A-/stab. ir A-⁴⁸), todėl politinių rizikų pasireiškimas (pvz., investavimo metu sukurto turto nacionalizacija) yra labai mažai tikėtinas. Be to, pagal *Doing Business 2016* rodiklius, Lietuva yra 20 valstybė pasaulyje, pagal verslo pradžios rodiklį – aštunta pasaulyje, kas leidžia teigti, jog investavimo pradžios sąlygos yra palankios lyginant su kitomis pasaulio valstybėmis.

Vienas iš pagrindinių trūkumų, kuris gali neigiamai paveikti Fondo finansuojamų projektų įgyvendinimą Lietuvoje yra viešųjų investicijų efektyvumo stoka: administraciniai gebėjimai priimti tinkamus investicinius sprendimus yra nepakankami, o viešųjų pirkimų procedūros, ypač savivaldybių lygmenyje, ne visada yra visiškai skaidrios⁴⁹, todėl procedūrų, susijusių su projektų parengimu bei patvirtinimu, optimizavimas leistų didesnę dėmesį skirti vykdomų investicijų efektyvumui.

Vis dėlto, jeigu yra imamasi reikalingų priemonių siekiant užtikrinti investicijos atsiperkamumo analizę (tinkamai parengiami bei patikrinami investicijų projektai ir/ar verslo planai), Lietuvos teisinės aplinkos sąlygos nepadidina investicijų projektų rizikos lygmens.

4.8. Inovacijų apimtys

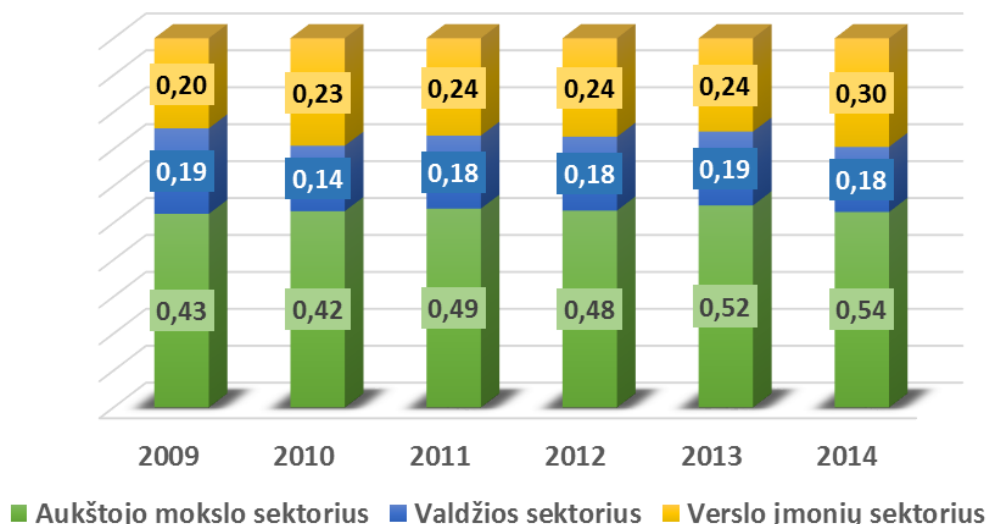
Vienas iš pagrindinių Lietuvos ekonomikos trūkumų, nuolat akcentuojamas tarptautinių organizacijų rengiamuose dokumentuose, yra inovatyvios veiklos ekonomikoje stoka. Lietuva yra laikoma vidutine inovatore pagal 2016 m. Europos inovacijų švieslentės duomenis. Vienas iš dažniausiai naudojamų kriterijų yra MTEPI išlaidų, lyginant su BVP, rodiklis: remiantis 2016 m. Nacionaline reformų darbotvarke, investicijos į mokslinius tyrimus, eksperimentinę plėtrą 2014 m. sudarė 1,01 % nuo BVP (tuo tarpu 2009 m. šio pobūdžio investicijos sudarė 0,83 % nuo BVP).

⁴⁷ <http://www.doingbusiness.org/rankings>

⁴⁸ <http://finmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/valstybes-skolos-valdymas/kredito-reitingai/lietuvos-kredito-reitingu-raida>

⁴⁹ Šalies ataskaita. Lietuva 2016, p. 9. Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, SWD(2016) 83 final. http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/cr2016_lithuania_lt.pdf

Paveikslas 4.6. Lietuvos MTEPI išlaidų santykis su BVP, %

Duomenų šaltinis: [Lietuvos statistikos departamentas](http://www.stat.gov.lt)

Kita vertus, verslo įmonių sektoriaus MTEPI išlaidos, lyginant su BVP, santykinis dydis padidėjo labai neženkliai, tai yra nuo 0,24 % BVP iki 0,30 % BVP. Atkreiptinas dėmesys, kad ES struktūrinės paramos lėšos ženkliai prisidėjo tiek prie verslo įmonių, tiek prie valdžios ir aukštojo mokslo sektoriaus MTEPI sričiai skiriamo finansavimo (lentelė žemiau). Kita vertus, ES struktūrinė parama yra ribotas laike finansavimo šaltinis, tai sukelia MTEPI veiklos finansavimo tvarumo klausimus.

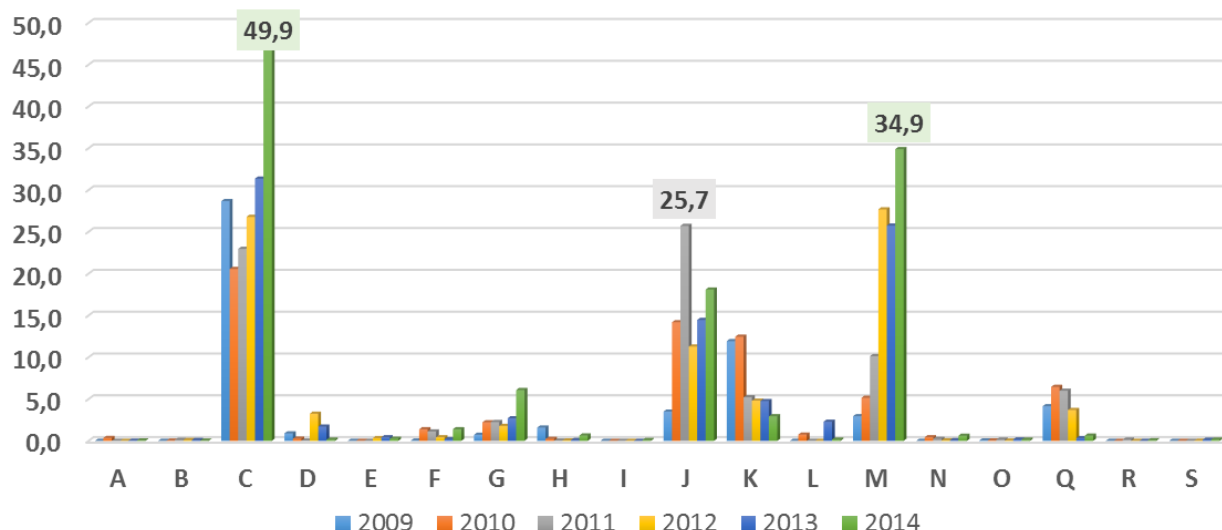
Lentelė 4.5. 2007-2013 ES struktūrinės paramos išmokėjimai, mln. €

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015-2016*
Ekonomikos augimo veiksmų programos VP2 1 prioriteto priemonių išmokėjimai (verslo sektoriui)	-	6,26	13,73	22,33	35,86	28,32	31,31	45,03
Ekonomikos augimo veiksmų programos VP2 1 prioriteto priemonių išmokėjimai (aukštojo mokslo ir valdžios sektoriui)	-	4,18	21,71	59,41	67,86	53,26	62,95	83,88
Iš viso:		10,44	35,44	81,74	103,72	81,58	94,26	128,91

Duomenų šaltinis: sudaryta autorių pagal <http://www.esparama.lt>; * - iki 2016 m. rugpjūčio 18 d.

Būtina pabrėžti, kad didžioji dalis MTEPI išlaidų yra skiriama/patiriama EVRK C (apdirbamoji gamyba), J (informacija ir ryšiai), bei M (profesinė, mokslinė ir techninė veikla) sektoriuose. Be to, didžioji viešojo finansavimo MTEPI išlaidoms 2007-2013 m. dalis buvo skiriama investicijoms į „kietąją“ mokslinių tyrimų infrastruktūrą.

Paveikslas 4.7. MTEPI išlaidos pagal sektorius, mln. €

Duomenų šaltinis: [Lietuvos statistikos departamentas](#), detalus kiekvienos EVRK sekcijos pavadinimas yra pateiktas 1 priede.

Pabrėžtina, kad MTEPI išlaidų apimčių augimas nėra pagrindinis tikslas, kurio turėtų būti siekiama, kadangi MTEPI išlaidų pagalba turėtų būti skatinimas ekonomikos inovatyvumas bei galimybė kuri naujus aukštos pridėtinės vertės produktus. Vertinant galimybes pasiekti šį tikslą, Lietuvos ūkio subjektai taip pat turi neišnaudotą potencialą plėtoti išorės inovacijų panaudojimą, tai yra padidinti inovacijų įsisavinimo gebėjimų rodiklius, pagal kuriuos Lietuva yra viena iš paskutiniųjų pasaulyje⁵⁰.

4.9. Informacinių technologijų infrastruktūra

Lietuvoje yra stipriai išvystyta informacinių technologijų infrastruktūra ir plačiajuosčio interneto prieiga. Plačiajuosčio interneto prieiga techniškai yra prieinama 97 % namų ūkių, bei mėnesio mokestis už šią prieigą sudaro tik pusę vidutinio ES mokesčio (atsižvelgus į pajamų skirtumus, tai yra naudojant santykinį dydį), tačiau faktiškai šia prieiga naudojasi tik 60 % namų ūkių. Be to, tik 43,9 % visų interneto vartotojų (31,8 % visų individų) 2015 m. užsakė paslaugas ar prekes internetu, tai yra ženkliai mažiau, nei ES rodiklis (atitinkamai 65,4 % visų interneto vartotojų ir 53,2 % visų individų)⁵¹.

Šis potencialas gali būti sėkmingai išnaudojamas, skatinant aukštos pridėtinės vertės paslaugų eksportą, taip pat investicijų projektų, skirtų plėtoti naujas elektroniniu būdu teikiamas paslaugas, įgyvendinimą.

⁵⁰ Šalies ataskaita. Lietuva 2016, p. 33. Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, SWD(2016) 83 final. http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/cr2016_lithuania_lt.pdf

⁵¹ [DESI \(Digital Economy and Society Index\)](#)

4.10. Pagrindiniai ekonominės situacijos veiksniai ir jų valdymas

Įvertinus Lietuvos ekonomikos ypatumus, galinčius turėti poveikį Fondo įgyvendinimui Lietuvoje, taip pat ankstesniuose skyriuose pateiktą informaciją, žemiau nurodomi esamos Lietuvos ekonominės situacijos veiksniai, galintys neigiamai paveikti Fondo įgyvendinimo galimybes bei pasiūlomos galimos priemonės šių veiksmų poveikio sumažinimui.

Lentelė 4.6. Lietuvos ekonominės situacijos veiksniai ir jų valdymo priemonės

Ekonominės situacijos veiksnys	Galimos priemonės veiksmo poveikio sumažinimui
Materialinių investicijų apimtys yra beveik pasiekusios tvarų lygį	<p>Esant aukštam materialinių investicijų lygiui, gali būti laikoma ir komunikuojama, kad investicinė veikla Lietuvoje vykdoma pakankamai aktyviai, kas gali neigiamai atsilipti potencialių projektų vykdytojų iniciatyvoms plėtoti investicijų projektus. Kaip minėta, net ir tvarų lygį viršijančios investicijų apimtys laikytinos teigiama tendencija, jeigu yra užtikrinamas objektyvus investicijų projektų pagrįstumo vertinimas.</p> <p>Šio veiksmo kontekste siūloma priemonė yra aiškiai komunikuoti poreikį užtikrinti sąnaudų ir naudos analizės taikymą, plėtojant viešąją infrastruktūrą, bei konservatyviai įvertinti investicijų projektų rizikingumą, plėtojant rinkoje teikiamos produkcijos kūrimui skirtus investicijų projektus.</p>
Investicijų apimčių priklausomybė nuo ESI fondų lėšų	<p>Investicijų apimčių priklausomybė nuo viešojo finansavimo gali sukelti staigų rodiklio kritimą, sumažėjus ESI fondų finansavimo apimtims 2021-2027 m. laikotarpiu.</p> <p>Siūlomos priemonės yra:</p> <ol style="list-style-type: none"> aiškiai komunikuoti pareiškėjams bei projektų vykdytojams neišvengiamą poreikį persiorientuoti nuo dotacijos forma teikiamo finansavimo į gražintiną finansavimą tam, kad pareiškėjas (ūkio subjektas), kuris yra gavęs ir panaudojęs ESI fondų lėšas, jau dabar suprastų, kad toks finansavimas dažniausiai yra valstybės pagalba (viešasis finansavimas pagerina ūkio subjekto padėtį kitų ūkio subjektų atžvilgiu, kadangi yra kompensuojama dalis patiriamų investicinių išlaidų). Gaunant dotacijas, pareiškėjai tampa mažiau atsparūs konkurencijai tada, kai dotacijos teikimas sustabdomas, todėl įgyvendinus subsidijos forma finansuojamus projektus, projektų vykdytojams yra sunkiau konkuruoti vėlesniais ūkio subjekto plėtros etapais; sukurti <u>vieną</u> į pareiškėjų poreikius orientuotą nacionalinę skatinamojo finansavimo įstaigą, kuri teiktų pagalbą, konsultuojant projektų vykdytojus apie galimus gražintino finansavimo šaltinius, nesusijusius su decentralizuotai valdomomis ESI fondų lėšomis.
Iš esmės visi ūkio subjektai Lietuvoje priskirtini SVV arba vidutinės kapitalizacijos įmonėms	<p>Daugeliui ūkio subjektų jų dydis neleidžia plėtoti didelės apimties projektų, kurie tuo pačiu būtų susiję su didelėmis investicijomis (virš 10 mln. €), kas gali neigiamai paveikti Fondo įgyvendinimą Lietuvoje.</p> <p>Siūlomos priemonės yra:</p> <ol style="list-style-type: none"> sukurti nacionalinę investavimo platformą, per kurią būtų finansuojami projektai, neviršijantys 10 mln. €, teikti potencialiems projektų vykdytojams konsultacijas, kaip būtų galima įgyvendinti jungtinius projektus, skirtus

Ekonominės situacijos veiksnys	Galimos priemonės veiksnio poveikio sumažinimui
	sukurti didesnių eksporto rinkų poreikius atitinkančius gamybinius pajėgumus (platformos rėmuose arba plėtojant atskirus projektus tiesiogiai per EIB).
Žemas gyventojų pajamų lygis bei visuminė paklausa	<p>Žemas gyventojų pajamų lygis bei žema visuminė paklausa nulemia žemą investicijų vidaus rinkoje atsiperkamumą, kas gali neigiamai paveikti didesnio masto investicijas Lietuvoje.</p> <p>Siūloma priemonė yra aiškiai komunikuoti, kad visi didesnės apimties Fondo lėšomis finansuojami projektai turėtų būti orientuoti į eksporto apimčių augimą, arba turėti aiškią stabilią paklausą vidaus rinkoje. Tokių projektų įgyvendinimas ne tik didintų gamybinius pajėgumus Lietuvoje, bet ir didintų Lietuvoje gyventojų pajamas dėl didesnės pridėtinės vertės kūrimo vietos rinkoje, tuo pačiu ir Lietuvos visuminę paklausą.</p>
Projektų finansavimo ypatumai, neleidžiantys finansuoti rizikingų projektų Investicijų į inovatyvias veiklas trūkumas	<p>Dėl finansavimo rinkoje veikiančių rizikos vengiančių kredito įstaigų priimamų sprendimų, Lietuvoje fiksuojamas aukštas atsisakymo suteikti finansavimą procentas, kas riboja investicijų į inovatyvias bei rizikingas veiklas apimtis, kartu ir sukuriama produkcijos aukštą pridėtinę vertę.</p> <p>Siūlomos priemonės yra:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) komunikuoti galimybę ir poreikį perimti įgytas žinias (<i>know-how</i>) iš kitų valstybių bei kitų juridinių asmenų, ypač akcentuojant informacijos perdavimą iš aukštu darbo našumu pasižyminčių sektorių į sektorius, kuriuose yra žemas darbo našumas. Tokiu būdu ne tik būtų skatinama greitesnė pažanga (<i>know-how</i> perėmimas), bet ir būtų išvengta neefektyvių investicijų į MTEP veiklas, kai tokių veiklų rezultatas jau yra prieinamas, pasitelkiant intelektualinės nuosavybės perdavimo būdus, b) informuoti pareiškėjus apie galimybę įgyvendinti jungtinius projektus, kurių metu būtų pritraukiami visi arba daugelis produkto gamybos grandinėje dalyvaujančių ūkio subjektų, siekiant paskatinti sektorių klasterizaciją bei bendradarbiavimą ir dalinimąsi turima patirtimi. Tokiu būdu, išlaikant konkurenciją, būtų sukuriama papildoma pridėtinė vertė visiems dalyvaujantiems ūkio subjektams (bendradarbiavimo sinergija), kadangi dėl didesnių ir efektyvesnių gamybos pajėgumų pavyktų ženkliai išplėsti tikslines rinkas ir eksporto apimtis.
Kvalifikuotų žmogiškųjų išteklių trūkumas	<p>Dėl darbo rinkoje egzistuojančio atotrūkio tarp potencialių darbuotojų kvalifikacijos ir darbo pasiūlos (darbdaviams reikalingos darbuotojų kvalifikacijos), Fondo įgyvendinimas gali būti veikiamas neigiamai, kadangi plėtojant gamybinius pajėgumus, nebus užtikrintas jų efektyvus panaudojimas.</p> <p>Siūlomos priemonės yra:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) aiškiai komunikuoti apie esamos darbo rinkos trūkumus visiems švietimo procese dalyvaujantiems subjektams, b) skatinti potencialių projektų vykdytojus / pareiškėjus investicijų projektuose numatyti priemones, kurių pagalba būtų užtikrintas gamybinių pajėgumų panaudojimui reikalingos kvalifikacijos darbuotojų egzistavimas, kai jų reikės, aktyviai patiems rengiant šiuos darbuotojus (pvz., inicijuoti civilinės teisės reguliuojamų sutarčių su būsimais darbuotojais sudarymą, pagal kurias būtų teikiama tikslinė kvalifikacijos kėlimui skirta paskola iš ūkio subjekto lėšų,

Ekonominės situacijos veiksnys	Galimos priemonės veiksnio poveikio sumažinimui
	<p>kurią darbuotojas įsipareigotų gražinti įsidarinęs šiame ūkio subjekte po kvalifikacijos įgijimo, o pats ūkio subjektas šiam tikslui skirtą finansavimą (paskolos forma teikiama lengvatinę paskolą) gautų kaip Fondo finansavimą. Tokiu būdu būtų valdoma darbuotojų kvalifikacijų neatitiktis darbdavių poreikiams, o darbuotojams būtų užtikrinta darbo vieta, pabaigus kvalifikacijos kėlimo kursą.</p>
<p>Mažas Lietuvos ekonomikos dydis</p>	<p>Mažas Lietuvos ekonomikos dydis yra susijęs su maža visumine paklausa bei su mažomis gyventojų pajamomis. Siūloma priemonė atitinka aukščiau nurodytą priemonę: aiškiai komunikuoti, kad visi didesnės apimties Fondo lėšomis finansuojami projektai turėtų būti orientuoti į eksporto apimčių augimą, arba turėti aiškią stabilią paklausą vidaus rinkoje. Tokių projektų įgyvendinimas ne tik didintų gamybinius pajėgumus Lietuvoje, bet ir didintų gyventojų pajamas Lietuvoje dėl didesnės pridėtinės vertės kūrimo vietos rinkoje, tuo pačiu ir Lietuvos visuminę paklausą.</p>
<p>Žemas išplėtotas informacinių technologijų infrastruktūros panaudojimas elektroninių paslaugų teikimui</p>	<p>Žemas IRT infrastruktūros panaudojimas yra neigiamas veiksnys ekonominio potencialo neišnaudojimo požiūriu, tačiau tai yra vienas iš teigiamų veiksnių, suteikiančių galimybę plėtoti Fondo finansavimu paremtas investicijas, kuriant tiek elektronines paslaugas, tiek skatinant antrinį valstybės institucijų jau turimų duomenų panaudojimą, kuriant verslui ir gyventojui reikalingas paslaugas.</p>

Duomenų šaltinis: sudaryta autorių.

5. LIETUVOJE ĮGYVENDINAMŲ PROJEKTŲ POŽYMAI

Apibendrinant ankstesniuose skyriuose pateiktą informaciją, žemiau nurodomi bendri pagrindiniai požymiai, kuriuos turėtų turėti investicijų projektas, įgyvendinamas Lietuvoje, tam, kad būtų tikslinga svarstyti klausimą dėl Fondo teikiamo finansavimo šiam projektui.

Kaip pagrindiniai (būtinai), turėtų būti nurodyti šie požymiai:

- a) pareiškėjas yra parengęs investicijų projektą (viešajai infrastruktūrai) arba verslo planą (rinkos paslaugoms teikti naudojamai infrastruktūrai),
- b) remiantis prognozių duomenimis, projektas generuoja pajamų srautus, kurių pakanka susigrąžinti atliktas investicijas (projektas yra ekonomiškai gyvybingas) panaudojant lėšų šaltinius, atsirandančius iš trečiųjų asmenų arba iš viešojo sektoriaus,
- c) projektas atitinka Fondo finansavimo prioritetus,
- d) investicijų projektas yra orientuotas į darbo našumo didinimą, didinant produkcijos apimtį ir/arba mažinant produkcijos gamybos kaštus.

Kaip papildomi požymiai, kurie parodytų, kad projektas galėtų būti teikiamas Fondo finansavimui, gali būti formuluojami šie požymiai:

- a) projektui anksčiau nebuvo suteiktas finansavimas (tos pačios apimtį arba tam pačiam laikotarpiui) dėl pernelyg didelės finansuotojui nepriimtinos rizikos,
- b) projektui nebuvo suteikta subsidija (dotacija) investicijų projekto įgyvendinimui dėl to, kad projektas neatitiko jos skyrimo sąlygų,
- c) investicijų projektas yra skirtas vykdyti ilgalaikes investicijas, kurių atsipirkimo laikotarpis viršija 10 metų,
- d) investicijų projektu yra siekiama kurti naują produkciją arba didinti esamos produkcijos apimtį naujoms / esamoms eksporto rinkoms,
- e) investicijų projektu yra skatinamas ilgalaikis bendradarbiavimas tarp tame pačiame ekonominės veiklos sektoriuje veikiančių ūkio subjektų, tokiu būdu didinant investicijų apimtį bei pasinaudojant išteklių sutelkimo (angl. *resource pooling*) suteikiamu konkurenciniu pranašumu, įskaitant galimus klasterizacijos atvejus bei naujas produkcijos realizacijos kryptis,
- f) investicijų projektu yra siekiama sujungti skirtingus finansavimo šaltinius (angl. *blending*),
- g) investicijų projektą yra siekiama įgyvendinti ekonominės veiklos sektoriuje, kuriam buvo teikiamas mažesnis viešasis finansavimas 2004-2016 m. laikotarpiu, tai yra B (kasyba ir karjerų eksploatavimas), I (apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla), F (statyba), N (administracinė ir aptarnavimo veikla), G (didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas), L (nekilnojamojo turto operacijos), J (informacija ir ryšiai) ekonominės veiklos sektoriuose.
- h) numatoma projekto investicijų apimtį viršija 10 mln. €, arba projektą yra numatoma įgyvendinti viešosios ir privačios partnerystės būdu.

6. LIETUVOS INVESTICINĖS APLINKOS YPATUMAI

Siekiant nustatyti pagrindinius investicinio klimato tobulintinus aspektus Lietuvoje, šiame skyriuje įvertinama prieinama nacionalinė bei tarptautinių organizacijų statistinė informacija, susijusi su Lietuvos investiciniu klimatu.

Remiantis 2016 m. Šalies ataskaita⁵², paskelbta 2016 m. vasario 2 d., Lietuvoje mažėja ne tik bendras gyventojų skaičius, bet ir darbingo amžiaus gyventojų skaičius. Kartu situacija darbo rinkoje tampa labiau įtempta, kas sąlygoja darbo užmokesčio augimą bei darbo rinkos paklausos ir pasiūlos neatitikimus. Didesnis darbo užmokesčio dydis, nors ir vertintinas kaip teigiamas aspektas socialiniu požiūriu, investicinėje aplinkoje skatina šalies konkurencingumo mažėjimą, todėl darbo užmokesčio augimą turi lydėti toks pats spartus našumo augimas.

Lentelė 6.1. Darbo našumo augimas

Darbo našumo augimas, %	2004	2005	2006	2007	2008	2009
ES (28 valstybės-narės)	96,9	97,9	99,4	100,6	100,0	97,3
Lietuva	77,4	82,8	89,2	97,1	101,0	93,2

(lentelės tęsinys)

Darbo našumo augimas, %	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ES (28 valstybės-narės)	100,0	101,6	101,5	102,1	102,4	103,2
Lietuva	100,0	105,5	107,7	110,0	111,1	111,5

Duomenų šaltinis: [Europos Statistikos Tarnyba](#).

Akivaizdu, kad darbo našumo augimas sulėtėjo 2014-2015 metais, kas, atsižvelgiant į spartesnį darbo užmokesčio augimą, mažina ūkio konkurencingumą. Be to, įvertinus 2014-2015 metų darbo našumo duomenis pagal ekonominės veiklos sektorius (3 priedas), akivaizdu, kad didžiausią darbo našumą turi EVRK D (elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas), L (nekilnojamojo turto operacijos) bei J (informacija ir ryšiai) ekonominės veiklos sektoriai. Mažiausiu našumu pasižymi A (žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė), R (meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla) bei P (švietimas) ekonominės veiklos sektoriai.

Kaip minėta, darbo našumo augimas yra galimas, didinant gamybinius pajėgumus, darbuotojų kvalifikaciją (gebėjimus efektyviau atlikti pavestas užduotis, arba, kitaip tariant, pagaminti daugiau per tą patį laiką), automatizuojant verslo procesus ir kt. Aktualu, kad didžiausiu ūkio subjektų skaičiumi pasižymintys ekonominės veiklos sektoriai (G, M bei S sektoriai) turi arba vidutinį našumą (G, M sektoriai), arba ženkliai mažesnį, nei vidutinis (S sektorius). Kitaip tariant, investicijos šiuose sektoriuose ženkliai padidintų viso ūkio darbo našumą. Be to, taip pat našumą ženkliai turėtų padidinti investicijos sektoriuose, kurie turi žemiausią našumą, tai yra A (žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė), R (meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla) bei P (švietimas) ekonominės veiklos sektoriuose.

⁵² http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/cr2016_lithuania_en.pdf

Atliekant apklausą, respondentai taip pat įvertino Lietuvos verslo aplinkos ypatumų įtaką ilgalaikėms investicijoms Lietuvoje. Įvertinus šiuos duomenis (5 priedas), teigtina, kad ilgalaikių investicijų vykdymui labiausiai trukdo (labai trukdo bei šiek tiek trukdo) kvalifikuotų darbuotojų trūkumas (69,8 % atveju) bei strateginių teisės aktų, kurie lemia ekonominį vystymąsi, nuostatų nestabilumas (71 % atveju). Be to, strateginių teisės aktų nuostatų nestabilumas, kaip labai ilgalaikėms investicijoms trukdantis veiksnys, nurodytas 39,8 % atveju.

Šiek tiek trukdančiais veiksniais dažniausiai buvo įvardintos spartus verslo sąlygų kitimas dėl makroekonominių priežasčių (41,3 % atveju), kvalifikuotų darbuotojų trūkumas (37,5 % atveju) bei inovatyvumo ir verslo idėjų stoka (36,6 % atveju).

Mažiausiai trukdančiais veiksniais respondentai laikė teisinio reglamentavimo stoką (veiksny buvo laikomas neaktuali ilgalaikėms investicijoms, mažai trukdančiu arba netrukdančiu 56,5 % atveju) bei kredito įstaigų finansavimo stoką (veiksny buvo laikomas neaktuali ilgalaikėms investicijoms, mažai trukdančiu arba netrukdančiu 49,4 % atveju). Pabrėžtina, kad ūkio subjektai, vertindami savo projektų įgyvendinimą, nurodė, kad finansavimo (ne)prieinamumas yra viena iš esminių priežasčių, dėl kurių jų projektai nebuvo įgyvendinti (3.4. skyrius), tačiau vertinant bendrą verslo aplinką, buvo laikomasi nuomonės, kad ilgalaikėms investicijoms finansavimo sąlygos, kaip verslo aplinkos sudedamoji dalis, nedaro esminės įtakos. Kitaip tariant, respondentai tuo pačiu metu nurodė, kad investicijų finansavimo sąlygos, kaip verslo aplinkos sudedamoji dalis, yra pakankamai geros, tačiau nagrinėjant konkrečius projektus finansavimo (ne)prieinamumas yra vienas iš esminių trūkumų. Atitinkamai, darytina išvada, kad ūkio subjektai siekia įgyvendinti didesnės rizikos projektus, kuriems neranda finansavimo.

Kitaip, nei vertinant teisinio reglamentavimo stoką, respondentai nurodė pernelyg griežtą teisinį reglamentavimą, kaip veiksnį, neigiamai veikiančią ilgalaikes investicijas žymiai dažniau (43,3 % atveju šis veiksnys buvo vertinamas kaip labai arba šiek tiek trukdantis investicijoms). Šios respondentų nuostatos atitinka Šalies ataskaitoje (2016) nurodytas rekomendacijas didinti viešųjų pirkimų veiksmingumą, tai yra supaprastinti taisykles bei procedūras ir didinti viešųjų pirkimų skaidrumą.

Mokestinė aplinka yra vertinama kaip trukdanti investicijoms 51,6 % – 52,7 % atveju, nors nepriklausoma analizė patvirtina, kad mokestinės pajamos, lyginant su BVP, yra vienos mažiausių Europoje (lentelė žemiau).

Lentelė 6.2. Mokesčių pajamų ir BVP santykis

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*
Europos Sąjunga (28 valstybės)	39,3	39,3	39,2	38,5	38,5	38,9	39,6	39,9	40,0	-
Estija	30,7	31,4	31,6	35,1	33,5	31,7	31,7	31,7	32,5	33,8
Latvija	29,0	28,5	28,2	27,6	28,2	28,1	28,9	28,9	29,3	-
Lietuva	30,4	30,4	30,9	30,6	28,7	27,6	27,3	27,4	28,0	-

Duomenų šaltinis: [Europos Statistikos Tarnyba](#).

Kita vertus, Lietuvoje taip pat yra didelė šešėlinės ekonomikos dalis ir nesurenkamų mokesčių potencialas, todėl sumažinus pastaruosius rodiklius iki ES vidurkio (pvz., PVM prievolių vykdymo atotrūkis Lietuvoje yra 37,7 %, o ES vidurkis yra 15,2 %), mokestinės pajamos, kartu ir jų santykis su BVP gali ženkliai išaugti. Taip pat neigiamam mokestinės aplinkos vertinimui taip pat turi įtakos atskirų

mokesčių surinkimo taisyklės (pvz., avansinio pelno mokesčio, avansinio nekilnojamojo turto mokesčio mokėjimas).

Be to, nurodytos kitos priežastys, neigiamai veikiančios investicinį klimatą Lietuvoje:

- didelė šešėlinės ekonomikos dalis. Kaip minėta, dėl šios priežasties potencialūs investuotojai, ypač užsienio, negali būti tikri dėl investicijų plano rizikos, todėl esant galimybei renkasi kitas alternatyvas (regionus arba valstybes),
- nelankstus darbo santykių reglamentavimas, dėl kurių investuotojams atsirandantys įsipareigojimai darbuotojų atžvilgiu yra neproporcingi (per dideli), vertinant potencialių investicijų projektų atsiperkamumą,
- nepakankama švietimo kokybė, kurios rezultatas yra specialistai, neatitinkantys darbo rinkos poreikių,
- maža rinka, turinti mažą visuminę paklausą, ką sąlygoja žemas pajamų lygis,
- nesąžininga konkurencija, taip pat didelė konkurencija ne tik ES vidaus rinkoje, bet ir pasaulio mastu,
- biurokratinės procedūros bei reikalavimai, kuriuos sudėtinga ne tik vykdyti, bet ir sužinoti (kliūtys atsiranda/paaiškėja jau pradėjus plėtoti ūkinę veiklą),
- korupcija savivaldybių lygyje, politinių krypčių bei nuostatų nestabilumas,
- mažas finansavimo intensyvumas, tai yra pernelyg žemas teikiamo finansavimo ir tinkamų finansuoti išlaidų santykis.

Didžioji dalis nurodytų aplinkybių atitinka faktinius statistinius rodiklius bei reikalauja teisės aktų, jų įgyvendinimo priežiūros ir/arba politinės kultūros keitimo (didelė neformali ekonomikos dalis, darbo santykių reglamentavimas, nepakankama švietimo kokybė, biurokratinės procedūros, korupcija bei politinių krypčių nestabilumas).

7. FONDO FUNKCIONAVIMO LIETUVOJE MECHANIZMAS

Nagrinėjant galimą funkcionavimo mechanizmą, visų pirma turėtų būti akcentuoti keli pagrindiniai aspektai, ypatingai svarbūs iš projekto vykdytojo / pareiškėjo perspektyvos:

- a) Fondas yra vienas iš daugelio skirtingų finansavimo šaltinių, kuris pareiškėjų požiūriu, kaip ir kiti finansavimo šaltiniai, turi sudėtingą administravimo mechanizmą, reikalaus skirti daug laiko finansavimo teikimo taisyklių nagrinėjimui (pagal apklausos duomenis, pagrindinė atsisakymo nagrinėti Fondo teikiamas galimybes priežastis yra sudėtingai atrodantis administravimo mechanizmas),
- b) Fondo teikiamas finansavimas yra gražintina forma teikiamas finansavimas, todėl šiuo metu yra gerokai mažiau patrauklus finansavimo šaltinis, nei 2014-2020 m. laikotarpio ESI fondų lėšos (tiems ūkio subjektams, kurie turi galimybę jais pasinaudoti; 89,13 % viso pagal 2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programą numatyto paskirstyti finansavimo bus teikiama negražintinos subsidijos forma),
- c) Pagal apklausos duomenis, didžioji respondentų dalis teikia prioritetą ilgalaikiai, stabiliai plėtrai, todėl yra linkę ir ieško galimybių įgyvendinti didesnės apimties investicijų projektus, kurių atsipirkimo laikotarpis yra ilgesnis nei 10 metų.

Įvertinus nurodytus aspektus, siūlomi žemiau pateikiami Fondo administravimo Lietuvoje mechanizmai, kurie apima institucinę sąrangą bei funkcinį dalyvavimą Fondo finansavimo skatinimo, taip pat finansavimo teikimo veikloje.

Siekiant Fondo funkcionavimo mechanizmo skaidrumo bei paprastumo, Lietuvoje turėtų būti paskirta įstaiga, kuriai Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu būtų pavesta vykdyti nacionalinės skatinamojo finansavimo įstaigos (NSFI) funkcijas, atitinkanti šiuos kriterijus:

- a) paskirta įstaiga turėtų būti jau veikianti, patirties turinti įstaiga, kuri turėtų galimybę vystyti finansinių priemonių forma teikiamą finansavimą,
- b) vieno langelio principu veikianti įstaiga, kurioje pareiškėjai galėtų gauti tinkamą pagalbą bei patarimus, kaip turėtų būti struktūrizuojamas investicijų projektas, kuriam siekiama gauti Fondo finansavimą, atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjai neturėtų skirti daugiau, nei būtina, laiko administraciniams klausimams, nesusijusiems su jų investicijų/verslo projekto turiniu. Kitaip tariant, mechanizmas turėtų užtikrinti, kad kiekvienas Fondo finansavimo veikloje dalyvaujantis subjektas skirtų laiką būtent toms veikloms, kurias tas subjektas geriausiai išmano:
 - a. pareiškėjai / projekto vykdytojai turėtų skirti laiką investicijų projekto idėjai bei turinio parengimui, taip pat projekto įgyvendinimui bei savo dalies finansavimui,
 - b. projektui reikalingo finansavimo, kiek jis gali būti padengtas Fondo teikiamu finansavimu, turėtų rūpintis paskirta įstaiga, įskaitant visos reikalingos informacijos, kurią yra surinkusios valstybės institucijos,

surinkimą iš šių valstybės institucijų, pasinaudojant valstybės informacinių išteklių teikiamomis galimybėmis (ypač SODRA, VMI, VĮ Registrų centras valdomi informaciniai ištekliai), bei reikalaujant pateikti iš pareiškėjo tik tą informaciją, kuri yra neišvengiamai būtina, siekiant priimti sprendimą dėl finansavimo skyrimo.

- c) paskirta įstaiga turi turėti galimybę aptarnauti tiek didesnės, tiek mažesnės (iki 10 mln. €) apimties investicijų projektus siekiančius įgyvendinti ūkio subjektus. Atitinkamai, didesnės apimties projektų vykdytojams įstaiga turėtų turėti galimybę teikti konsultavimo paslaugas bei pagalbą Europos investicijų konsultacijų centro (antrosios Investicijų plano Europai dalies) rėmuose, o mažesnės apimties projektų vykdytojams – tiek konsultacinę pagalbą, tiek pačių projektų finansavimą. Tokiu būdu bus užtikrintas vieno langelio principo laikymasis, o pareiškėjams bus lengviau suprasti, kas gali suteikti jiems reikalingą pagalbą, plėtojant investicijų projektus,
- d) paskirta įstaiga turi turėti galimybę teikti Fondo finansavimą tiek viešųjų investicijų projektų vykdytojams, tiek privačių juridinių asmenų vykdomiems investicijų projektams. Kitaip tariant, paskirtoji įstaiga turėtų turėti gebėjimus konsultuoti bei įvertinti (mažesnės apimties projektų atveju) tiek viešuosius investicijų projektus, tiek privačių ūkio subjektų parengtus verslo planus,
- e) paskirta įstaiga turi turėti galimybę konsultuoti bei įvertinti investicijų projektus, kuriuose yra derinami skirtingi finansavimo šaltiniai, įskaitant viešąjį finansavimą bei privačius finansavimo šaltinius, bei skirtingos finansinės priemonės, kadangi tik tokiu atveju gali būti užtikrinta galimybė lanksčiai reaguoti į projektų vykdytojų parengtų investicijų projektų specifiką, didesni/mažesni atsipirkimo laikotarpį, finansavimo poreikį, sektoriaus rizikingumą, kt.

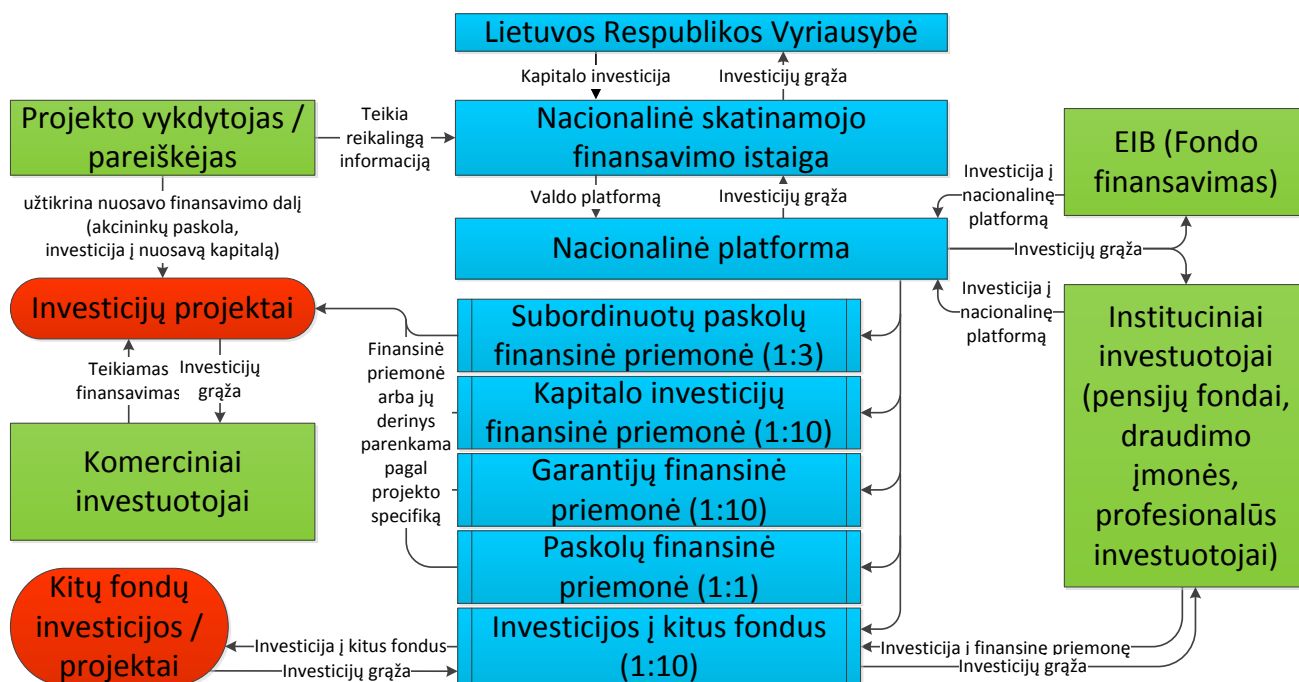
7.1. Fondo mechanizmas (projektams iki 10 mln. €)

Žemiau yra pateikiamas siūlomas Fondo funkcionavimo Lietuvoje mechanizmas (mažesnės apimties projektams, kurių vertė neviršija 10 mln. €; paveikslas žemiau). Šis finansavimo mechanizmas yra pritaikytas didžiajai daugumai potencialiai Lietuvoje įgyvendinamų projektų, kurie galėtų pasinaudoti Fondo teikiamu finansavimu. Šio mechanizmo pagalba pareiškėjas turėtų kreiptis tiesiogiai į nacionalinę skatinamojo finansavimo įstaigą (NSFI), nurodydamas Fondo finansavimo teikimui reikalingą informaciją apie investicijų projektą, o atsakingi NSFI asmenys įvertintų šio projekto pagrįstumą, patikrintų projekto rizikingumą, parinktų bei pasiūlytų labiausiai tinkamas ir investicijų projekto specifiką atitinkančias finansines priemones, o projekto vykdytojui būtų priskiriama pagrindinė atsakomybė, įgyvendinant siūlomą projektą bei kuriant projekto rezultatus (papildomą produkciją, gamybinius pajėgumus, kt.). Numatytos finansinės priemonės apima labiausiai paplitusias priemones (subordinuotas paskolas, paskolas, investicijas į kapitalą, garantijas), taip pat preliminarių priemonėms skiriamo viešojo finansavimo bei jų pritraukiamo privataus finansavimo santykį.

Numatytas finansavimo mechanizmas leistų ne tik finansuoti siūlomus investicijų projektus, bet ir pritraukti papildomą privatų finansavimą tiek nacionalinės platformos, tiek finansinės priemonės, tiek investicijų projekto lygmenyje. Be to, nacionalinės platformos lygmenyje galėtų būti svarstoma pritraukti finansinius tarpininkus atskirų finansinių priemonių valdymui, jeigu paklausa viršytų nacionalinės NSFI galimybes aptarnauti visus pareiškėjus: viena vertus, tai nesiderintų su vieno langelio principu (papildomų finansinių tarpininkų atsiradimas apsunkintų administravimo mechanizmą); kita vertus, jeigu finansiniai tarpininkai atsirastų tik tuomet, kai vykdomų priemonių paklausa viršys NSFI galimybes aptarnauti visus pareiškėjus, galima būtų teigti, kad dėl didelės paklausos daugelis pareiškėjų jau yra perpratę administravimo sistemą bei papildomų finansinių tarpininkų įtraukimas į administravimo sistemą tik sumažintų jų laiko sąnaudas, gaunant viešąją paslaugą (konsultavimo paslauga ir Fondo finansavimas juos pasiektų greičiau).

Pabrėžtina, kad nagrinėjamas mechanizmas neturėtų būti taikomas didesnės apimties projektams. Pastariesiems siūlomas taikyti administravimo mechanizmas yra pateikiamas atskirai, atsižvelgiant į specifinius šių pareiškėjų bei jų vykdomų projektų poreikius.

Paveikslas 7.1. Fondo funkcionavimo Lietuvoje mechanizmas (mažesnės apimties projektams)

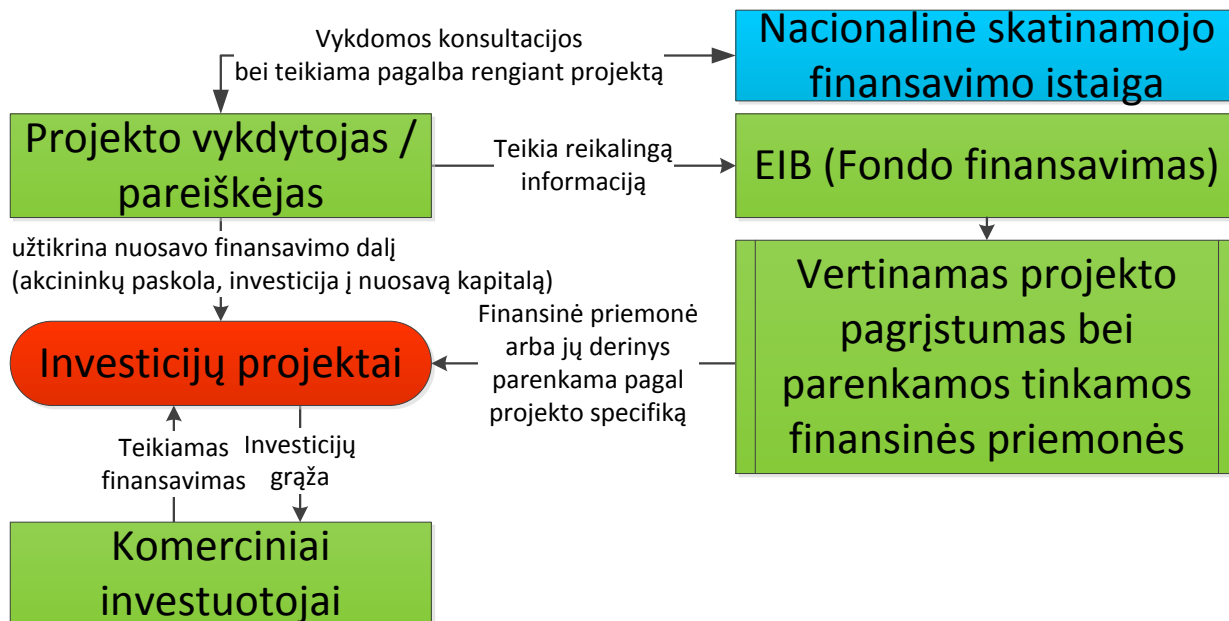

Duomenų šaltinis: sudaryta autorių.

7.2. Fondo mechanizmas (projektams virš 10 mln. €)

Pabrėžtina, kad aukščiau apibūdintas mechanizmas neturėtų būti taikomas didesnės apimties (projekto vertė virš 10 mln. €) projektams. Pastariesiems siūlomas taikyti administravimo mechanizmas yra pateikiamas atskirai, atsižvelgiant į specifinius šių pareiškėjų bei jų vykdomų projektų poreikius.

Paveikslas 7.2. Fondo funkcionavimo Lietuvoje mechanizmas (didesnės apimties projektams)

Duomenų šaltinis: sudaryta autorių.

Šių projektų parengimui NSFİ turėtų teikti išsamias konsultacijas dėl projektų parengimo (tai yra vykdyti Europos investavimo konsultacijų centro funkcijas Lietuvoje) tam, kad parengtas investicijų projektas:

- tokiu būdu projektai kuo greičiau gautų Fondo finansavimą esant tinkamai parengtai dokumentacijai bei projekto struktūrai,
- taip pat, kaupiama NSFİ konsultacijų patirtis leistų Lietuvoje vystyti investicijų projektų planavimo įgūdžių ugdymą, tokiu būdu dar labiau skatinant efektyvią bei atsakingą (atsietą nuo politinių sprendimų) investavimo kultūrą bei teigiamą poveikį Lietuvos ekonomikai.

1 priedas. Ekonominės veiklos sektorių sąrašas pagal EVRK 2.0 redakciją

Ekonominės veiklos sektoriaus kodas (EVRK 2.0 sekcijos lygmuo)	Ekonominės veiklos sektoriaus pavadinimas
A	Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė
B	Kasyba ir karjerų eksploatavimas
C	Amdirbamoji gamyba
D	Elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas
E	Vandens tiekimas nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas
F	Statyba
G	Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas
H	Transportas ir saugojimas
I	Apgyvandinimo ir maitinimo paslaugų veikla
J	Informacija ir ryšiai
K	Finansinė ir draudimo veikla
L	Nekilnojamojo turto operacijos
M	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla
N	Administracinė ir aptarnavimo veikla
O	Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas
P	Švietimas
Q	Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas
R	Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla
S	Kita aptarnavimo veikla
T	Namų ūkių, samdančių darbininkus, veikla; namų ūkių veikla, susijusi su savoms reikmėms tenkinti skirtų nediferencijuojamų gaminių gamyba ir paslaugų teikimu
U	Ekstrateritorinių organizacijų ir įstaigų veikla

2 priedas. Ūkio subjektų skaičiaus pasiskirstymas pagal regionus ir ekonominę veiklą 2016 m.

	Iš viso pagal ekonomines veiklos rūšis	A	B	C	D	E	F	<u>G</u>	H	I	J	K	L	<u>M</u>	N	O	P	Q	R	<u>S</u>
Alytaus apskritis	3503	119	5	301	48	14	249	<u>753</u>	314	135	51	12	126	<u>192</u>	93	31	153	111	144	<u>652</u>
Kauno apskritis	19857	381	15	1795	198	78	1453	<u>5306</u>	1272	735	641	137	882	<u>1698</u>	600	53	733	729	755	<u>2396</u>
Klaipėdos apskritis	11141	244	28	959	112	46	1026	<u>2414</u>	1283	521	170	73	612	<u>849</u>	433	39	393	342	362	<u>1235</u>
Marijampolės apskritis	2941	106	6	229	43	16	133	<u>830</u>	301	86	48	12	78	<u>117</u>	52	30	158	141	144	<u>411</u>
Panevėžio apskritis	5982	255	10	592	41	27	355	<u>1606</u>	474	222	66	19	198	<u>311</u>	129	39	240	203	237	<u>958</u>
Šiaulių apskritis	7025	350	19	655	64	32	475	<u>1706</u>	576	210	117	48	242	<u>392</u>	161	45	336	235	284	<u>1078</u>
Tauragės apskritis	2121	104	4	198	63	13	112	<u>640</u>	230	67	16	14	39	<u>92</u>	25	22	89	110	88	<u>195</u>
Telšių apskritis	3320	154	4	314	66	16	353	<u>880</u>	265	104	41	19	120	<u>169</u>	61	23	172	129	140	<u>290</u>
Utenos apskritis	2761	161	8	247	27	22	226	<u>631</u>	168	116	47	9	59	<u>133</u>	63	37	135	107	146	<u>419</u>
Vilniaus apskritis	40549	441	24	2409	391	137	2933	<u>10412</u>	2722	1245	2106	439	2179	<u>6102</u>	1626	203	1508	1083	1492	<u>3097</u>
Lietuvos Respublika	99200	2315	123	7699	1053	401	7315	<u>25178</u>	7605	3441	3303	782	4535	<u>10055</u>	3243	522	3917	3190	3792	<u>10731</u>

Duomenų šaltinis: <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize>

3 priedas. Darbo našumas pagal EVRK 2.0 sektorius 2010-2015 m.

Pridėtinė vertė, tenkanti vienam užimtajam, to meto kainomis	Iš viso pagal ekonomines veiklos rūšis	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
2010	20,2	7,6	29,9	24,7	57	21,3	17	20	35,2	10,7	42,2	35,2	50,2	20,2	13,5	22	9,9	10,3	11,3	8,8	18
2011	22,5	10,2	44	29,4	59,7	23,6	21,3	22,4	37,2	11,4	34,4	42,4	52,9	21,8	13,9	23,3	10,1	11,2	12	8,2	13,6
2012	23,6	12	49,5	31,1	64,7	20,2	20	24,8	39,7	12,7	32,1	34,5	53,9	21,4	16,9	24,6	10,4	12,1	11,3	9,4	10,2
2013	24,5	11,5	34,8	30,9	73,9	20	21	25,7	42,1	13,3	41,5	38,9	50,4	22,2	17,9	23,5	11,5	13	11,4	10,5	13,1
2014	25	9,4	31,1	32	72,2	26,6	25	26,3	40	13,5	44,3	35,7	58,3	24,1	17,2	25,1	11,2	13,7	10,8	11,6	19,4
2015*	25	8,8	-	32	-	-	24,1	-	-	-	39,1	37,3	57,6	-	-	-	-	-	-	-	-

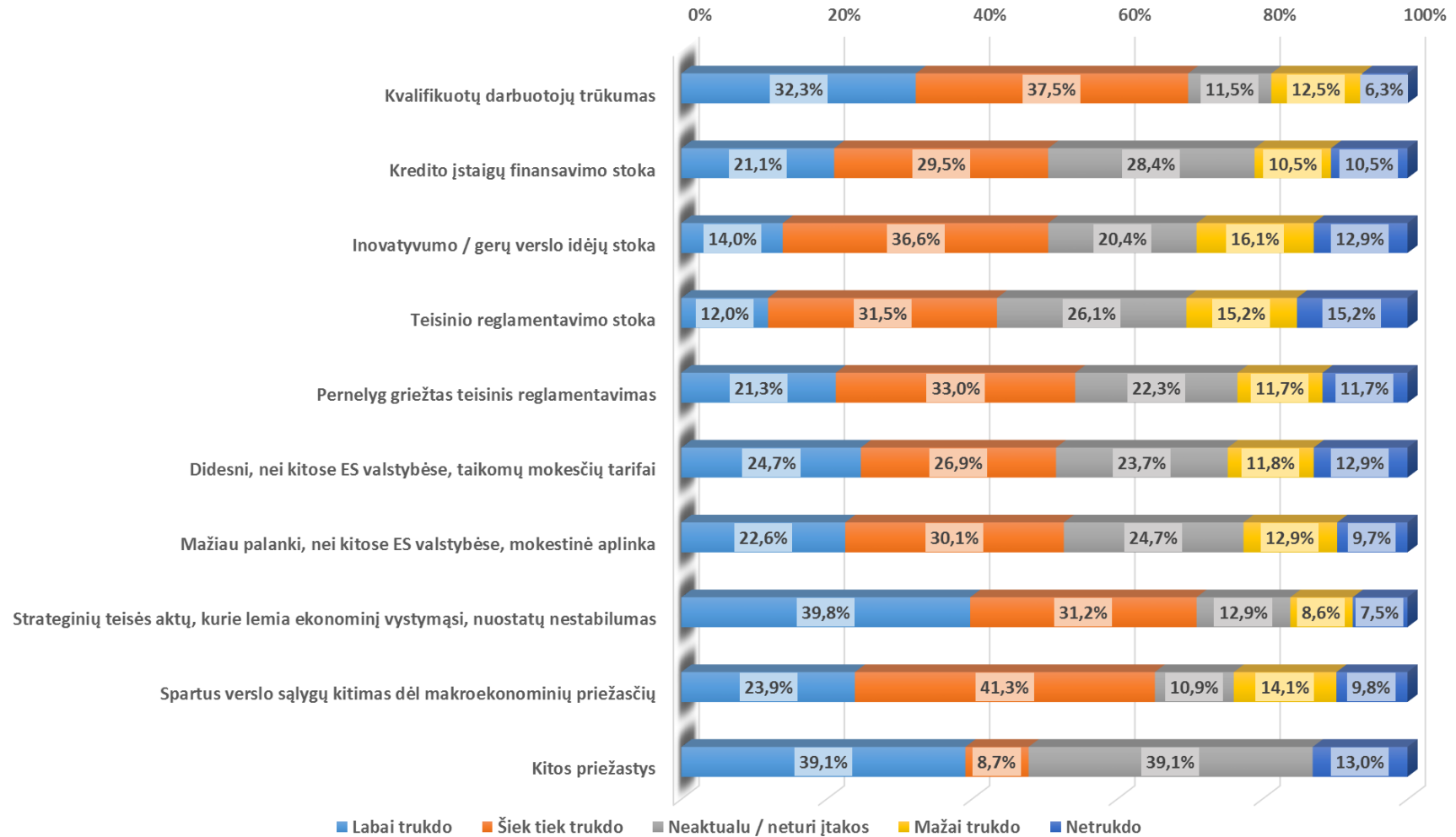
Duomenų šaltinis: <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize>, * - pateikiami tik šiuo metu prieinami 2015 m. duomenys.

4 priedas. ES valstybių bendrasis vidaus produktas 2006-2015 m.

Bendrasis vidaus produktas	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Europos Sąjunga	<u>12.181.944,0</u>	<u>12.914.631,9</u>	<u>12.994.979,5</u>	<u>12.254.796,7</u>	<u>12.793.540,3</u>	<u>13.179.490,3</u>	<u>13.431.784,6</u>	<u>13.548.112,6</u>	<u>13.957.518,9</u>	<u>14.635.153,9</u>
Belgija	326.662,0	344.713,0	354.066,0	348.781,0	365.101,0	379.106,0	387.447,0	392.675,0	400.408,0	409.407,0
Bulgarija	27.349,9	32.708,0	37.373,3	37.245,0	37.723,8	40.955,1	41.693,3	41.911,8	42.750,9	44.162,3
Čekija	123.743,2	138.004,0	160.961,5	148.357,4	156.369,7	164.040,5	161.434,3	157.741,6	156.660,0	166.964,1
Danija	225.592,0	233.439,5	241.087,3	230.213,3	241.516,9	246.074,7	252.915,2	255.235,4	260.581,6	266.178,7
Vokietija	2.393.250,0	2.513.230,0	2.561.740,0	2.460.280,0	2.580.060,0	2.703.120,0	2.758.260,0	2.826.240,0	2.923.930,0	3.032.820,0
Estija	13.521,7	16.246,4	16.517,3	14.145,9	14.718,5	16.667,6	18.006,0	19.014,9	19.962,7	20.460,9
Airija	185.060,7	197.293,4	187.687,2	169.704,3	167.124,3	173.070,2	175.753,6	180.209,3	193.159,6	255.815,2
Graikija	217.861,6	232.694,6	241.990,4	237.534,2	226.031,4	207.028,9	191.203,9	180.389,0	177.559,4	176.022,7
Ispanija	1.007.974,0	1.080.807,0	1.116.207,0	1.079.034,0	1.080.913,0	1.070.413,0	1.042.872,0	1.031.272,0	1.041.160,0	1.081.190,0
Prancūzija	1.853.267,0	1.945.670,0	1.995.850,0	1.939.017,0	1.998.481,0	2.059.284,0	2.086.929,0	2.115.256,0	2.139.964,0	2.181.064,0
Kroatija	40.197,8	43.925,8	48.129,8	45.090,7	45.004,3	44.708,6	43.933,7	43.487,1	43.019,8	43.897,0
Italija	1.548.473,4	1.609.550,8	1.632.150,8	1.572.878,3	1.604.514,5	1.637.462,9	1.613.265,0	1.604.477,9	1.611.884,0	1.636.371,7
Kipras	16.140,7	17.453,8	18.822,0	18.482,3	19.117,7	19.547,1	19.468,9	18.064,6	17.393,7	17.420,6
Latvija	17.235,0	22.639,5	24.317,9	18.731,2	17.772,4	20.144,2	21.982,7	22.805,2	23.580,9	24.377,7
Lietuva	<u>24.079,2</u>	<u>29.040,7</u>	<u>32.696,3</u>	<u>26.934,8</u>	<u>28.027,7</u>	<u>31.263,1</u>	<u>33.334,7</u>	<u>34.962,2</u>	<u>36.444,4</u>	<u>37.123,6</u>
Liuksemburgas	33.409,3	36.766,1	37.647,4	36.268,2	39.525,5	42.226,9	43.574,1	46.541,1	48.897,5	52.112,5
Vengrija	91.345,0	101.605,9	107.503,1	93.670,7	98.198,4	100.704,5	98.972,8	101.273,3	104.239,1	108.747,9
Malta	5.386,1	5.757,5	6.128,7	6.138,6	6.599,5	6.879,5	7.217,4	7.665,3	8.084,3	8.805,7
Nyderlandai	579.212,0	613.280,0	639.163,0	617.540,0	631.512,0	642.929,0	645.164,0	652.748,0	663.008,0	676.531,0
Austrija	266.478,0	282.346,9	291.930,4	286.188,4	294.627,5	308.630,3	317.117,0	322.539,2	330.417,6	339.896,0
Lenkija	274.602,5	313.874,0	366.182,3	317.082,9	361.744,3	380.176,9	389.273,3	394.601,8	410.856,3	427.737,4
Portugalija	166.248,7	175.467,7	178.872,6	175.448,2	179.929,8	176.166,6	168.398,0	170.269,3	173.446,2	179.369,1
Rumunija	98.418,6	125.403,4	142.396,3	120.409,2	126.746,4	133.305,9	133.511,4	144.253,5	150.230,1	160.352,8
Slovėnija	31.561,2	35.152,6	37.951,2	36.166,2	36.252,4	36.896,3	35.988,3	35.907,5	37.303,2	38.543,2
Slovakija	45.396,2	56.090,6	65.839,8	63.818,5	67.387,1	70.443,5	72.420,0	73.835,1	75.560,5	78.070,8
Suomija	172.614,0	186.584,0	193.711,0	181.029,0	187.100,0	196.869,0	199.793,0	203.338,0	205.364,0	209.149,0
Švedija	334.876,5	356.434,3	352.317,1	309.678,7	369.076,6	404.945,5	423.340,7	435.752,1	430.642,3	444.617,3
Jungtinė Karalystė	2.135.220,7	2.237.031,3	1.964.449,7	1.705.456,0	1.833.021,3	1.876.151,1	2.065.736,8	2.048.328,0	2.260.804,8	2.575.719,2

Duomenų šaltinis: [Europos Statistikos Tarnyba](#)

5 priedas. Lietuvos verslo aplinkos ypatumų įtakos ilgalaikių investicijų vykdymui vertinimas

Duomenų šaltinis: sudaryta autorių pagal apklausos duomenis

6 priedas. Klausimynas siūstas asociacijoms bei verslo subjektams

KLAUSIMYNAS DĖL EUROPOS STRATEGINIŲ INVESTICIJŲ FONDO LĚŠŲ PANAUDOJIMO GALIMYBIŲ

1. Jeigu Jūs atstovaujate įmonę, prašome nurodyti (jeigu Jūs atstovaujate asociaciją, prašome praleisti šį klausimą):

1.1. Jūsų įmonės dydis?	☐ 50-250 darbuotojų (vidutinė įmonė)
☐ iki 10 darbuotojų (labai maža įmonė)	☐ 250-3000 darbuotojų (didelė įmonė)
☐ 10-50 darbuotojų (maža įmonė)	☐ virš 3000 darbuotojų (labai didelė įmonė)
1.2. Kiek laiko Jūsų įmonė veikia?	☐ 5-10 metų
☐ iki 3 metų	☐ 10-20 metų
☐ 3-5 metus	☐ virš 20 metų

2. Ar iki šio klausimyno pildymo dienos esate girdėję apie galimybę pasinaudoti Europos strateginių investicijų fondo teikiamo finansavimo galimybę?

2.1. Taip Jeigu taip, ar iki šio klausimyno gavimo datos nagrinėjote galimybę pasinaudoti EFSI teikiamo finansavimo galimybę?

2.1.1. Taip Jeigu taip, ar jus domintų galimybė pasinaudoti šia priemone? Taip Ne

2.1.2. Ne Jeigu ne, kodėl šios galimybės nenagrinėjote?

Laiko resursų stoka

Informacijos prieinamumo stoka

Sudėtingai atrodantis administravimo mechanizmas

Kitos priežastys

Nurodykite kitas priežastis

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....
.....
.....

2.2.Ne

3. Ar 2011-2015 m. įgyvendinote projektus, pasitelkiant viešojo sektoriaus subsidiją/dotaciją/lengvatinę paskolą/garantiją (pvz., gavote valstybės investicijų programos finansavimą, ES struktūrinės paramos finansavimą, Norvegijos finansinio instrumento finansavimą, kt.)?

3.1. Jeigu taip, kiek tokių projektų esate įgyvendinę ir kokia yra didžiausia
Tai projekto vertė?
P

.....
.....
.....
.....
.....

3.2. Jeigu ne, ar esate teikę paraišką gauti viešojo sektoriaus
Ne subsidiją/dotaciją?

.....
.....
.....
.....

3.2. Taip Jeigu taip, kodėl Jūsų projektui /-ams nebuvo skirtas
1. finansavimas?

.....
.....
.....
.....

3.2. Ne Jeigu ne, dėl kokių priežasčių nesiekėte gauti finansavimo?
2.

.....
.....
.....
.....

4. Ar 2011-2015 m. įgyvendinote projektus, panaudojant išorinį privatų finansavimą (paskolą, investiciją į nuosavą kapitalą)?

4. Jeigu taip, kiek apytiksliai tokių projektų esate įgyvendinę ir kokia yra

1. Tai kiekvieno iš trijų didžiausių projektų apytikslė vertė?

p

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.
2. Ne

5. Ar artimiausiu metu planuojate siekti įgyvendinti projektus, tačiau dar neturite aiškių finansavimo šaltinių?

5. Kokia būtų potenciali didžiausio planuojamo projekto apytikslė vertė ?

1. Taip

1. Ne

6. Kokiam ekonominės veiklos sektoriui pagal [EVRK 2.0](#) priskirtumėte projektus, kuriuos norėtumėte įgyvendinti (jeigu būtų prieinamas finansavimas, nepriklausomai nuo to, ar teikiama subsidija, garantija, paskola ar kiti finansavimo šaltiniai)?

EKONOMINĖS VEIKLOS SEKTORIUS	
☐ A (žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė)	
☐ B (kasyba ir karjerų eksploatavimas)	
☐ C (apdirbamoji gamyba)	
☐ D (elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas)	
☐ E (vandens tiekimas nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas)	
☐ F (statyba)	
☐ G (didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas)	
☐ H (transportas ir saugojimas)	
☐ I (apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla)	
☐ J (informacija ir ryšiai)	
☐ K (finansinė ir draudimo veikla)	
☐ L (nekilnojamojo turto operacijos)	
☐ M (profesinė, mokslinė ir techninė veikla)	
☐ N (administracinė ir aptarnavimo veikla)	
☐ O (viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas)	
☐ P (švietimas)	
☐ Q (žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas)	
☐ R (meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla)	
☐ S (kita aptarnavimo veikla)	
☐ T (namų ūkių, samdančių darbininkus, veikla; namų ūkių veikla, susijusi su savoms reikmėms tenkinti skirtų nediferencijuojamų gaminių gamyba ir paslaugų teikimu)	

U (ekstrateritorinių organizacijų ir įstaigų veikla)

6.1. Jeigu pažymėjote bent vieną sektorių, atsakant į klausimą Nr. 6, prašome nurodyti potencialią visų Jūsų įmonės projektų kiekviename pažymėtame ekonominės veiklos sektoriuje apytikslių vertę:

.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

7. Nurodykite pagrindines (iki penkių) priežastis, dėl kurių Jūsų siejami projektai nebuvo įgyvendinti iki šiol?

- Projekto rizikingumas
 - Finansavimo trūkumas
 - Pagalbos trūkumas tinkamam verslo plano parengimui ir analizei
 - Laiko resursų stoka
 - Greitai kintanti verslo aplinka, kurioje verslo idėja netenka rentabilumo iki projekto įgyvendinimo pabaigos
 - Kvalifikuotų žmogiškųjų išteklių trūkumas
 - Kitos priežastys
- Prašome nurodyti kitas priežastis

.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

8. Ar Jūsų įmonei būtų naudinga ir patrauklu įgyvendinti projektą/-us, kurio/-ių vertė viršija 7.500.000€, o atsiperkamumo laikotarpis viršija 10 metų (jeigu būtų prieinamas finansavimas)?

Taip

Ne

9. Ar pagrindiniame Jūsų veiklos sektoriuje matote poreikį/verslo galimybę įgyvendinti projektą, kurio vertė viršija 7.500.000€, o atsiperkamumo laikotarpis viršija 10 metų (jeigu būtų prieinamas finansavimas)?

Taip

Ne

10. Ar Jūsų įmonė/įstaiga būtų linkusi bendradarbiauti su kitomis tame pačiame sektoriuje veikiančiomis įmonėmis (įskaitant ir konkuruojančias), tai yra ar dalyvautumėte jungtiniame kelių/keliolikos įmonių projekte, kuris atitinka Jūsų ekonominę veiklą ir kurio pagalba būtų užtikrinta projekto vertė, kuri viršija 7.500.000€, o atsiperkamumo laikotarpis viršija 10 metų?

10.1.

Taip

Jeigu taip, kokius projektus, kurių vertė viršija 7.500.000€, o atsiperkamumo laikotarpis viršija 10 metų, Jūsų nuomone, būtų reikalinga ir naudinga įgyvendinti visoms arba daugeliui Jūsų sektoriaus įmonių?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10.2.

Ne

Jeigu ne, dėl kokių priežasčių, Jūsų nuomone, bendradarbiavimas yra netikslingas?

Ribota/mažėjanti paklausa

Nesažininga konkurencija

Komercinių paslapčių apsauga

Monopolinė/oligopolinė rinka

Bendradarbiavimas nesukurtų įmonei pridėtinės vertės

Kitos priežastys

Nurodykite kitas priežastis

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. Kokie ir kiek, Jūsų nuomone, Lietuvos Respublikos verslo aplinkos ypatumai pagrindinėje Jūsų veiklos srityje šiuo metu labiausiai trukdo planuoti ir vykdyti ilgalaikes investicijas Lietuvoje?

	LABAI TRUKDO	ŠIEK TIEK TRUKDO	NEAKTUALU / NETURI ĮTAKOS	MAŽAI TRUKDO	NETRUKDO
Kvalifikuotų darbuotojų trūkumas	☐	☐	☐	☐	☐
Kredito įstaigų finansavimo stoka	☐	☐	☐	☐	☐
Inovatyvumo / gerų verslo idėjų stoka	☐	☐	☐	☐	☐
Teisinio reglamentavimo stoka	☐	☐	☐	☐	☐
Pernelyg griežtas teisinis reglamentavimas	☐	☐	☐	☐	☐
Didesni, nei kitose ES valstybėse, taikomų mokesčių tarifai	☐	☐	☐	☐	☐
Mažiau palanki, nei kitose ES valstybėse, mokestinė aplinka	☐	☐	☐	☐	☐
Strateginių teisės aktų, kurie lemia ekonominį vystymąsi, nuostatų nestabilumas	☐	☐	☐	☐	☐
Spartus verslo sąlygų kitimas dėl makroekonominių priežasčių	☐	☐	☐	☐	☐

.....

13. Kokie šiuo metu Jums rinkoje prieinamo komercinio finansavimo aspektai yra svarbiausi priimant sprendimą pasinaudoti finansavimu:

	LABAI SVARBUS ASPEKTAS	SVARBUS ASPEKTAS	NEREIKŠMINGAS ASPEKTAS
Finansavimo kaina	☐	☐	☐
Ankstesnė patirtis su finansuotoju	☐	☐	☐
Galimybė pasinaudoti valstybės pagalba (lengvatine paskola, garantija, palūkanų kompensavimu)	☐	☐	☐
Kiti aspektai	☐	☐	☐

13.1. Jeigu klausime Nr. 13 pažymėjote "kiti aspektai", prašome juos nurodyti:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

14. Papildomi komentarai (kiekvienas Jūsų pateiktas komentaras bus atidžiai išnagrinėtas ir apibendrintas vertinimo ataskaitoje, kaip Jūsų ekonominės veiklos sektoriaus įmonių išvalgos bei siūlymai verslo aplinkos tobulinimui ir ekonominio aktyvumo skatinimui)

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

15. Ar norētumēte, kad Jums būtu teikiami pasiūlymai īgyvendinti investīciju projektus, pasinaudojant EFSI garantija?

Ne

Taip, el. pašto adresā
.....

7 priedas. Klausimynas siūstas finansuotojams

KLAUSIMYNAS DĖL EUROPOS STRATEGINIŲ INVESTICIJŲ FONDO LĖŠŲ PANAUDOJIMO GALIMYBIŲ

1. Kokius ekonominės veiklos sektorius, kuriuose pareiškėjams 2011-2015 m. nebuvo suteikiamos paskolos / garantijos / nebuvo investuojama, išskirtumėte kaip dažniausiai pasitaikančius (nurodykite iki penkių dažniausiai pasitaikančių sektorių)?

EKONOMINĖS VEIKLIOS SEKTORIUS	
☐	A (žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė)
☐	B (kasyba ir karjerų eksploatavimas)
☐	C (apdirbamoji gamyba)
☐	D (elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas)
☐	E (vandens tiekimas nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas)
☐	F (statyba)
☐	G (didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas)
☐	H (transportas ir saugojimas)
☐	I (apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla)
☐	J (informacija ir ryšiai)
☐	K (finansinė ir draudimo veikla)
☐	L (nekilnojamojo turto operacijos)
☐	M (profesinė, mokslinė ir techninė veikla)
☐	N (administracinė ir aptarnavimo veikla)
☐	O (viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas)
☐	P (švietimas)
☐	Q (žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas)
☐	R (meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla)
☐	S (kita aptarnavimo veikla)
☐	T (namų ūkių, samdančių darbininkus, veikla; namų ūkių veikla, susijusi su savoms reikmėms tenkinti skirtų nediferencijuojamų gaminių gamyba ir paslaugų teikimu)
☐	U (ekstrateritorinių organizacijų ir įstaigų veikla)

2. Dėl kokių priežasčių pareiškėjams dažniausiai 2011-2015 m. nebuvo suteikiamos paskolos / garantijos / nebuvo investuojama?

	LABAI DAŽNAI PASITAİKANT I PRIEŽASTIS	DAŽNAI PASITAİKA NTI PRIEŽASTI S	PASITAİKAN TI PRIEŽASTIS	RETAI PASITAİKAN TI PRIEŽASTIS	LABAI RETAI PASITAİKAN TI PRIEŽASTIS
Užstato nebuvimas	☐	☐	☐	☐	☐
Pajamų nestabilumas	☐	☐	☐	☐	☐
Nepakankama apyvarta	☐	☐	☐	☐	☐

Nepakankamas įmonės kredito reitingas (bloga kreditavimo istorija (pradelsti mokėjimai) ir patikimumas)	☐	☐	☐	☐	☐
Pareiškėjo finansinė padėtis (turto, įsipareigojimų dydis, turto kokybė; jo piniginiai srautai ir gebėjimas aptarnauti paskolą)	☐	☐	☐	☐	☐
Nekokybiškas verslo planas (neaiškiai pateikiama informacija apie ketinamą įgyvendinti projektą, finansavimo poreikį, jo panaudojimo tikslingumą, finansinius srautus, atsipirkimo rodiklius ir pan.)	☐	☐	☐	☐	☐
Kitos priežastys	☐	☐	☐	☐	☐

2.1. Jeigu klausime Nr. 2 pažymėjote "kitos priežastys", prašome jas nurodyti:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Prašome suteikti statistinę informaciją apie Lietuvoje siektus įgyvendinti projektus, kuriems Jūsų įstaiga, gavusi prašymą, nesuteikė finansavimo 2011-2015 m. (ekonominės veiklos sektorius pagal [EVRK 2.0](#), bendra projektų vertė; turint tikslūs statistinius duomenis, prašome juos persiųsti el. paštu t.milasauskas@vipa.lt):

EKONOMINĖS VEIKLOS SEKTORIUS	BENDRA PROJEKTŲ VERTĖ, EUR
☐ A (žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė)	
☐ B (kasyba ir karjerų eksploatavimas)	
☐ C (apdirbamoji gamyba)	
☐ D (elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas)	
☐ E (vandens tiekimas nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas)	
☐ F (statyba)	
☐ G (didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas)	
☐ H (transportas ir saugojimas)	
☐ I (apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla)	
☐ J (informacija ir ryšiai)	
☐ K (finansinė ir draudimo veikla)	
☐ L (nekilnojamojo turto operacijos)	
☐ M (profesinė, mokslinė ir techninė veikla)	
☐ N (administracinė ir aptarnavimo veikla)	
☐ O (viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas)	
☐ P (švietimas)	
☐ Q (žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas)	
☐ R (meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla)	
☐ S (kita aptarnavimo veikla)	
☐ T (namų ūkių, samdančių darbininkus, veikla; namų ūkių veikla, susijusi su savoms reikmėms tenkinti skirtų nediferencijuojamų gaminių gamyba ir paslaugų teikimu)	
☐ U (ekstrateritorinių organizacijų ir įstaigų veikla)	

4. Prašome suteikti statistinę informaciją apie Lietuvoje siektus įgyvendinti projektus, kuriems Jūsų įstaiga, gavusi prašymą, nesuteikė finansavimo 2011-2015 m. (ekonominės veiklos sektorius pagal [EVRK 2.0](#), projektų skaičius; turint tikslius statistinius duomenis, prašome juos persiųsti el. paštu t.milasauskas@vipa.lt):

EKONOMINĖS VEIKLOS SEKTORIUS	BENDRAS PROJEKTŲ SKAIČIUS
☐ A (žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė)	
☐ B (kasyba ir karjerų eksploatavimas)	
☐ C (apdirbamoji gamyba)	
☐ D (elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas)	
☐ E (vandens tiekimas nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas)	
☐ F (statyba)	
☐ G (didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas)	
☐ H (transportas ir saugojimas)	
☐ I (apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla)	
☐ J (informacija ir ryšiai)	
☐ K (finansinė ir draudimo veikla)	
☐ L (nekilnojamojo turto operacijos)	
☐ M (profesinė, mokslinė ir techninė veikla)	
☐ N (administracinė ir aptarnavimo veikla)	
☐ O (viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas)	
☐ P (švietimas)	
☐ Q (žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas)	
☐ R (meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla)	
☐ S (kita aptarnavimo veikla)	
☐ T (namų ūkių, samdančių darbininkus, veikla; namų ūkių veikla, susijusi su savoms reikmėms tenkinti skirtų nediferencijuojamų gaminių gamyba ir paslaugų teikimu)	
☐ U (ekstrateritorinių organizacijų ir įstaigų veikla)	

5. Kokios priemonės, Jūsų nuomone, labiausiai šiuo metu paskatintų didesnes paskolų / garantijų / investicijų į nuosavą kapitalą suteikimo apimtį Lietuvoje veikiančioms įmonėms / organizacijoms (nedidinant finansuotojo prisiimamos rizikos dėl paskolų portfelio kokybės)?

	LABIAUSIAI PASKATINTŲ	LABAI PASKATINTŲ	PASKATINTŲ	MAŽAI PASKATINTŲ	LABAI MAŽAI PASKATINTŲ
Tarptautinės finansinės institucijos / tarptautinės organizacijos dalyvavimas bet kokia forma projekto finansavimo struktūroje (pvz., teikiant garantiją)	☐	☐	☐	☐	☐
Valstybės garantija	☐	☐	☐	☐	☐
Valstybės/savivaldybės dalyvavimas bet kokia forma projekto finansavimo struktūroje	☐	☐	☐	☐	☐
Projektų parengtumo ir kokybės padidėjimas	☐	☐	☐	☐	☐
Įmonių/organizacijų finansinių rodiklių pagerėjimas	☐	☐	☐	☐	☐
Kitos priemonės	☐	☐	☐	☐	☐

5.1. Jeigu klausime Nr. 5 pažymėjote "kitos priemonės", prašome jas nurodyti:

.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

6. Ar Jūsų įstaiga yra pasirengusi ir linkusi dalyvauti, teikiant finansavimą pagal „limited-recourse project financing“ principus (kai paskolos/garantijos suteikimo kontekste yra vertinami tik planuojamo įgyvendinti projekto metu atsirandantys lėšų srautai, o ne projektą įgyvendinančios įmonės/įstaigos finansinės atskaitomybės duomenys)?

6. Jeigu į klausimą Nr. 6 atsakėte taip, kokias sąlygas turėtų atitikti
1. Tai planuojami projektai?

- P
- finansuotojui priimtina investicijų finansavimo struktūra
 - projekto generuojamų pajamų srautų stabilumas
 - projektų pinigų srautų draudimai/garantijos
 - kitos sąlygos (prašome nurodyti)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Ne Jeigu į klausimą Nr. 6 atsakėte ne, prašome nurodyti priežastis, dėl kurių, Jūsų nuomone, Jūsų įstaiga nėra pasirengusi dalyvauti tokio tipo projektuose.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. Papildomi komentarai (kiekvienas Jūsų pateiktas komentaras bus atidžiai išnagrinėtas ir apibendrintas vertinimo ataskaitoje, kaip finansų sektoriaus įmonių įžvalgos bei siūlymai verslo aplinkos tobulinimui ir ekonominio aktyvumo skatinimui)

.....

.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

8. Ar norētumēte, kad Jums būtu teikiami pasiūlymai finansuoti investiciju projektus, pasinaudojant EFSI galimybėmis?

Ne

Taip (nurodykite el. pašto adresą)

.....
